

BRISIELSKI DIJALOG IZMEĐU KOSOVA I SRBIJE

DOSTIGNUĆA I IZAZOVI

Septembar 2020.

BRISELSKI DIJALOG IZMEĐU KOSOVA I SRBIJE

DOSTIGNUĆA I IZAZOVI

Ovaj izveštaj su podržali:

Norwegian Embassy

Ambasada Kraljevine Norveške

Izjava o ograničenju odgovornosti: Stavovi i analiza u ovom izveštaju predstavljaju isključivo stavove Balkanske grupe i ne odražavaju stavove donat ora.

Autor: Balkanska grupa za istraživanje politika (BPRG)

LISTA SKRAĆENICA

ADI	Italijanska carinska agencija
ADR	<i>Accord européen relatif au transport international des marchandises Dangereuses par Route</i> (Evropski sporazum o međunarodnom drumskom prevozu opasnih materija)
ACR	Agencija za civilnu registraciju
RTEPK	Regulatorno telo za elektronske i poštanske komunikacije
KAUVI	Kosovska agencija za upoređivanje i verifikaciju imovine
ZSO	Zajednica srpskih opština
ATA	<i>Admission Temporaire / Temporary Admission</i> , (Privremeni prijem. Takođe poznat kao Robni pasoš)
AEU	Asocijacija evropskih univerziteta (vidi EUA)
AHVK	Agencija za hranu i veterinu Republike Kosovo
SB	Svetska banka
EU	Evropska unija
KOZ	Kosovski biro za osiguranje
CRA	<i>Civil Registration Agency</i> (Agencija za civilnu registraciju)
CPP	<i>Certificate of Pharmaceutical Product</i> (Sertifikat za farmaceutske proizvode)
DRC	<i>Danish Refugee Council</i> (Danski savet za izbeglice)
ECMI	<i>European Centre for Minority Issues</i> (Evropski centar za manjinska pitanja)
EEAS	<i>European External Actions Service</i> (Evropska služba za spoljne poslove)
EMS	Elektromreža Srbije
ENIC	<i>European Network of Information Centres in the European Region</i> (Evropska mreža informacionih centara u evropskom regionu)
ENTSO-E	<i>European Network of Transmission System Operators</i> (Evropska mreža operatora prenosnog sistema)
EUA	<i>European University Association</i>
EULEX	<i>European Union Rule of Law Mission in Kosovo</i> (Misija Evropske unije za vladavinu prava)
EPS	Elektroprivreda Srbije
MMF	Međunarodni monetarni fond
IG	Implementaciona grupa
MSP	Međunarodni sud pravde
RG	Radna grupa
TGI	Tripartitna grupa za implementaciju
IBM	<i>Integrated Border Management</i> (Integrisano upravljanje granicom)
ICO	<i>International Civilian Office</i> (Međunarodna civilna kancelarija)
INTERPOL	<i>International Criminal Police Organization</i> (Međunarodna policijska organizacija)
INTOSAI	<i>International Organization of Supreme Audit Institutions</i> (Međunarodna organizacija vrhovnih revizorskih institucija)
SB	Savet Biroa
KSE	Komitet za sertifikaciju eksperata
EOK	Evropski okvir kvalifikacija
KOSPT	Operater sistema, prenosa i tržišta električne energije

LVV	Pokret Samoopredeljenje
MALS	Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave Republike Kosovo
MONT	Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije Republike Kosovo
MPŠRR	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja Republike Kosovo
CZ	Civilna zaštita
IUG	Integrirano upravljanje granicom (vidi IBM)
MLA	<i>Mutual legal assistance</i> (Uzajamna pravna pomoć)
MR	Memorandum o razumevanju
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Kosovo
SSP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
MTS	Mobilna telefonija Srbije
MUPRS	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbi
NARIC	<i>National Academic Recognition Information Centre</i> (Nacionalni akademski informativni centar za nostrifikaciju)
UPP	Uzajamna pravna pomoć
NVO	Nevladina organizacija
UN	Ujedinjene nacije
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OPS	Operator prenosnog sistema
PDK	Demokratska partija Kosova
PK	Pošta Kosova
SPEU	Specijalni predstavnik Evropske unije
RCC	<i>Regional Cooperation Council</i> (Savet za regionalnu saradnju)
SEED	<i>System for Exchange of Excise Data</i> (Sistem za razmenu podataka o akcizama)
SEEIC	<i>South East Europe Investment Committee</i> (Investicioni komitet za jugoistočnu Evropu)
SEETO	<i>South East Europe Transport Observatory</i> (Transportna opservatorija za Jugoistočnu Evropu)
SEETUF	<i>SEE Trade Union Forum</i> (Forum sindikata JIE)
UOS	Udruženje osiguravača Srbije
SLS	Samostalna liberalna stranka
TIR	<i>Transports Internationaux Routiers</i> (Međunarodni drumski saobraćaj)
TPL	<i>Third party liability</i> (Autoodgovornost prema trećim stranama)
UCTE	<i>Union for the Co-ordination of Transmission of Electricity</i> , (Unija za koordinaciju prenosnog sistema kontinentalne Evrope)
UMV	Univerzitet u Severnoj Mitrovici
UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> , (Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu)
UNMIK	<i>United Nations Interim Administration Mission in Kosovo</i> , (Misija privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu)
VEF	<i>Vienna Economic Forum</i> (Bečki ekonomski forum)
WBIF	<i>Western Balkans Investment Framework</i> (Investicioni okvir za zapadni Balkan)
ICI	Interna carinska ispostava
NKR	Nacionalna kancelarija za reviziju
SV	Službenik za vezu
ZCGP	Zona carinskih graničnih prelaza; carinski prelazi u zajedničkoj zoni IUG
RUE	Regulatorna uprava za energetiku Republike Kosovo.

SADRŽAJ

<i>Briselski dijalog između Srbije i Kosova</i>	05
IZVRŠNI PREGLED	06
PREPORUKE	08
ISTORIJA DIJALOGA	09
UVOD	11
HRONOLOGIJA SPORAZUMA	14
ULOGA BRISELSKOG DIJALOGA	16
KLJUČNA DOSTIGNUĆA	17
BRISELSKI DIJALOG U BROJKAMA	18
SPROVEDENI SPORAZUMI	22
SLOBODA KRETANJA	21
CIVILNI REGISTAR	24
CARINSKI PEČATI	25
REGIONALNO PREDSTAVLJANJE I SARADNJA	27
IUG – INTEGRISANO UPRAVLJANJE GRANICOM	29
UBIRANJE CARINSKIH PRIHODA	31
SLUŽBENICI ZA VEZU	33
LOKALNI IZBORI/FUNKCIONALIZACIJA OPŠTINA NA SEVERU	36
TELEKOMUNIKACIJE	39
INTEGRACIJA POLICIJE	42
PRAVOSUĐE	46
GAŠENJE I INTEGRACIJA „CIVILNE ZAŠTITE“	50
UZAJAMNO PRIZNAVANJE POLISA OSIGURANJA	53
UZAJAMNO PRIZNAVANJE ADR SERTIFIKATA	55
NESPROVEDENI SPORAZUMI	57
UZAJAMNO PRIZNAVANJE UNIVERZITETSKIH DIPLOMA	58
KATASTARSKI SPISI	60
ENERGETIKA	62
ZAJEDNICA OPŠTINA SA SRPSKOM VEĆINOM	65
REVITALIZACIJA I OTVARANJE MOSTA U MITROVICI	68
USVAJANJE SPORAZUMA	70
IZAZOVI I MOGUĆNOSTI	75
ANEKSI	76

**BRISELSKI
DIJALOG
IZMEĐU
SRBIJE I
KOSOVA**

IZVRŠNI PREGLED

U martu 2011. je započet proces dijaloga između Kosova i Srbije uz posredovanje Evropske unije (EU) koji je za period od četiri godine proizveo 38 potpisanih sporazumama. Međutim, ovaj broj sporazuma je podjednako diskutabilan, kao i mnoga pitanja u vezi sa ovim procesom, a koja se ovim izveštajem teže rasvetliti. Dijalog je započet pokrivanjem tema koje su se smatrale lakšim za obradu, poput slobode kretanja i civilnih registara na Kosovu. Ovo je bilo neophodno kako bi se postavili temelji procesa dijaloga ne samo između Kosova i Srbije, već u određenom obliku i između ove dve zemlje sa EU. Pregovori su smatrani više tehničkim po prirodi, te je upravo iz tog razloga ovaj proces u početku označavan kao „tehnički dijalog“.

Dijalog je za cilj imao poboljšanje odnosa i rešavanje problema između Kosova i Srbije putem postizanja sporazuma u raznim oblastima. Suština je bilo pokretanje stalne komunikacije između dve vlade. Sastanci, iako sa brojnim nedostacima, su rezultovali konkretnim sporazumima, od kojih su neki sprovedeni na zadovoljavajući način. Međutim, procesu je nedostajala transparentnost i odgovornost. Postignuti rezultati nisu dovoljno promovisani, a korišćeni su i za unutrašnju političku

borbu i jedni protiv drugih, dok su u slučajevima neuspeha ili nesprovedenja nedostajali mehanizmi odgovornosti. Očekivanja obe strane su u dijalogu bila velika, neposredna i kontradiktorna.

Tokom 2012. započet je i politički dijalog, koji je 19. aprila 2013. kulminirao Prvim sporazumom o principima koji regulišu normalizaciju odnosa. Nakon nekoliko nedelja, Skupština Kosova je ovaj sporazum ratifikovala kao međunarodni sporazum kojim je uspostavljena prevlast nad zakonima zemlje. Započinjanjem političkog dijaloga su se na Kosovu povećale političke podele, tenzije sa Srbijom su porasle, a u različitim fazama je dolazilo do raskola u odnosima sa međunarodnim partnerima. Neke tačke ovog sporazuma se i dalje ne sprovode. Najkontroverznija tačka ovog sporazuma je uspostavljanje Asocijacije/Zajednice srpskih opština, što je prouzrokovalo masovne proteste koje je predvodila kosovska opozicija. Ustavni sud je presudio da su dogovoreni principi u suprotnosti sa duhom Ustava, te Vlada Kosova okleva da to sprovede sve dok Srbija ne predstavi jasne planove za povlačenje paralelnih institucija koje finansira na Kosovu.

Sporazum o uspostavljanju jedinstvenog pravosuđa na celom Kosovu je finalizovan 2015, uključujući integraciju sudija i tužilaca iz srpske zajednice. Ovaj sporazum je obuhvatio i plan za realizaciju koji je uspešno sproveden. Te godine je potpisan i sporazum o raspuštanju Civilne zaštite, koju je Priština dugo vremena percipirala kao pretnju po bezbednost, dok su Srbi sa severa Kosova istu smatrali za poslodavca i mehanizam zaštite. Različite kosovske institucije nisu uspele da dodele zadatke integrisanim pripadnicima, te još postoji nekolicina osoba koje se ne javljaju redovno na posao, što ukazuje na prepreke u potpunoj primeni ovog sporazuma.

Ostala pitanja poput energetske sporazuma, uzajamnog priznavanja diploma i katastarskih registara su zaostajala za utvrđenim rokovima za sprovođenje. Od postizanja energetske sporazuma koji je potpisan 2013, Srbija se je ustručavala da registruje energetske kompanije koja posluje na severu Kosova po kosovskim zakonima. Primena sporazuma o uzajamnom priznavanju diploma potpisana 2011. naišla je na mnoge prepreke. Ovo je posledica činjenice da Srbija nastavlja da usporava proces nostrifikacije kosovskih diploma, dok Kosovo tretira „Prištinski univerzitet sa privremenim sedištem u Mitrovici“ kao nezakonitu ustanovu koja deluje u okviru srpskog obrazovnog sistema. Iste godine potpisan je sporazum o vraćanju svih katastarskih dokumenata od pre 1999. Svi katastarski spisi su trebali da budu skenirani sa ciljem da se predaju Kosovu preko Specijalnog predstavnika Evropske unije (SPEU). Kosovska agencija za poređenje i verifikaciju imovine (KAPVI) je osnovana nedavno kako bi poslužila kao tehnička agencija za upoređivanje skeniranih dokumenata, međutim, još nije počela sa radom. Takođe, Ustavni sud Srbije je presudio da je ovaj sporazum u suprotnosti sa Ustavom.

Početak dijaloga za konačni sporazum u 2017. doneo je još veću zabunu i napetost. Ova vest stvorila je opšti utisak da je prethodni dijalog bio neuspešan i da je jedino rešenje sveobuhvatan sporazum. U potrazi za velikim finalem otvorene su i druge opcije koje su bile u suprotnosti sa prethodnim dijalogom. Ovim procesom su se još više povećale tenzije između dve strane i unutar Kosova. Srbija je pooštrila svoju kampanju protiv Kosova, dok je Kosovo oklevalo da primeni prethodne sporazume poput Zajednice srpskih opština, nakon kontinuiranog ometanja Kosova prilikom ućlanjenja u relevantne

međunarodne organizacije od strane Srbije, kao i njenog lobiranja za „povlačenje priznanja“ nezavisnosti.

Sporazumi koji su na zadovoljavajući način sprovedeni i koji su imali pozitivne efekte na život građana su sporazum o civilnim registrima, carinskim pečatima, telekomunikacijama, integrisanom upravljanju granicom (IBM), integrisanju policije, sudija, tužilaca i osnivanju četiri opštine na severu Kosova. Uspešni sporazumi dokazuju da je dijalog između dve zemlje moguć, da se mogu postići rezultati i da može doći do normalizacije u korist građana i da, pre svega, isti pomažu u konsolidaciji državnosti Kosova. Uspeh Kosova da dobije svoj međunarodni pozivni broj omogućava građanima da koriste samo jedan broj u domaćim i međunarodnim pozivima. Primena sporazuma o carinskim pečatima, zajedno sa sporazumom o slobodi kretanja, olakšala je kretanje ljudi i robe između dve zemlje, kao i između Kosova i EU.

Nažalost, transparentnost i pravilno informisanje građana i dalje predstavljaju zabrinjavajuć problem koji je ozbiljno naštetio ovom procesu. Strane su gotovo uvek imale dijametralno suprotne narative i tumačenja postignutih sporazuma. Kao rezultat toga, građani obe zemlje su i dalje skeptični prema procesu dijaloga. Proces dijaloga je obustavljen od 2018, dok EU nastavlja da podstiče obe strane da nastave dijalog i primene sporazume, kao jedan od glavnih uslova na njihovom putu ka integraciji u EU. Jako je važno stvoriti novi način informisanja građana u vezi sa dijalogom, kao i onome što će doći u okviru sveobuhvatnog sporazuma, čime će se donekle povećati poverenje građana u ovaj proces.

Ovaj izveštaj detaljno opisuje proces dijaloga, postignute sporazume, njihovu primenljivost ili neprimenljivost, kao i uticaj tih sporazuma. Izveštaj se bavi tehničkim i političkim sporazumima kao delom jedinstvenog procesa koji posreduje EU. Uzevši u obzir činjenicu da Vlada i institucije nemaju potpune informacije o procesu dijaloga, sadržaj ovog izveštaja će poslužiti u stvaranju boljeg institucionalnog sistema prikupljanja i upravljanja dokumentima. Ovi podaci su podjednako važni i za novu fazu dijaloga sa Srbijom.

PREPORUKE

Svaki razrađeni sporazum pruža dovoljno informacija o tome šta treba učiniti kako bi se osigurala njihova potpuna primena. Međutim, postoji nekoliko vrlo važnih koraka koje Vlada, Kancelarija premijera i relevantne institucije moraju preduzeti:

- 1** Osnivanje posebne kancelarije u okviru Kancelarije premijera, koja treba da razradi sve informacije koje se tiču procesa dijaloga. Ova kancelarija treba da uspostavi institucionalno sećanje i posluži kao mehanizam za podsticanje i autoritet za sprovođenje i koordinaciju.

- 2** Pобољшanje kvaliteta informisanja građana o tehničkom dijalogu između Beograda i Prištine i tekućem procesu, te njegoinm koristima, pružajući tačne informacije za svaki od koraka dijaloga, uključujući dnevni red, teme pregovora, učešće pregovarača (postojanje rodne pripadnosti), troškove itd.

- 3** Relevantne institucije ili agencije treba da daju prioritet sprovođenju sporazuma, posebno onih koji se odnose na jačanje institucija na severu, te proširenje usluga koje kosovske institucije pružaju građanima.

- 4** Korišćenje sporazuma za unapređenje položaja Kosova u cilju osiguranja daljeg učlanjenja u regionalnim i međunarodnim organizacijama i inicijativama.

- 5** Insistiranje u okviru sadašnjeg dijaloga sa Srbijom na uspostavljanju snažnog i neospornog mehanizma za praćenje primene sporazuma i procene odgovornosti.

- 6** Povećanje uključenosti žena u proces dijaloga i druge procese sprovođenja, konsultacija i donošenje odluka.

- 7** Konsolidovanje radne i implementacione grupe treba da se savetuju sa stručnjacima iz ovih oblasti.

ISTORIJA DIJALOGA

Odnosi između Kosova i Srbije su u kontinuitetu napeti od 1999. Snažno međunarodno prisustvo i proces dijaloga o konačnom statusu Kosova donekle su uspjeli da ih primire. Pre ovog dijaloga, Kosovo i Srbija nisu međusobno saradivale. Protok ljudi i robe je bio veoma slab i otežan. U severnom delu Kosova su funkcionisale samo paralelne institucije države Srbije, od opštinske administracije, policijskog, paravojnog prisustva, pa do pravosudnih, obrazovnih i zdravstvenih ustanova.¹ Čak su i registarske tablice vozila, javni natpisi, valuta, porezi, fakturisanje energije i svi drugi propisi bili u skladu sa srpskim sistemom.² Kosovske institucije nisu imale pristup tom delu teritorije, a još manje mogućnosti da na njemu prošire svoj suverenitet. One su kosovske Srbe percipirale kao na krajno instrumentalizovane svakodnevne politike Beograda, te nisu ulagale napore da ih integrišu u demokratski život Kosova.

Odnosi su se posebno pogoršali 2008, nakon proglašenja nezavisnosti Kosova, kada je Srbija izašla sa stavom da ne priznaje nezavisnost i njene institucije. Srbija je bila deo bečkih pregovora o konačnom statusu Kosova, ali je na kraju odbila da prihvati Ahtisarijev plan. Beograd je insistirao da priznaje samo UNMIK-ovu vlast na Kosovu.³

Kosovo je na međunarodnom planu bilo posvećeno globalnom priznavanju svoje državnosti, dok je vlada Srbije vodila kampanje osporavanja. Čak i nakon proglašenja nezavisnosti, Kosovo je bilo zastupljeno u samo tri regionalne organizacije, i to kao «UNMIK/Kosovo», budući da je ova administracija, i pre proglašenja, ujedno bila i potpisnik predstavnik Kosova.⁴ Šest meseci nakon proglašenja nezavisnosti Kosova 2008. godine, Srbija je zatražila savetodavno mišljenje Međunarodnog suda pravde o tome da li je taj čin bio u skladu sa međunarodnim pravom. Prema savetodavnom mišljenju Suda, proglašenjem nezavisnosti Kosova nije prekršeno međunarodno pravo, uključujući time i Rezoluciju 1244, dakle ni ustavni okvir UNMIK-a.⁵ Vlada Kosova je, uz podršku jednog političkog subjekta koji je predstavljao kosovske Srbe, *Samostalne liberalne stranke* (SLS), uspela da sprovede Ahtisarijev plan, osnivajući nove opštine sa srpskom većinom u ostalim delovima Kosova, ali ne i na severu.⁶ Tamo je, samo dva dana nakon proglašenja nezavisnosti, dobro organizovana grupa, uključujući osoblje Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije (MUP), opremljena oružjem i plastičnim eksplozivom, prebačena autobusima i drugim vozilima kako bi izvršila napad na carinske tačke na Brnjaku i Jarinju na severu Kosova. U društvu

¹ Međunarodna krizna grupa, *Srbija i Kosovo: Put ka normalizaciji*, 19. februara 2013. na <https://www.crisisgroup.org/sq/europe-central-asia/balkans/serbia/serbia-and-kosovo-path-normalisation>

² Ibid.

³ Međunarodna krizna grupa, *Kosovo i Srbija nakon mišljenja MSP*, 26. avgust 2010, str. 21.

⁴ „Koštuničina vlada je prihvatila kompromis u kojem stoji da je Kosovo posebna trgovinska zona i pristala je na ulazak Kosova u CEFTA kao „UNMIK-Kosovo““ ibid, str. 21.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid. Srbi su u novembru 2009. izašli na lokalne izbore i osnovali četiri nove opštine sa srpskom većinom (Ranilug, Parteš, Klokot, Gračanica), jedna je proširena (Novo Brdo) dok su u jednoj izabrani legitimni predstavnici (Štrpce). SLS (*Samostalna liberalna stranka*) je osnovana 27. januara 2006. u Gračanici pod rukovodstvom Slobodana Petrovića, str. 17.

napadača bili su i predsednik opštine Zubin Potok i zamenik predsednika opštine Leposavić.⁷ Srbima zaposlenim u kosovskim institucijama je naloženo da podnesu ostavke.⁸

UNMIK, misija UN-a uspostavljena nakon završetka rata kao administrator Kosova, uspostavljena Rezolucijom 1244, nije uspeo da stvori administrativnu infrastrukturu na celoj teritoriji Kosova, omogućavajući time nastavak ili ponovno uspostavljanje paralelnih struktura Srbije u nekim delovima Kosova, a posebno u severnim opštinama preko reke Ibar.⁹ Uprkos prisustvu EULEX-a, a kasnije i Međunarodne civilne kancelarije (ICO), delokrug srpskih institucija na severu Kosova se proširio, dok su se podele duž reke Ibar sve više produbljavale.¹⁰ Preko reke nije bilo zakona i reda, dok bi se na mesečnom nivou događale na desetine bombaških i oružanih napada.¹¹ Napadani su Albanci i Srbi koji bi izrazili spremnost za rad sa Prištinom, ali i strancima.¹²

Kontrola Beograda nad severnim delom Kosova je dostigla vrhunac tokom 2011. Zbog toga je bilo neophodno započeti proces dijaloga koji bi se fokusirao

na pronalaženje rešenja za pitanja koja su otežavala odnose između Kosova i Srbije, te sprečio još veći sukob na severu.¹³ Na zahtev EU, Generalna skupština UN je 9. septembra 2010. usvojila rezoluciju kojom je prihvatila savetodavno mišljenje MSP i pozdravila spremnost EU da posreduje u dijalogu između dve zemlje, Kosova i Srbije. Dijalog o normalizaciji odnosa Beograda i Prištine, uz posredovanje Evropske unije, sa mandatom Ujedinjenih nacija, zvanično je započet 8. marta 2011. Dva dana kasnije, kosovska Skupština je usvojila rezoluciju kojom se Vladi Kosova daje mandat da učestvuje u tehničkom dijalogu u Briselu.¹⁴ To je dovelo do toga da su dve zemlje prvi put održale sastanke na visokom nivou. Proces se usredsredio na pronalaženje funkcionalnih i prihvatljivih rešenja, odnosno, kako je izjavila bivša posrednica EU, Ketrin Ešton, da „od strane nije traženo da pređu svoje crvene linije“, te da je „cilj bio da se makar pokuša približavanje predstavnika obe strane, u istoj prostoriji, za istim stolom.“¹⁵ QVlada Kosova je ocenila dijalog kao faktor mira i pokretač saradnje i napretka ka Evropskoj uniji za obe zemlje.¹⁶

⁷ Međunarodna krizna grupa, „Prvi mesec Kosova“, 8. mart 2008, str. 8.

⁸ Na severu Srbi nisu napustili službu, već su prekinuli komunikaciju sa lancem komande. 300 Srba iz Kosovske policije je odbilo da bude pod komandom hijerarhijom Kosovske policije. Tražili su da više ne budu pod komandom Kosovske policije, već UNMIK-ove policije u Mitrovici. Iz tog razloga su suspendovani sa posla, mada su i dalje primali plate. U okviru Granične policije se vratilo 48 od 50 suspendovanih policajaca. I u Mitrovici se je u službu Kosovske policije vratio jedan suspendovani policajac. Vidi Izveštaj Međunarodne krizne grupe, *Vladavina prava na nezavisnom Kosovu*, str. 6, 19. maj 2010. i naučna studija Envera Sopjanija i Namera Sopjanija, *Uloga srpskih enklava i ilegalnih struktura na Kosovu*, avgust 2012, str. 20.

⁹ Rezolucija 1244 (1999). Severno od Ibra se je srpsko osporavanje još više povećalo jer kosovski sudovi i granične i carinske ispostave ne funkcionišu, dok kosovski Srbi i dalje odbijaju saradnju sa kosovskim institucijama ili EU. Izveštaj Međunarodne krizne grupe, *Krhka tranzicija na Kosovu*, 25. septembar 2008, str. i.

¹⁰ Izveštaj GLPS-a i DPC-a, „EULEX ka integrisanoj izlaznoj strategiji - Jačanje vladavine prava kroz EU integracije“, april 2014.

¹¹ Međunarodna krizna grupa, *Kosovo i Srbija nakon mišljenja MSP*, 26. avgust 2010.

¹² Nekoliko napada na Srbe koji su saradivali sa Prištinom i ubistvo EULEX-ovog carinika. Vidi „Policajac EU ubijen na Kosovu“, BBC News, 19. septembar 2013, na <https://www.bbc.com/news/world-europe-24158153>

¹³ Međunarodna krizna grupa, *Kosovo i Srbija nakon mišljenja MSP*, 26. avgust 2010.

¹⁴ Vidi „Rezolucija Skupštine Kosova o dijalogu između Republike Kosovo i Republike Srbije“. Br. 04-R-001 Priština, 10 mart 2011.

¹⁵ Govor Ketrin Ešton na panelu „Održiva rešenja za Zapadni Balkan“ na otvaranju Bezbednosnog foruma u Beogradu, 17. oktobar 2019, dostupan na <https://www.youtube.com/watch?v=c0cOXX57i80>

¹⁶ Vidi „Strategija za postizanje punog međunarodnog priznanja Republike Kosovo“, jun 2011, na http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Strategija_per_Arritjen_e_Njohjes_se_Plote_Nderkombetare_te_Republikes_se_Kosoves_SHQ.pdf

UVOD

Dijalog je započet u julu 2011. razgovorima o kosovskim civilnim i katastarskim registrima koji su se nalazili u Srbiji i kao takvi onemogućavali kosovskim građanima pristup istima, posledično im stvarajući mnogobrojne probleme. UNMIK je uspostavio registar, ali sa značajnim nedostacima jer nije imao pristup arhivskim dokumentima.¹⁷ Štaviše, problematičniji je bio nedostatak originalnih katastarskih spisa koji su svedočili o pravim nosiocima prava na mnogobrojnu imovinu, posebno društvenu, za koju postoji velika sumnja da je otuđena nakon rata.¹⁸ SUsledile su mnoge druge teme i postignuti su mnogi sporazumi koji su korišćeni za uspostavljanje principa i okvira budućih pregovora. Postignut je i sporazum o slobodi kretanja građana između dve zemlje korišćenjem ličnih karata umesto pasoša.¹⁹ Istovremeno je potpisan sporazum o priznavanju univerzitetskih diploma; zatim o ubiranju carinskih prihoda; integrisanom upravljanju granicom (IBM), kao i sporazum o regionalnom zastupanju i saradnji.²⁰

Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa između dve strane u dijalogu je potpisan 19. aprila 2013. Glavni cilj je bilo gašenje srpskog paralelnog sistema na Kosovu, integracija njihovih pripadnika i zaposlenih u kosovske institucije, kao i obezbeđivanje nivoa samouprave za Srbe i opštine u kojima živi većina njih. U 2015. je postignut sporazum o četiri pitanja koja su dugo blokirala proces, Asocijaciji/Zajednici opština sa srpskom većinom, telekomunikacijama, energetici i slobodi kretanja preko mosta u Mitrovici.²¹

U zavisnosti od njihove primenljivosti, ovi sporazumi su uticali na pravni okvir, jer je njihova primena u većini slučajeva zahtevala određene izmene u zakonima. Kosovo je usvojilo Zakon o ratifikaciji *Prvog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije*.²² Srbija je praktikovala usvajanje briselskih sporazuma preko vladinih dekreta koje su sprovodile različite državne institucije.²³ Pored rešavanja unutrašnjih problema i onih sa Srbijom, u ovom procesu dijaloga - odnosno kao rezultat sporazuma o saradnji i regionalnom zastupanju - Kosovo je uspelo da se učlani u niz važnih regionalnih organizacija, uključujući i nekoliko međunarodnih. Pored rešavanja unutrašnjih problema i onih sa Srbijom, u ovom procesu dijaloga - odnosno kao rezultat sporazuma o saradnji i regionalnom zastupanju - Kosovo je uspelo da se učlani u niz važnih regionalnih organizacija, uključujući i nekoliko međunarodnih.²⁴ Međutim, Kosovo nije uspelo da se učlani u UNESCO, NATO, Interpol, niti OEBS, dok se za nikada se nije prijavilo za članstvo u Savetu Evrope ili UN.²⁵

Proces uopšte nije bio transparentan i nije uspeo da pridobije javnu podršku, ni na Kosovu, ni u Srbiji. Obe strane su to pravdale osetljivošću procesa i neophodnošću posebne političke pažnje prema istom, dok su drugi oštro kritikovali ovaj pristup tvrdeći da takav pristup stvara prostor za nepotrebne sumnje i osporavanja.²⁶ Proces je postajao sve zatvoreniji, dok obe vlade u velikoj meri nisu uspele da osiguraju javno vlasništvo nad procesom i sporazumima; često kriveći jedni druge,

¹⁷ Štaviše, sa UNMIK-ovim ličnom kartom i dva svedoka bilo je moguće dobiti potvrdu o državljanstvu, uprkos činjenici da nije bilo moguće dokazati prethodno državljanstvo bilo kakvim dokumentom. Prema tome, ovaj registar, koji je nasleđen od UNMIK-a, nije bio od značajne pouzdanosti, te je stvaranje kompletnog i preciznog registra je istovremeno bilo i zahtev od strane EU za Kosovo tokom procesa vizne liberalizacije.

¹⁸ Međunarodna krizna grupa, „Kosovo bez nadzora: preostali izazovi“, 10. septembar 2012, str. 20, na <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/218-setting-kosovo-free-remaining-challenges.pdf>

¹⁹ Vidi Zaključci o slobodi kretanja i carinskom licenciranju, 16. septembar 2014.

²⁰ Balkanska grupa, *Integracija Srba na Kosovu nakon Briselskog sporazuma*, 15. mart 2015.

²¹ Vidi „Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa“, 19. april 2013.

²² Zakon o ratifikaciji Prvog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije na <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=8892>

²³ Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije, „Vlada prihvata Briselski sporazum“, 22. april 2013, na <http://www.mfa.gov.rs/en/component/content/article/11929-the-government-accepts-brussels-agreement>

²⁴ Za ceo spisak regionalnih i međunarodnih organizacija u koje se Kosovo učlani videti Aneks 2 ovog izveštaja.

²⁵ Kosovo se prijavilo za članstvo u UNESCO 2015. i INTERPOL 2018, u oba slučaja nije uspelo da dobije potrebne glasove. Imajući u vidu neuspeh Kosova da postane član INTERPOL-a na 39 u 2018. su MSP i Vlada odlučili da se ne prijavljuju ponovo, osim ako im nije zagarantovano da će imati potrebne glasove. Iako je članstvo u Savetu Evrope bilo deo vladinog programa, Kosovo je odlučilo da se ne prijavljuje u 2019. Vidi izveštaj PIPS, *Godišnjak spoljne politike Kosova*, februar 2020, str. 34.

²⁶ Intervju Balkanske grupe sa zvaničnicima vlade Kosova, Priština, februar 2020.

ali i EU, kao i ne promovišući na odgovarajući način konkretne i korisne rezultate koje je ovaj proces pružao građanima.²⁷

Proces dijaloga praćen je aktivnostima strana uperenih jedne protiv druge. Kao rezultat proglašenja nezavisnosti Kosova, Srbija nije prihvatila kosovske carinske pečate, time blokirajući kosovski izvoz u Srbiju i ometajući tranzit kosovske robe previđene za izvoz u EU.²⁸ Već tokom prve godine dijaloga, u julu 2011, Vlada Kosova je sprovela meru reciprociteta protiv Srbije kojom je blokirala uvoz iz Srbije i Bosne i Hercegovine, ali je odluka primenjena uperiod od samo 50 dana, te je zatim je ukinuta.²⁹ Istog meseca kada su strane potpisale sporazum o slobodi kretanja, Kosovska policija je pokušala da preuzme kontrolu nad dvama graničnim prelazima (Brnjak i Jarinje). Srbi na Kosovu su odgovorili postavljanjem desetina barikada na putu, primoravajući KFOR da interveniše kako bi stabilizovao situaciju.

Praktična primena ovih sporazuma se i dalje suočava sa poteškoćama, dok je sam tempo procesa usporen od 2015, kada su se sporazumu o osnivanju Zajednice srpskih opština masovno usprotivile opozicione stranke na Kosovu, uz

nekoliko nevladinih organizacija u Prištini. Tokom godina, Srbija je preduzela i druge radnje prema Kosovu u vidu netarifnih barijera, time povećavajući troškove prelaska srpske granice u finansijskom smislu i gubljenju vremena.³⁰ Istovremeno, Kosovo je uvelo dodatne carine na neke srpske proizvode i industrije.³¹

Dijalog je obustavljen na određeno vreme kada je u januaru 2017. uhapšen bivši kosovski premijer Ramuš Haradinaj u Francuskoj, po poternici koju je izdala Srbija.³² Skupština Kosova je usvojila rezoluciju kojom se dijalog obustavlja do njegovog oslobađanja.³³ Nakon oslobađanja g. Haradinaja u aprilu iste godine nastavljeni su sastanci u okviru procesa dijaloga.³⁴ Od novembra 2018. proces dijaloga ponovno je obustavljen nakon odluke Vlade Kosova da uvede carinu u visini od 100% na robu uvezenu iz Srbije i Bosne i Hercegovine, kao protivodgovor na kampanju Srbije za povlačenje priznanja nezavisnosti Kosova i protiv njenog članstva u Interpolu.³⁵

²⁷ Radio Slobodna Evropa, „Kosovo i Srbija se međusobno optužuju za nesprovođenje sporazuma“, 18. novembar 2018, na <https://www.evropaelire.org/a/kosova-serbia-me-akuza-per-moszbatim-te-marrevshjeve/29607079.html>
Evropska komisija, „Izveštaj za Srbiju za 2019“, Brisel, 29. maj 2019, str. 13 i 30, na <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-serbia-report.pdf>

²⁸ Evropska komisija, „Izveštaj o napretku za Srbiju za 2010“, Brisel, 9. novembar 2010, str. 19 na http://europa.rs/upload/documents/key_documents/2010/Rapport%20SR%20TO%20PRESS%20CONF%2008.11.pdf

²⁹ Koha, „Dijalog i reciprocitet sa rezolucijama“, 10. februar 2020, na <https://www.koha.net/arberi/207887/dialog-dhe-reciprocitet-me-rezoluta/>

³⁰ „Dokument o politikama #1 NTB u kontekstu CEFTA: Slučaj Srbije protiv Kosova“, maj 2015, str. 8, na <https://mti.rks-gov.net/desk/inc/media/B30D19DE-F849-4DEC-A966-27E24100B8D9.pdf>

³¹ Odluka Ministarstva trgovine i industrije o uvozu brašna iz Republike Srbije u Republiku Kosovo, Priština, 19. oktobar 2017. na <https://mti.rks-gov.net/desk/inc/media/79E03DDF-CB54-4B11-85F9-F2009590B94A.pdf>

³² Vidi „Uhapšen Ramuš Haradinaj“, Zëri, 4. januar 2017, na <https://zeri.info/aktuale/124456/arrestohet-ramush-haradinaj/>

³³ Rezolucija u vezi sa zadržavanjem bivšeg kosovskog premijera Ramuša Haradinaja u Francuskoj, 9. mart 2017, na http://old.kuvend-ikosoves.org/common/docs/2017_03_09_Rezoluta_nr_011_per_lirimine_e_Ramush_Haradinaj.pdf

³⁴ Vidi „Oslobođen Ramuš Haradinaj“, kallxo.com, 27. april 2017, na <https://kallxo.com/shkurt/lirohete-ramush-haradinaj-2/>

³⁵ Kosovo 2.0, „Teško osigurati članstvo Kosova u Interpolu“, 18. avgust 2017, na <https://kosovotwopointzero.com/kosovos-interpol-membership-far-assured/>

Nakon izbora 6. oktobra 2019, nastavak dijaloga između Kosova i Srbije je ponovo bio u fokusu. Nemačka kancelarka Merkel, zajedno sa francuskim predsednikom Makronom, insistira na većoj ulozi u dijalogu između Kosova i Srbije.³⁶ Poslednji sporazumi, sklopljeni posredovanjem izaslanika SAD-a Ričarda Grenela, za vazдушnu liniju Priština - Beograd i za železničku vezu između Kosova i Srbije, uključili su teme o kojima se već razgovaralo i u okviru briselskog dijaloga, te su unele novu energiju u sam proces.³⁷

Nedavno je Kosovo pokazalo određenu vrstu prećutnog odobrenja prema postignutim sporazumima, pružavajući rok za zamenu vozačkih dozvola izdatih od institucija Republike Srbije do 15. septembra 2020.³⁸ Takođe, Vlada Kosova je 20. marta 2020. donela odluku da ukine carinu od 100% na proizvode iz Srbije i Bosne i Hercegovine; u početku na sirovine, a od 1. aprila 2020. i na ostalu robu, uvodeći postepene recipročne mere - samo u odnosu na Srbiju.³⁹ Ovi koraci označili su mogući nastavak dijaloga. Nakon pada vlade Aljbina Kurtija, 3. juna 2020. je izglasana nova koaliciona vlada, LDK, AAK, NISMA i zajednice, predvođena premijerom Avdulahom Hotijem. Hoti je predstavio nekoliko principa za dijalog i obećao grupu stručnjaka i koordinatora za dijalog.⁴⁰ Za 27. jun 2020. je bilo planirano održavanje razgovora između Prištine i Beograda u SAD, koji su otkazani nakon što je kancelarija specijalnog tužioca u Hagu objavila da namerava da podigne optužnicu protiv kosovskog predsednika Hašima Tačija za ratne zločine i zločine protiv čovečnosti.⁴¹ Na inicijativu francuskog predsednika Makrona i nemačke kancelarke Merkel, 10. jula je održana video konferencija između premijera Kosova i Srbije, na kojoj je glavna tema bila dijalog Kosova i Srbije. Dijalog je nastavljen 12. jula 2020. uz učešće nedavno imenovanog specijalnog predstavnika EU za dijalog između Beograda i Prištine, Miroslava

Lajčaka. Prvi put nakon više od 20 meseci, održan je prvi neposredni sastanak predstavnika Kosova i Srbije u okviru briselskog dijaloga. Razgovori su bili usredsređeni na pitanje nestalih i raseljenih lica, kao i na ekonomski razvoj.⁴² Dijalog koji je nastavljen u julu 2020. između dve vlade se promovise kao proces za sveobuhvatni sporazum između Kosova i Srbije. Međutim, elementi iz prošlih sporazuma će nužno biti deo sporazuma koji će potencijalno biti postignuti u Briselu ili u SAD-u.

Dijalog ostaje utoliko osetljiv, koliko i fluidan proces, u pogledu pronalaženja najboljih formula za saradnju. Iako se za cilj postavila normalizacija odnosa, protivljenje i prepreke koje su ga pratile bile su velike. Ovaj otpor uglavnom je rezultat kontradiktornih tumačenja sporazuma, ali i polarizacije unutar političke klase, naročito na Kosovu. Saglasnost između dve države oko određenog pitanja je ponekad bio nov dogovor i nova tema, vremenom potvrda nekog preliminarnog sporazuma, a ponekad detaljna razrada bilo kojeg od njih. Sledstveno, ne postoji saglasnost ni o tačnom broju postignutih sporazuma.

U odsustvu volje niza formiranih vlada da razvijaju i održavaju detaljne i tačne podatke o procesu dijaloga sa Srbijom, ovaj izveštaj će pomoći u stvaranju sećanja memorije ovog vrlo delikatnog procesa – dijaloga.

Ovaj izveštaj takođe ima za cilj da pomogne akademskim institucijama, istraživačima i studentima - koji od Balkanske grupe konstantno iziskuju informacije o dijalogu - da pronađu tačnije i jasnije podatke o ovom procesu, koji će potrajati još mnogo godina.

³⁶ Radio Slobodna Evropa, „Zajednica, zamrznuto pitanje do nastavka dijaloga“, 20. jun 2019, na <https://www.evropaelire.org/a/asociacioni-dialogu-kosova-serbia-bruksel/30009089.html>

³⁷ DELO, „Balkanski spektakl u Beloj kući“, 4. novembar 2019, na <https://www.delosi.si/mnenja/komentarji/balkanski-spektakel-v-beli-hisi-245752.html>

³⁸ KoSSev, „Produžen rok za zamenu srpskih vozačkih dozvola“, 4. februar 2020, na <https://kossev.info/produzen-rok-za-zamenu-srpskih-vozacskih-dozvola/>

³⁹ Vidi članak „Kosovo: Nепrekidna kriza“, Naim Rašiti, 11. maj 2020

⁴⁰ Skender Hiseni je 21. jula 2020. imenovan za koordinatora. Platforma premijera Hotija uključuje tri principa: o teritorijalnom integritetu Republike Kosovo se ne može pregovarati, o ustavnom i državnom organizovanju Kosova se ne može pregovarati; a sporazum mora biti u skladu sa duhom Ustava Republike Kosovo. Za više pročitajte na <https://kryeministri-ks.net/kryeministri-hoti-prezantoi-sot-ne-akademine-e-shkencave-dhe-te-arteve-te-kosoves-kornizen-e-qeverise-se-kosoves-per-dialogun/>

⁴¹ Radio Slobodna Evropa „Grenel najavljuje novi sastanak nakon otkazivanja Hotijevog putovanja“, 25. jun 2020, na <https://www.evropaelire.org/a/30689591.html>

⁴² Evropska služba za spoljne poslove, „Kosovo/Srbija: Nastavak dijaloga pod pokroviteljstvom EU u nedelju“, 7. jul 2020, na https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/82170/kosovoserbia-resumption-eu-facilitated-dialogue-sunday_en

HRONOLOGIJA SPORAZUMA

SPORAZUM		DATUM	
1	SPORAZUM O SLOBODI KRETANJA	2. JUL 2011.	
	1.1	Završni operativni zaključci	29. novembar 2011.
	1.2	Otvaranje novih tranzitnih tačaka u Srbiji	14. septembar 2014.
	1.3	Uzajamno priznavanje polisa osiguranja	10. avgust 2015.
	1.4	Uklanjanje barikade na mostu na Ibru	25. avgust 2015.
	1.5	Uzajamno priznavanje ADR sertifikata	19. april 2016.
	1.6	Plan EU za primenu Sporazuma o mostu u Mitrovici	5. avgust 2016.
	1.7	Aranžmani u vezi sa finalizacijom primene sporazuma o slobodni kretanja iz 2011.	14. septembar 2016.
	1.8	Otvaranje direktne vazdušne linije Priština - Beograd i obrnuto	20. januar 2020.
	1.9	Uspostavljanje železničkog koridora između Prištine i Beograda	14. februar 2020.
2	CIVILNI REGISTAR	2. JUL 2011.	
	2.1	<i>Otvaranje kancelarija Agencije za civilnu registraciju u severnim opštinama</i>	14. septembar 2016.
3	KATASTARSKI SPISI	2. JUL 2011.	
4	UZAJAMNO PRIZNANJE UNIVERZITETSKIH DIPLOMA	2. JUL 2011.	
	4.1	Uzajamno priznavanje diploma na svim nivoima	19. januar 2016.
	4.2	Operativni zaključci radne grupe za diplome	21. mart 2016.
	4.3	EU smernice za uzajamno priznavanje diploma	4. april 2016.
5	CARINSKI PEČATI	2. SEPTEMBAR 2011.	
	5.1	Ubiranje carinskih prihoda	17. januar 2013.
	5.2	Licenciranje kompanija na severu	17. januar 2013.
	5.3	Poverenički razvojni fond	17. januar 2013.
	5.4	Zaključci o carinskom licenciranju uvoza	16. decembar 2014.
	5.5	Sertifikati CPP	5. maj 2015.

	INTEGRISANO UPRAVLJANJE GRANICOM, IBM		2. DECEMBAR 2011.
6	6.1	Tehnički protokol	24. februar 2012.
	6.2	Konačni akcioni plan	4. januar 2013.
	6.3	Uzajamna pravna pomoć, MLA	9. januar 2013.
	6.4	SEED - Sistem razmene podataka o akcizama	24. januar 2013.
	6.5	Fitosanitarni sertifikat	5. septembar 2013.
	6.6	Dizajn stalnih IBM prelaza	4. septembar 2014.
	6.7	Otvaranje dva nova granična prelaza (Kapija, Izvor)	22. maj 2015.
7	REGIONALNO PREDSTAVLJANJE I SARADNJA		24. FEBRUAR 2012.
<i>Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa</i>			27. JUN 2013.
8	LOKALNI IZBORI (FUNKCIONISANJE ČETIRI OPŠTINE NA SEVERU)		19 PRILL 2013
	INTEGRACIJA POLICIJE		31. DECEMBAR 2013.
9	9.1	Zakon o amnestiji	17. septembar 2013.
	9.2	Raspoređivanje Kosovske policije na severu	31. januar 2014.
10	SPORAZUM O GAŠENJU „CIVILNE ZAŠTITE“		26. mart 2015.
	10.1	Osnivanje centralnih institucija na severu	28. decembar 2016.
11	SPORAZUM O PRAVOSUĐU		9. FEBRUAR 2015.
	11.1	Akcioni plan za pravosuđe	30. novembar 2016.
12	OSNIVANJE ZAJEDNICE OPŠTINA SA SRPSKOM VEĆINOM NA KOSOVU - OPŠTI PRINCIPI/KLJUČNI ELEMENTI		25. AVGUST 2015.
13	SPORAZUM O SLUŽBENICIMA ZA VEZU		31. MAJ 2013.
	13.1	Upravljanje službenim posetama	14. novembar 2014.
	ENERGETSKI SPORAZUM		8. SEPTEMBAR 2013.
14	14.1	Plan implementacije energetske sporazuma	18. septembar 2014.
	14.2	Zaključci posrednika EU o primeni Energetskog sporazuma	25. avgust 2015.
	SPORAZUM O TELEKOMUNIKACIJAMA		15. DECEMBAR 2016.
15	15.1	Akcioni plan za telekomunikacije	25. avgust 2015.
	15.2	Zaključci posrednika EU o primeni sporazuma o telekomu	13. novembar 2016.

ULOGA BRISELSKOG DIJALOGA

Briselski dijalog ima za cilj normalizaciju odnosa između Kosova i Srbije, istovremeno doprinoseći smanjenju tenzija između dve zemlje. Dijalog ima za cilj da strane postignu sveobuhvatan i pravno obavezujući sporazum koji se bavi svim nerešenim pitanjima, tako da Kosovo i Srbija mogu napredovati na svojim evropskim putevima, stvoriti nove mogućnosti i poboljšati život svojih građana. Sporazum između strana je takođe koristan za sigurnost, stabilnost i prosperitet čitavog regiona.⁴³

Druga podjednako važna uloga dijaloga ostaje i stvaranje mosta između Prištine i severa Kosova, te omogućavanje potonjem da ima ekonomski i politički uticaj na tom području. Ovim pregovorima je zamišljeno sprečavanje secesije severa integrisanjem granice sa Srbijom u pravni poredak, kao i svih srpskih paralelnih struktura u državne institucije.⁴⁴

Dijalog takođe utire institucionalni put Kosova i Srbije ka integraciji u Evropsku uniju, a istovremeno doprinosi smanjenju tenzija između dve zemlje. Prema EU, smatralo se je da će rešavanje tehničkih pitanja na početku dijaloga stvoriti neophodne preduslove za pronalaženje rešenja za političke izazove i uspostavljanje dobrosusedskih odnosa.

Poboljšanje međususedskih odnosa jedan je od neophodnih kriterijuma koje je Komisija EU postavila za obe zemlje.⁴⁵ Ovo je takođe određeno i u Kopenhaškim kriterijumima i u strategiji za *verodostojnu perspektivu za proširenje i za pojačani angažman EU na Zapadnom Balkanu*.⁴⁶ Srbiji je skoro čitav proces članstva povezan sa napretkom dijaloga sa Kosovom.⁴⁷ Kosovo je takođe prihvatilo obaveze prema *Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju* (SSP) sa EU, gde se u članu 5. jasno precizira da je Kosovo posvećeno kontinuiranom zalaganju za vidljivo i trajno poboljšanje odnosa sa Srbijom.⁴⁸

Pored ispunjavanja uslova za procenu napretka obe zemlje ka EU, dijalog pre svega ima za cilj da olakša i poboljša kvalitet života građana na Kosovu i u Srbiji. Zbog toga ne bi trebalo da izostanu redovni sastanci, informisanje i konsultacije sa građanima, kako bi se građani upoznali sa procesom koji i dalje ima direktan uticaj na njihov život.

⁴³ Evropska služba za spoljne poslove, „Dijalog Beograda i Prištine“, 15. jul 2020, na https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/eu-facilitated-dialogue-belgrade-pristina-relations/349/dialogue-between-belgrade-and-pristina_en

⁴⁴ Međunarodna krizna grupa, *Srbija i Kosovo: Put ka normalizaciji*, 19. februar 2013.

⁴⁵ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Kosova*, s jedne strane, i Evropske unije i Evropske zajednice za atomsku energiju, s druge strane, str. 12, na http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Kosovo-EU_SAA_Final_1.pdf

⁴⁶ Evropska komisija, „Kriterijumi za članstvo“, na https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en Kriterijum za dobrosusedstvo se neprekidno prati u Izveštajima EU o napretku, kako za Kosovo tako i za Srbiju, a u poslednjem izveštaju (za 2019) se naglašava trenutna stagnacija u ovom procesu, na https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/COUNTRY_19_2776

⁴⁷ Ovo je jasno sankcionisano poglavljem 35 pregovora sa EU, kao i drugim poglavljima koja se odnose na stanovništvo, teritoriju i druge aspekte; npr. poglavlja 23 i 24 stavljaju naglasak na ključne segmente: pravosuđe, borbu protiv korupcije, osnovna prava i poštovanje šengenskih pravila, graničnu kontrolu i vize, migracije, azil, kao i pravnu saradnju u oblasti pravde i kriminala. Srbija mora da garantuje sprovođenje zakonodavstva EU u svom geografskom opsegu koje ne uključuje Kosovo.

⁴⁸ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Kosova*, s jedne strane, i Evropske unije i Evropske zajednice za atomsku energiju, s druge strane. Član 13. SSP-a precizira da Kosovo mora sprovesti sve sporazume postignute u dijalogu sa Srbijom. Mora u potpunosti poštovati principe sveobuhvatne regionalne saradnje, baviti se ostalim otvorenim pitanjima kroz dijalog u duhu kompromisa, zasnovanih na praktičnim i održivim rešenjima, kao i saradivati u neophodnim tehničkim i pravnim pitanjima sa Srbijom, na http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Kosovo-EU_SAA_Final_1.pdf

KLJUČNA DOSTIGNUĆA

Kosovo je u oktobru 2015. uspeo da potpiše Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom, na taj način definišući svoj institucionalni put ka EU integracijama i njenim pratećim strukturama.

Obzirom da pet država članica EU još uvek ne priznaje Kosovo, bilo je nemoguće potpisivanje SSP-a pod ustavnim imenom. Ova prepreka je prevaziđena modalitetima dogovorenim u *Sporazumu o regionalnom zastupanju i saradnji*, što je takođe omogućilo da Kosovo postane deo Berlinskog procesa (WB6).⁴⁹

Dijalog sa Srbijom je prouzrokovao brojne kontradikcije na Kosovu, a čitav proces je poprimio negativnu konotaciju u pogledu koristi za zemlju, građane i region. Međutim, kao što je opisano u izveštaju, ovaj proces je doneo sledeće koristi.

Neka od dostignuća procesa dijaloga su:

- **Sloboda kretanja građana između dve zemlje samo sa ličnim kartama.**
 - Uzajamno priznavanje polisa osiguranja.
- Uspostavljanje reda na graničnim prelazima; postavljanje IBM tačaka na šest graničnih prelaza sa Srbijom.
 - Ostvarivanje saradnje u okviru SEED projekta (Sistem razmene podataka o akcizama)
 - Harmonizacija veterinarskih sertifikata.
- **Povećana trgovinska razmena, posebno Kosova sa zemljama EU.**
 - Naplata carinskih prihoda na dva carinske ispostave, na Jarinju i Brnjaku.
 - Osnivanje Razvojnog povereničkog fonda za četiri severne opštine.
- **Kompletiran civilni registar Kosova;**
 - Otvaranje Agencije za civilnu registraciju u četiri severne opštine.
- **Zastupljenost Kosova u regionalnim organizacijama (i u nekim međunarodnim, posebno sportskim), gde je Kosovo sada zastupljeno ravnopravno sa drugim zemljama.**
- **Napredak u odnosima Kosova sa EU, pogotovo u posebnim programima i inicijativama kao što su: Berlinski proces, Western Balkans Investment Framework (WBIF), Erasmus+, Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises (COSME), Europe for Citizens, Creative Europe, Horizon 2020, itd.**
- **Smanjivanje tenzija na severu Kosova; stvaranje uslova za integraciju građana srpske nacionalnosti; rasprostiranje kosovskih institucija.**
 - Osnivanje četiri opštine sa srpskom većinom na severu: Severne Mitrovice, Zvečana, Zubinog Potoka i Leposavića.
 - Održavanje redovnih izbora u tom delu i predstavljanje Srba u državnim institucijama.
 - Integracija policije i njene civilne administracije u kosovske institucije.
 - Uspostavljanje jedinstvenog pravosudnog sistema na celoj teritoriji Kosova i integracija sudija, tužilaca i administrativnog osoblja iz srpske zajednice u pravosudne institucije.
 - Gašenje civilne zaštite i integracija bivših pripadnika u kosovske institucije.
- **Telefonski pozivni broj za Kosovo.**
 - Potpisivanje sporazuma o smanjenju tarifa za roming usluge sa zemljama Zapadnog Balkana.
- **Učlanjenje KOSPT-a u ENTSO-E.**

U ovom izveštaju biće predstavljena gorepomenuta dostignuća, podeljena po kriterijumima primene, analizirajući ih iz ugla koristi koje su donela, te izazova koji su ih pratili.

⁴⁹ Vidi sporazume o regionalnom zastupanju i saradnji, na http://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/agreement_0210_representation.pdf

BRISELSKI DIJALOG U BROJKAMA

Podaci predstavljeni na sledećim grafikonima su obrađeni ručno putem monitorisanja preko 240 saopštenja za medije u vezi sa procesom dijaloga, a koja su objavljena na veb stranici Kancelarije premijera Kosova. Monitoring i analiza ovih saopštenja obuhvata period od 2011. do 2017. Izveštaji kosovske strane nisu sveobuhvatni i koherentni. U mnogim slučajevima nedostaju potpune informacije o podacima. Iz tog razloga je napravljena kvantitativna analiza tekstova članaka ili saopštenja, izводеći zaključke o podacima na grafikonima ispod. Nakon prikaza kvantitativne analize, istaknute su sledeće karakteristike: tema pregovora; nivo pregovora (politički ili tehnički),

uključenost kosovske delegacije, itd. Vlada je često iznosila nepotpune, a ponekad i netačne informacije. Ove informacije su dopunjene izveštajima i istraživanjima koja su sprovedena o svakom od sastanaka, ali koja nisu nužno u potpunosti tačna. Bez obzira na to, ove informacije su dosta približne i obrađene su na način koji bi nadoknadio nedostatak volje institucija da budu transparentne i informativne za građane.

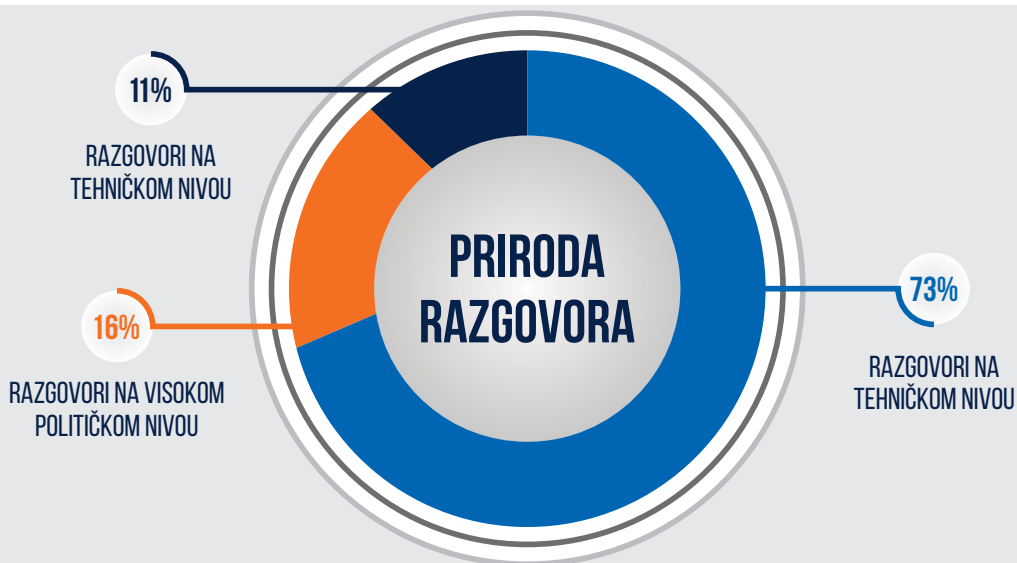
Prema izveštajima, izjavama i podacima Vlade Kosova, Kancelarije premijera i drugih institucija, dosadašnji dijalog sastoji se od:

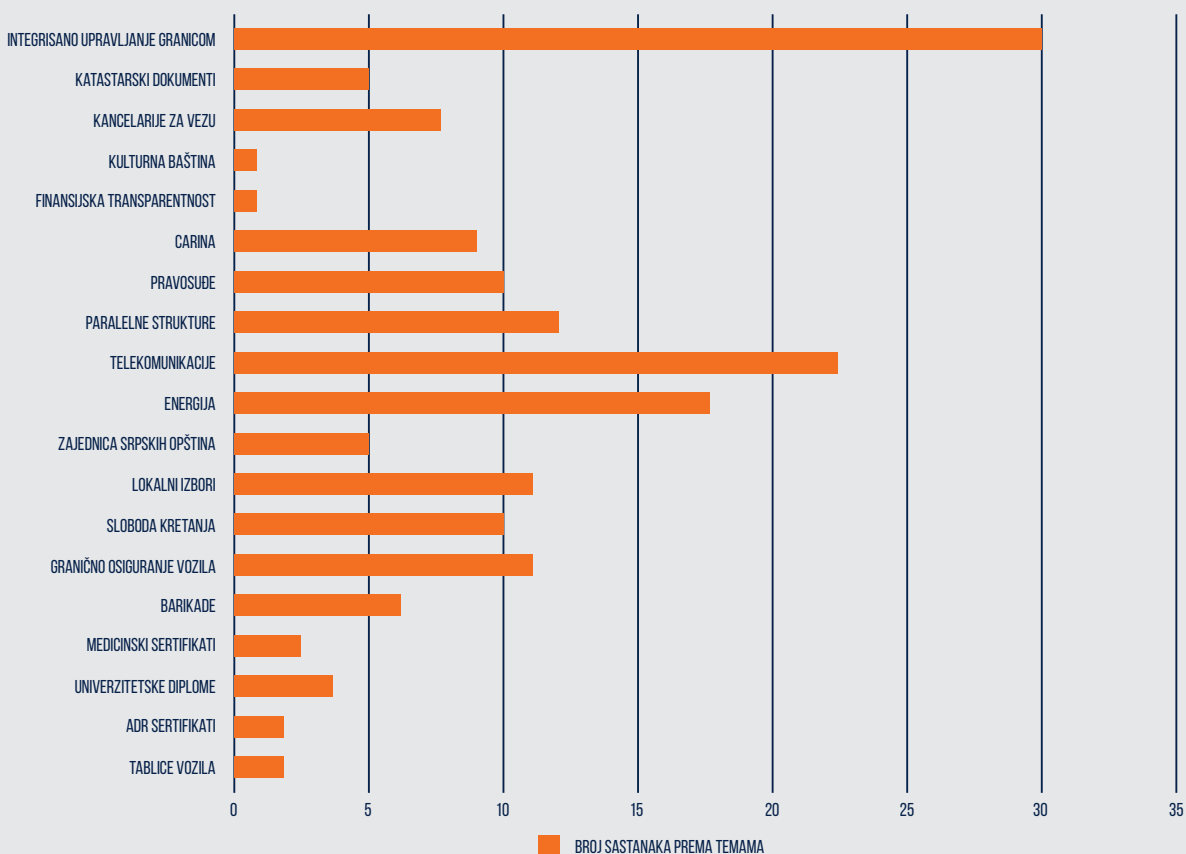
2. DECEMBAR 2011 - 25. AVGUST 2015.

NATYRA E BISEDIMEVE

Prema izveštajima institucija, od tema o kojima se razgovaralo, najviše se razgovaralo o IBM-u, na 30 sastanaka, dok su se teme o kojima se najmanje razgovaralo *kulturna baština i finansijska transparentnost*, samo po jednom.

Prvo, ova tabela predstavlja netačnost vladinih informacija, jer se o registarskim tablicama razgovaralo češće nego što je izveštavano. Tabela na neki način govori i o osjetljivosti tema i interesovanju strana u pregovorima, ali ne mora nužno da pokazuje i uspeh sporazuma. Na primer, tema *ADR sertifikata*, o kojoj se raspravljalo samo 2 puta se računa kao jedan od najuspešnijih sporazuma.

SPROVEDENI SPORAZUMI

Neki od sporazuma dijaloga počeli su da se sprovode čim su potpisani, dok su drugi ostali mrtvo slovo na papiru. Čak i oni koji su sprovedeni imaju različite nivoe sprovođenja, dok je ocena njihovog sprovođenja, od obeju strana, više političkog nego kvantitativnog karaktera.

U ovom poglavlju će biti izlistano dvanaest sporazuma, koji se na osnovu opipljivih pokazatelja korišćenih od strane relevantnih aktera, te ocena pojedinaca u pregovaračkim timovima, mogu smatrati uspešnim.

SLOBODA KRETANJA

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Sistem prelaska granice sa ličnim kartama

Za tranzit, lične karte će biti praćene pisanim dokumentom "ulaz-izlaz"

Strane omogućavaju građanima druge strane kupovinu graničnog osiguranja

Omogućava se kretanje na teritoriji druge strane sa vozačkim dozvolama izdatih od obeju strana.

Kosovo produžava trajanje KS tablica na 5 godina, da bi se zatim aranžman revidirao

Beograd će omogućiti da se KS registarske tablice slobodno kreću preko njene teritorije.

Privremene registarske tablice će biti dostupne na graničnim prelazima

Sporazum o slobodi kretanja postignut je 2. jula 2011, dok je njegova primena u praksi započeta 26. septembra 2011.⁵⁰ Cilj je bio normalizacija slobode kretanja između Kosova i Srbije korišćenjem zvaničnih dokumenata jedne i druge zemlje, uključujući priznavanje vozačkih dozvola i registarskih tablica.

Sporazum takođe uključuje gašenje paralelnih struktura i integraciju njihovih pripadnika u kosovske institucije, ukidanje nezvaničnih dokumenata zajedno sa nezakonitim registarskim tablicama, kao i otvaranje kancelarija za civilni registar u Severnoj Mitrovici, Zvečanu, Leposaviću i Zubinom Potoku.⁵¹

Ovaj sporazum takođe je imao za cilj normalizaciju slobode kretanja na teritoriji Kosova, posebno između severnog i južnog dela.⁵²

Važna tačka ovog sporazuma bilo je uzajamno priznavanje vozačkih dozvola. Međutim, vozačke dozvole koje je Srbija izdavala kosovskim Srbima nisu priznate na Kosovu.⁵³ Ovaj sporazum je pružio ogromne olakšice i za kosovsku dijasporu, koja je počela da koristi teritoriju Srbije za putovanje do Kosovo i nazad, čime je znatno skraćeno vreme putovanja. Međutim, dokument „ulaz-izlaz“, predviđen ovim sporazumom, a koji primenjuje Srbija, i dalje prouzrokuje kašnjenja.

⁵⁰ Zaključci o slobodi kretanja i carinskom licenciranju, septembar 2014

⁵¹ Kabinet premijera, „Napredak u konsolidaciji centralnih institucija na severu zemlje“, 20. jul 2016, na <https://kryeministri-ks.net/progres-ne-konsolidimin-e-institucioneve-qendrore-ne-veri-te-vendit/>

⁵² Vidi „Ovo stalno kretanje“, tekst koji je napisao Besfort Kosova za KSPAG, 9. septembar 2019, na <http://k-s-pag.org/blog/post/articles/constant-move>

⁵³ KSPAG, *Stavovi o sporazumu o tehničkom dijalogu između Kosova i Srbije*, februar 2020.

Od završetka rata na Kosovu građani su se suočavali sa izazovima u slobodi kretanja građana, jer Srbija nije priznavala putne isprave, kao ni druge dokumente koje je izdao UNMIK. Na teritoriju Srbije ili preko nje su mogli da putuju samo građani sa važećim dokumentima iz perioda uprave bivše Jugoslavije ili oni koji su kasnije izvadili lične karte i pasoše paralelnih struktura Srbije. Te paralelne strukture isplaćivale su plate u različitim sektorima i penzije za građane koji su se obraćali ovim institucijama, koje su istovremeno naplaćivale i administrativne i carinske namete. U suprotnosti sa Rezolucijom 1244, izdavana su srpska dokumenta, uključujući pasoše, lične isprave, registarske tablice i polise osiguranja, koje su preuzimali kosovski Srbi, kao i deo Albanaca.⁵⁴

„RKS“ stavljene na raspolaganje privremene tablice na graničnim prelazima. Od stupanja na snagu ovaj sporazum je primenjivan na zadovoljavajućem nivou, pri čemu je omogućen prelazak sa ličnim kartama obeju država, bez potrebe za korišćenjem pasoša. Vredi napomenuti da je približno 88% stanovnika opština sa srpskom većinom preuzelo kosovska dokumenta.⁵⁵

Novim zaključcima od 29. novembra 2011, kosovski građani sa kosovskim dokumentima mogu putovati u treće zemlje preko šest tranzitnih tačaka i dva aerodroma u Srbiji.⁵⁶ Tokom 2011. su otvorena dva tranzitna granična prelaza, jedan između Srbije i Mađarske (Horgoš-Reske) i jedan između Srbije i Hrvatske (Batrovci-Bajakovo).

Na početku primene sporazuma su na granici kupovane polise osiguranja za putovanje na teritoriji druge države. Prihvaćene su vozačke dozvole jedne i druge strane, dok je Kosovo odlučilo da produži važenje registarskih tablica „KS“ na period od 5 godina, uz mogućnost produženja. Beogradske vlasti su dozvolile vozilima sa „KS“ registarskim tablicama da se slobodno kreću preko njene teritorije, dok su za vozila sa registarskim tablicama

Sporazum o slobodni kretanja je proširen 2014. otvaranjem šest tranzitnih tačaka iz Srbije za treće zemlje, dve za vazdušni i četiri za kopneni tranzit.⁵⁷ Beogradski Aerodrom Nikola Tesla je počeo sa sprovođenjem sporazuma 22. septembra 2014, niški aerodrom 15. novembra 2014, dok su četiri dodatne tranzitne tačke otvorene 15. novembra 2014.⁵⁸

⁵⁴ Međunarodna krizna grupa, *Krhka tranzicija na Kosovu*, 25. septembar 2008, str. 7.

⁵⁵ NVO Aktiv, *Analiza trendova 2019: Stavovi srpske zajednice na Kosovu*, novembar 2019, na <http://ngoaktiv.org/uploads/files/Analiza%20e%20Trendit%202019.pdf>

⁵⁶ Konačni operativni zaključci, Implementaciona grupa za slobodu kretanja, novembar 2011.

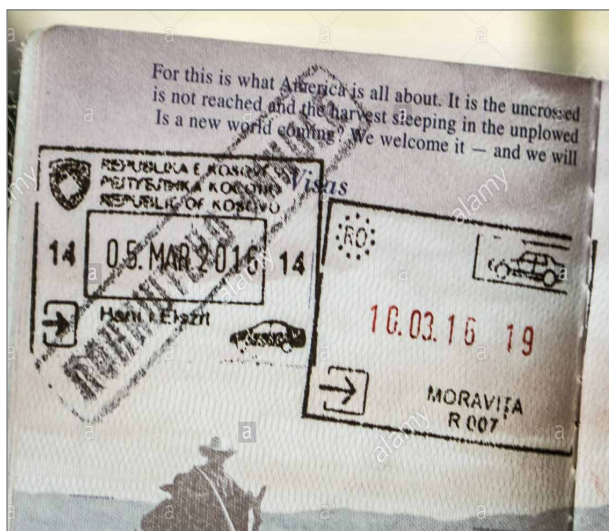
⁵⁷ Zaključci o slobodi kretanja i carinskom licenciranju, septembar 2014.

⁵⁸ Granični prelazi Šid-Tovarnik (prelaz između Srbije i Hrvatske), Kelebija-Tompa (između Srbije i Mađarske), Preševo-Tabanovce (između Srbije i Makedonije) i Gradina-Kalotina (između Srbije i Bugarske)

U septembru 2016. radne grupe su se dogovorile o novim aranžmanima koji su dodatno unapredili sporazum o slobodi kretanja (*Zaključci o slobodi kretanja*, nalepnice). Suština je bila reciprocitet na registarskim tablicama između Kosova i Srbije, kojim je predviđeno postavljanje nalepnica na državne simbole zemalja. Ovaj sporazum Kosovo nikada nije primenilo, prvo zbog administrativnih kašnjenja (nabavke), a drugo zbog pada Vlade Kosova (10. maj 2017), dok Srbija takođe nije primenila isti.⁵⁹

Druge važne tačke ovog pod-sporazuma su uklanjanje iz saobraćaja registarskih tablica koje je Srbija prethodno izdavala građanima Kosova. Takođe, Kosovo je produžilo validnost KS tablica i dogovoreno je da se otvore kancelarije Agencije za civilnu registraciju i civilno stanje u severnim opštinama. Bilo je predviđeno da se u ove kancelarije uglavnom integrišu bivši službenici civilnog osoblja MUP-a RS.⁶⁰

Ovaj sporazum je takođe povećao intenzitet putovanja građana sa Kosova u Srbiju i obrnuto.⁶¹ Takođe je olakšan prolazak vozila, smanjeni su troškovi putovanja i čekanja na prelazima.

Međutim, povremeno se pojavljuju prepreke na prelazima između Kosova i Srbije. Granična policija Srbije često primorava građane trećih zemalja koji žele da nastave put u Srbiju preko prelaza Kosovo-Srbija, a koji su ušli na Kosovo preko kosovskih prelaza sa ostalim zemljama ili preko prištinskog aerodroma, da prvo uđu u Srbiju preko prelaza trećih zemalja. Obično im se nalaže da pređu granicu Srbije sa Severnom Makedonijom, uz obrazloženje da spoljne granice Kosova ne smatraju međunarodnom granicom. Uklanjanje ove prepreke od strane Srbije je uneto i u poglavlje 35 pregovora o uklanjanju Srbije u EU.⁶² Takođe, postoje slučajevi kada su za strane putnike, koji u svojim pasošima imaju pečate sa natpisom „Republika Kosovo“, srpske vlasti stavljale pečat sa natpisom „poništeno“.

Министарство унутрашњих послова
(издавање овог документа не прејудуцира статус)

Документ
о уласку и изласку

Име: _____
Презиме: _____
Датум и место рођења: _____
Адреса становања _____
Лични број: _____

Контрола 1 _____ Контрола 2 _____
Датум и место: _____ М.П. _____ Датум и место: _____ М.П.
21.09.2018 MERDARE _____

Категорија за управљање моторним возилом: _____
Ограничења за управљање моторним возилом: _____
Регистарски број таблице: _____

НАПОМЕНА

Ималац ове потврде дужан је да исту чува и да је на захтев овлашћеног лица да на увид или преда.
Губитак потврде потребно је одмах пријавити најближој полицијској станици.

Важи до: _____ М.П. _____ Редни број: _____
20.11.2018 _____ 4006004 _____

⁵⁹ Radio Slobodna Evropa, „Izglasano nepoverenje, vladala pala, a Skupština raspuštena“, 10. maj 2017, na <https://www.evropaelire.org/a/28477582.html>

⁶⁰ Kosovsko Ministarstvo za dijalog, Izveštaj o situaciji u primeni Briselskih sporazuma: 16. jun – 25. novembar 2016, 25. novembar 2016, na https://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/Raport_mbi_gjendjen_në_zbatimin_e_Marrevshjeve_të_Brukselit_16_qershor_-_25_nentor_2016__251116.pdf

⁶¹ Na osnovu izveštaja koji je 2013. objavio Centar za regionalizam, prosečan broj osoba koje dnevno putuju sa Kosova u Srbiju je 4.811, dok je na godišnjem nivou dostigao broj od 144.319 osoba. Iz Srbije na Kosovo je dnevno putovalo 4.740 osoba, dok je u ovom pravcu godišnje putovalo 142.209 osoba.

⁶² Dokument za članstvo. Tema: Zajednički stav Evropske unije. Poglavlje 35: Ostala pitanja, Tačka 1: Normalizacija odnosa između Srbije i Kosova. Pod-tačka za slobodu kretanja: „Srbija dozvoljava državljanima trećih zemalja da uđu u Srbiju preko Kosova“.

CIVILNI REGISTAR

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Uspostaviti potpun i pouzdan civilni registar na Kosovu.

Tripartitna komisija (eksperti stranaka i EULEX kao predsedavajući) da identifikuje praznine u matičnim knjigama za period pre 1999. godine.

Pitanje vraćanja civilnih registara je bilo jedna od prvih tema o kojima se razgovaralo tokom pregovora između Kosova i Srbije, a koji je postignut kao sporazum 2. jula 2011.⁶³ Ovim sporazumom je predviđeno predavanje kopija originalnih matičnih knjiga, a preko EULEX-a kao posrednika. Sporazumom je takođe zahtevano zatvaranje paralelnih kancelarija u Srbiji koje su nastavile da izdaju dokumente za srpske (i druge) građane Kosova.

Ovaj sporazum je u potpunosti sproveden. Srbija je Kosovu predala 12.036 skeniranih primeraka civilnih registara, koje je EULEX overio, a koje je Srbija uzela tokom rata 1999.⁶⁴ Knjige koje sadrže podatke o rođenim, venčanim i umrlim građanima Kosova su skenirane, overene i vraćene na Kosovo pod *procesom obrade podataka iz registara civilnog stanja*.⁶⁵ Proces skeniranja i verifikacije sprovela je tripartitna grupa stručnjaka uz pomoć EULEX-a, u Nišu (u Srbiji), te su nakon overe od strane EULEX-ovih organa postepeno predavane kosovskim vlastima.

Udaljavanjem uprave bivše Jugoslavije sa Kosova 1999, srpske vlasti su sa sobom ponele gro knjiga o civilnim registrima kosovskih građana. U njihovom odsustvu i zbog činjenice da je Srbija odbila da sarađuje, UNMIK-ova administracija je izgradila kosovski civilni registar od nule. Međutim, ovaj registar je imao nedostatke i morao je biti dopunjen kako bi bio u potpunosti verodostojan za međunarodne mehanizme.

Kosovo je stalno izražavalo zabrinutost zbog nedostatka civilnih registara, pa je upravo to bila jedna od prvih tema u dijalogu. Srpska strana se složila da vrati kopije istih, ali ne i originalne knjige. Prema sporazumu, štampane i elektronske kopije istih, overene od treće strane, u ovom slučaju EULEX-a, predate su Kosovu.

Proces verifikacije i predaje završen je u roku od dve godine, što je prema planu trebalo da se realizuje za 9 meseci. Ovo je omogućilo da njihov sadržaj bude dostupan na centralnom i opštinskom nivou putem postojećeg sistema registra civilnog stanja; elektronskog sistema uspostavljenog kao rezultat spajanja nezavisnih baza podataka o civilnom stanju.⁶⁶

Nedostatak adekvatnog obaveštavanja građana, posebno kosovskih Srba, rezultovalo je dodatnim problemima za ovu zajednicu. Građani koji su registrovali svoje brakove u paralelnim institucijama naišli su na poteškoće u obezbeđivanju kosovskog

⁶³ Dogovoreni zaključci o matičnim knjigama, jul 2011

⁶⁴ Ukupno 12.391 matičnih knjiga je pripadalo ovim opštinama: Lipljanu (848), Obiliću (264), Kosovu Polju (219), Glogovcu (430), Prištini (1013), Podujevu (1066), Gnjilanu (935), Kamenici (824), Vitini (726), Novom Brdu (67), Uroševcu (741), Štrpcu (243), Kačaniku (167), Štimlju (270), Peći (687), Istoku (642), Mitrovici (735), Zvečanu (249), Zubinom Potoku (409), Leposaviću (383), Vučitrnu (919) i Srbici (554). Za više informacija vidi „Izveštaj o stanju u primeni briselskih sporazuma: januar - septembar 2014“, kosovskog Ministarstva za dijalog u EU, 10. oktobar 2014, na: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/RAPORT_MBI_GJENDJEN_NE_ZBATIMIN_E_MARREVESH-JEVE_TE_BRUKSELIT_Janar_-Shtator_2014-signed.pdf

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Uz finansiranje EU, Danski savet za izbeglice (DRC) na Kosovu je digitalizovao iste u vidu podrške za Kosovsku agenciju za civilni registar (CRA).

državljanstva, kao što je primer osoba koje su se venčale sa kosovskim državljanima posle 1999, ali su svoj brak registrovale u paralelnim srpskim institucijama na Kosovu. Ove osobe ne mogu da ispune jedan od kriterijuma za dobijanje kosovskog državljanstva, jer se njihov brak ne može verifikovati zvaničnim kanalima Kosova.⁶⁷

Bezbedno upravljanje civilnim registrom je takođe bio jedan od kriterijuma koji su traženi za dijalog o viznoj liberalizaciji sa EU.⁶⁸ U praksi je ovaj sporazum bio vrlo uspešan, ali je bilo slučajeva kada je korišćen za banalne napade, time kršeći privatnost i osnovna ljudska prava. Konkretan slučaj je kada je ministar spoljnih poslova Srbije na sednici Saveta bezbednosti UN pokazao izvod iz matične knjige

rođenih ambasadorke Kosova u SAD-u, Vljore Čitaku. Sam ovaj gest dokazuje da ovaj sporazum nije pomogao u pogledu normalizacije odnosa.⁶⁹

CARINSKI PEČATI

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Slobodno kretanje robe u skladu sa CEFTA

Prihvataju se kosovski carinski pečati

Sporazum o carinskim pečatima je postignut 2. septembra 2011, kojim je Srbija pristala da prizna pečate sa natpisom „Kosovska carina“ pod uslovom da i njihova prateća dokumentacija odražava isti jezik, u skladu sa sporazumom CEFTA.

Ovo je bio veoma važan sporazum za Kosovo jer je omogućeno kretanje kosovske robe. Primena je započeta u septembru 2011.⁷⁰ Cilj je bio da se omogući neometana razmena robe između Kosova i Srbije

Sprovođenje sporazuma se odvijalo prilično dobro, sve do trenutka kada je Kosovo počelo sa primenom uvoznih tarifa od u visini od 100% na robu iz Srbije i iz Bosne i Hercegovine.⁷¹

Međutim, s vremena na vreme su uočavane povrede sporazuma i sa strane Srbije korišćenjem nezakonitih pečata bivših paralelnih struktura, a ne pominjući činjenicu da se „Prištinska carina“ i dalje pojavljuje u organizacionoj strukturi srpske carine.⁷²

⁶⁷ Ovaj kriterijum predviđa da brak sa kosovskim državljanima mora biti registrovan najmanje tri godine ranije, čak i u slučaju kada supružnik poseduje kosovske dokumente. Link Kosovo, „Kako do kosovskih dokumenata – pitanje na koje mnogi ne mogu da odgovore“, 17. novembar 2018, na <https://linkkosovo.org/kako-do-kosovskih-dokumenata-pitanje-na-koje-mnogi-ne-mogu-da-odgovore/>

⁶⁸ Kosovsko Ministarstvo za evropske integracije, „Ministar Bečaj: Dosadašnji koraci su ocenjeni pozitivno“, 29. maj 2010, na <http://www.mei-ks.net/sr/lajmet-mei/ministri-beqaj-u-vleresuan-pozitivisht-hapat-e-deritashem>

⁶⁹ Balkan Insight „Srpski ministar se sukobio sa ambasadorom Kosova u UN“, 1. novembar 2019, na <https://balkaninsight.com/2019/11/01/serbian-minister-confronts-kosovo-ambassador-at-un/>

⁷⁰ Dogovoreni zaključci. Carinski pečat, septembar 2011.

⁷¹ Radio Slobodna Evropa „Kosovo podiglo carinu za Srbiju i Bosnu na 100 odsto“, 21. novembar 2018, na <https://www.evropaelire.org/a/rritet-taksa-per-produktet-serbe-/29613129.html>

⁷² Independent Balkan News Agency, „Nastavlja se funkcionisanje srpskih paralelnih struktura na Kosovu“, 8. jul 2016, na <https://balkaneu.com/functioning-serb-parallel-structures-kosovo-continues/>

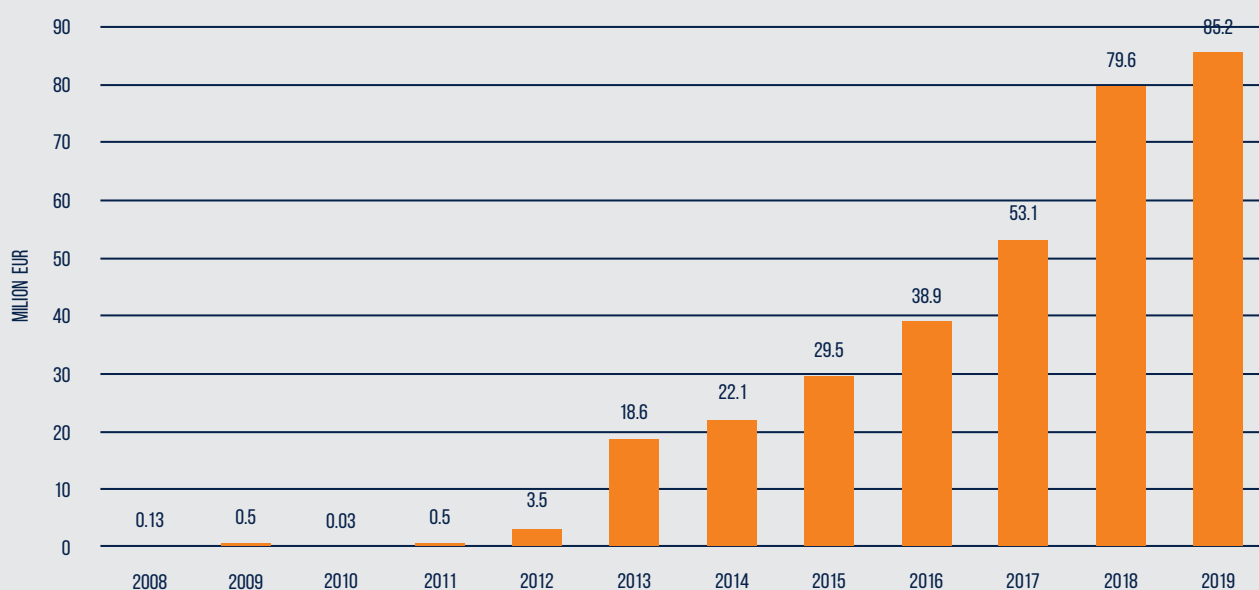
Pre proglašenja nezavisnosti, Kosovo je koristilo pečate sa natpisom „UNMIK carina” putem kojih se moglo izvoziti u Srbiju ili koristiti njena teritorija za tranzit. Pre sklapanja sporazuma, Srbija je izvozila robu na Kosovo, dok kosovska roba nije mogla da uđe u Srbiju, osim kada su kosovske kompanije koristile vozila sa registarskim tablicama drugih država, putne isprave Srbije ili drugih država i imale pečat paralelnih struktura o poreklu.

Kada je Kosovo promenilo pečat iz „UNMIK carina“ u „Kosovska carina“ Srbija i Bosna i Hercegovina su odlučile da ne priznaju te pečate i zabranile prolazak kosovske robe preko njihovih teritorija, tvrdeći da bi ovo predstavljalo prihvatanje jednostranog proglašenja nezavisnosti Kosova iz februara 2008.⁷³ Nakon eskalacije tenzija i neuspeha da se ovo pitanje

reši putem CEFTA, Kosovo je u julu 2011. uvelo mere reciprociteta i blokiralo uvoz iz ove dve zemlje.⁷⁴ Vlada Kosova je takođe poslala specijalne policijske jedinice da preuzmu kontrolu nad dva granična prelaza na severu, Brnjaku i Jarinju. Srbi sa severa su reagovali postavljanjem barikada, blokadom puteva, što je još više povećalo tenzije. Nova situacija je zahtevala intervenciju KFOR-a. Kao odgovor na ova dešavanja, EU je snažno insistirala da se pored dijaloga o graničnim prelazima diskutuje i o sporazumu o carinskim pečatima.

Uspostavljanjem kontrole na carinskim ispostavama na severu i sporazumom o pečatima regulisan je i ulazak robe preko carinskih ispostava na Jarinju i Brnjaku. Kao rezultat toga, Kosovska carina je počela da prikuplja prihode sa ovih ispostava, koji se povećavaju iz godine u godinu. Prema podacima Kosovske carine, ovaj sporazum je proizveo pozitivne ekonomske efekte i zbog činjenice da kosovski proizvođači koriste Srbiju kao kraći tranzitni put za izvoz na evropska tržišta. Vrednost robe koja je u tranzitu prešla preko teritorije Srbije a koja je namenjena za evropsko tržište je u stalnom porastu; od 2013. nadalje, kao što se vidi na tabeli ispod.

VREDNOST KOSOVSKE ROBE SA ODREDIŠTEM U EVROPSKIM ZEMLJAMA KOJA JE PREŠLA PREKO SRBIJE

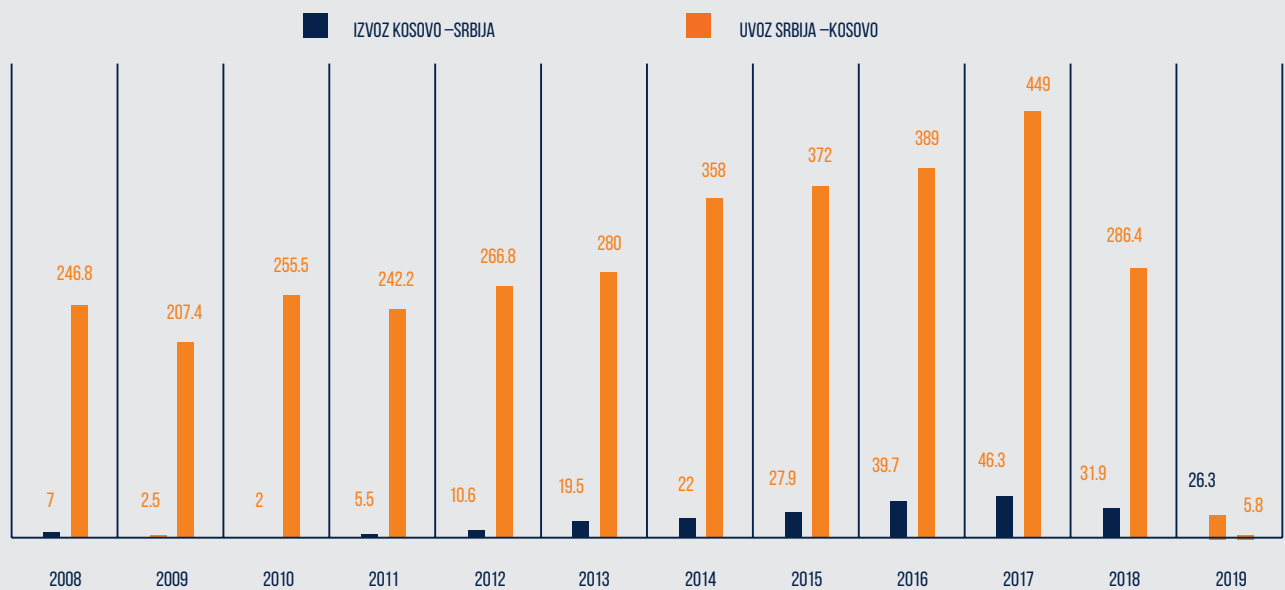
⁷³ Ekrem Krasnići i Anes Alić, Trgovina: Novi balkanski rat, Centar za bezbednosne studije, ETH Zurich, na <https://css.ethz.ch/content/specialinterest/gess/cis/center-for-securities-studies/en/services/digital-library/articles/article.html/102549>

⁷⁴ Odluka kosovskog Ministarstva trgovine i industrije o principu reciprociteta u trgovinskim odnosima, Priština, mart 2011, na <https://mti.rks-gov.net/desk/inc/media/4A154821-BACC-4163-BDBC-3E531B5BD7F3.pdf>

Sporazum je takođe omogućio postepeno povećanje izvoza Kosova u Srbiju, kao što se vidi na tabeli ispod. Nova situacija je stabilizovala promet robe između dve zemlje. Redovni izvoz u Srbiju je u 2012. iznosio ukupno 10,6 miliona evra, dok je odmah 2013. ta cifra skočila na više od 19,5 miliona evra. Uvoz iz Srbije je stalno bio u porastu.

Takođe, sporazum o carinskim pečatima, zajedno sa IBM-om i drugim sporazumima su znatno smanjili krijumčarenje na severu Kosova.⁷⁵ Na zahtev Balkanske grupe, tabelu je sačinila Kosovska carina sa detaljnim podacima.

TRGOVINSKA RAZMENA IZMEĐU KOSOVA I SRBIJE 2008-2019 - MILIONI EUR

REGIONALNO PREDSTAVLJANJE I SARADNJA

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Kosova* - naziv koji će se koristiti u regionalnoj saradnji.

Kosovo* učestvuje u svom interesu i govori u svoje ime na svim regionalnim sastancima.

EU će obavestiti regionalne organizacije i nadgledati sprovođenje aranžmana.

“Regionalne organizacije” su postojeće i nove koje će biti osnovane.

“Regionalni sastanci” uključuje sastanke sa EU u skladu sa evropskom agendom.

Aranžmani su odobreni na privremenoj osnovi.

⁷⁵ Intervju Balkanske grupe sa članovima institucija, Priština, Severna Mitrovica, 2018-2019

Sporazum o regionalnoj saradnji i učešću je postignut 24. februara 2012. Kosovo i Srbija su se preko putem ovog sporazuma dogovorili o načinu učešća u regionalnim inicijativama i organizacijama. Do 2011. Kosovo je uspeo da bude zastupljeno u malom broju međunarodnih organizacija kao što su Svetska banka i Međunarodni monetarni fond, dok je u regionalnim organizacijama bilo zastupljeno samo preko UNMIK-a, i to u tri: CEFTA, Energetska zajednica i Zajednički evropski vazduhoplovni prostor.

Prepreke u pristupanju Kosova regionalnim organizacijama poticale su posebno iz Srbije i Bosne i Hercegovine.⁷⁶ U odnosu na EU, pet članica (Španija, Grčka, Kipar, Rumunija i Slovačka) nisu priznale nezavisnost Kosova i ova situacija je ometala uspostavljanje odnosa sa EU.⁷⁷ Postizanjem sporazuma sa Srbijom o regionalnom predstavljanju i učešću Kosova uklonjene su ove barijere sa idejom da Kosovo postane deo važnih regionalnih i međunarodnih organizacija, time prekidajući predstavljanje Kosova preko UNMIK-a.

Ovaj sporazum definiše zastupljenost Kosova u regionalnim inicijativama i organizacijama postavljanjem fusnote pored naziva („Kosovo^{*}”) sa objašnjenjem: *Ova odrednica ne prejudicira stavove prema statusu i u skladu je sa Rezolucijom 1244/1999 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i Mišljenjem Međunarodnog suda o proglašenju nezavisnosti Kosova.*⁷⁸ Upravo zbog ove činjenice mnogi na Kosovu ga nazivaju *Sporazumom o fusnoti*.

Sporazum precizira da Kosovo samostalno učestvuje i govori u svoje ime na svim regionalnim sastancima. Nakon parafiranja i/ili potpisivanja novih sporazuma, kosovski predstavnik će ih potpisati u skladu sa ovim dogovorom. Zahvaljujući ovom sporazumu, Kosovo je 27. oktobra 2015. uspeo da potpiše Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa EU. SSP označava prvi bilateralni sporazum Kosova sa EU.⁷⁹ Sledstveno, Kosovu je omogućeno da učestvuje u Berlinskom procesu, zajedno sa još 5 država Zapadnog Balkana, inicijativom EU vezanom za buduće proširenje.⁸⁰

Drugo pitanje regulisano sporazumom bilo je korišćenje državnih simbola (zastava), gde je precizirano da će domaćini sastanaka biti podstaknuti da izbegavaju isticanje nacionalnih simbola zemalja učesnica, osim domaćina i EU, u zavisnosti od statuta date organizacije. To je značilo da ukoliko se postave zastave svih zemalja učesnica, onda treba postaviti i zastavu Kosova, kao što se i dogodilo na sastancima *Berlinskog procesa*, ali i u drugim slučajevima.

Sporazumom je ukinuta uloga UNMIK-a na ovim sastancima, koji je pre ovog sporazuma zastupao Kosovo. Prema sporazumu, UNMIK može biti prisutan samo na sastancima na kojima je potpisnik

i to kao posmatrač, bez uloge zastupnika. Sporazum pokriva postojeće i buduće međuvladine organizacije ili aranžmane koji imaju za cilj promociju saradnje i integracije u regionu Zapadnog Balkana. Regionalni sastanci uključuju sastanke ovih organizacija, kao

⁷⁶ Kosovo 2.0, „Teško osigurati članstvo Kosova u Interpolu“, 18. avgust 2017, na <https://kosovotwopointzero.com/kosovos-interpol-membership-far-assured/>

⁷⁷ Istraživački institut za evropske poslove i razvoj (RIDEA) i Balkanska grupa za istraživanje politika (BPRG), *Scenariji „Velikog finala“ između Kosova i Srbije*, april 2018.

⁷⁸ Savet Evrope, „Dijalog koji moderira EU: Sporazum o regionalnoj saradnji i Tehnički protokol o IBM-u“, februar 2012, na https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/128138.pdf

⁷⁹ Vidi Ministarstvo za evropske integracije, „Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju“, na <https://www.mei-ks.net/sq/procesi-i-stabilizim-asociimit-78>

⁸⁰ Izveštaj Balkanske grupe, *Berlinski proces na Zapadnom Balkanu: Koristi i izazovi za Kosovo*, januar 2018.

i neformalne sastanke sa sličnom namenom, kao i sastanke sa institucijama EU u kontekstu evropske agende.

Vredi napomenuti da iako se sporazum nije odnosio na međunarodne sportske organizacije, Fudbalski savez Kosova je uspeo da iskoristi aranžmane ovog sporazuma za prijem Fudbalskog saveza Kosova u UEFA i FIFA. Kosovska reprezentacija je prve zvanične utakmice odigrala postavljanjem fusnote (*) na sportske dresove.⁸¹

Prijemom Kosova u Međunarodni olimpijski komitet, jedna od najistaknutijih svetskih sportistkinja, Majlinda Keljmendi, koja je na Olimpijskim igrama u Londonu 2012. predstavljala Albaniju, uspeła je da četiri godine kasnije, 2016, u Riju (u Brazilu) - državi koja nije priznala Kosovo - osvoji prvu zlatnu medalju za svoju državu na ovim igrama.

Od postizanja ovog sporazuma do danas, Kosovo je postalo član velikog broja regionalnih organizacija i šire, uključujući Savet za regionalnu saradnju (RCC); Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP); Regionalna škola za javnu upravu (ReSPA); Regionalna organizacija za migracije, upravljanje granicama i sprovođenje zakona (MARRI); Centar za bezbednosnu saradnju (RACVIAC); Centar za sprovođenje zakona u Jugoistočnoj Evropi (SELEC); Evropski direktorat za kvalitet lekova i zdravstvenu zaštitu, itd.⁸²

IUG – INTEGRISANO UPRAVLJANJE GRANICOM

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Postavljanje zajedničkih objekata na IBM prelazima u skladu sa evropskom praksom.

Usklađivanje zakonodavstva prema IBM konceptu EU.

Integracija objekata u zajednički prostor.

Uravnoteženo prisustvo relevantnih službi sa obe strane, na šest graničnih prelaza između Kosova i Srbije.

Osnivanje tripartitne grupe za sprovođenje pod pokroviteljstvom EU.

Elektronska razmena carinskih podataka.

⁸¹ FIFA, „Prijateljske utakmice sa ekipama Fudbalskog saveza Kosova“, 6. februar 2013, na <https://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/02/01/19/65/circularno.1342-friendlygameswithteamsofthefootballfederationofkosovo.pdf>

⁸² Za ceo spisak regionalnih i međunarodnih organizacija čije je Kosovo postalo članica, vidi Aneks 2 ovog izveštaja.

Sporazum o upravljanju graničnim prelazima, nazvan IBM (*Integrated Border Management*, Integrisano upravljanje granicom), smatra se jednim od najvažnijih sporazuma koji su postignuti između Kosova i Srbije. Sporazum je postignut 2. decembra 2011, a u svrhu primene je tri meseca kasnije, 24. februara 2012, usvojen *Tehnički protokol za primenu Dogovorenih zaključaka o Dijalogu o IBM od 2. decembra 2011.*⁸³

Sporazum je u nekom obliku doveo do toga da su Kosovo i Srbija međusobno priznali jurisdikcije i uspostavile prekograničnu saradnju, uključujući zajedničke prelaze, komunikaciju i saradnju između policijskih, carinskih i drugih organa za graničnu kontrolu. Pre sporazuma situacija na terenu je bila izuzetno napeta; prelazi na severu su spaljeni i nije postojala nikakva saradnja između institucija Kosova i Srbije.

U praksi je ovaj sporazum omogućio rekonstrukciju prelaza spaljenih nakon proglašenja nezavisnosti Kosova u 2008. u severnom delu (Jarinjé i Brnjak) i primenu koncepta IBM na šest graničnih prelaza između Kosova i Srbije. Ovo je imalo direktan uticaj na olakšavanje slobode kretanja građana i robe, ali i na povećanje bezbednosti granične kontrole zasnovane na evropskim standardima i najboljim praksama.⁸⁴

Carinski i policijski organi i druge agencije dve države koje vrše granične kontrole uspostavile su instrumente saradnje i međusobnih sastanaka u redovnim intervalima, na lokalnom nivou na graničnim prelazima. Prema sporazumu, koordinacioni mehanizmi su bili predviđeni i na centralnom nivou između rukovodilaca institucija, a koji bi se održavali u Prištini i Beogradu.

U praksi ovi mehanizmi funkcionišu sa poteškoćama, dok srpska strana često odbija saradnju, mada ovu komunikaciju olakšava Evropska unija, preko EULEX-a i odgovarajućih kancelarija EU u obe zemlje.

Još jedan važan rezultat ovog sporazuma je potpisivanje saradnje u okviru SEED projekta (*Sistem razmene podataka o akcizama*), koji je omogućio razmenu carinskih podataka u realnom vremenu.⁸⁵ Dalje, saradnja između Privredne komore Srbije i Privredne komore Kosova, koja je započeta sredinom 2013, tokom razgovora o temama u vezi slobode kretanja robe i usluga, uspela je da načini operativnim usklađene veterinarske sertifikate od 1. marta 2016.⁸⁶

S obzirom na to da je ovaj sporazum sproveden na zadovoljavajućem nivou, EU je u septembru 2014. odlučila da izgradi stalne granične prelaze sredstvima IPA fondova za Kosovo. Slično, iz IPA sredstava za Srbiju EU je izdvojila 12 miliona evra za izgradnju još tri granična prelaza (Jarinjé,

⁸³ Dogovoreni zaključci o IBM-u, decembar 2011, Tehnički protokol za primenu Dogovorenih zaključaka o Dijalogu o IBM od 2. decembra 2011

⁸⁴ Pročitaj „Linije podele i tačke povezivanja na njima (IBM)“, 6. avgust 2019, na <http://k-s-pag.org/vijat-ndarese-dhe-pikat-nderlidhese-neto-ibm/>

⁸⁵ Više o Elektronskom sistemu za razmenu podataka pročitajte na <http://www.eu-seed.net>

⁸⁶ Forum za etničke odnose i Heinrich Boell Stiftung, „Prevazilaženje barijera u poslovanju i normalizaciji“, jun 2017, na https://rs.boell.org/sites/default/files/overcoming_barriers_to_business_and_normalization.pdf

Bela Zemlja i Mučibaba).⁸⁷ Nedostatak tehničkog dijaloga u poslednje dve godine je uticao na potpunu primenu ovog sporazuma. Kao rezultat toga, srpske vlasti se još nisu preselile u novoizgrađene prelaze na Merdaru i Mutivodama, a zaustavljen je i tok redovnih sastanaka i kontakata između vlasti dvaju zemalja.

Da bi se ovaj sporazum mogao u potpunosti primeniti, potrebna je veća posvećenost EU i obe vlade. Ovaj sporazum je bio od velike važnosti za uspostavljanje saradnje između Kosova i Srbije u borbi protiv organizovanog kriminala, trgovine ljudima i opojnih droga. Takođe, sa izuzetkom određenih perioda, značajno je smanjeno vreme čekanja za prelazak granice.⁸⁸

UBIRANJE CARINSKIH PRIHODA

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

A. UBIRANJE NAMETA

Sva roba može ući na Kosovo* preko carinskih prelaza (ZZGP) integrisanog upravljanja granicom (IBM) na Jarinju i Brnjaku, a oslobođena je plaćanja nameta na terminalu u Južnoj Mitrovici.

B. POVERENIČKI RAZVOJNI FOND

Promoviše socio-ekonomski razvoj u četiri severne opštine.

Prihodi prikupljeni na Jarinju i Brnjaku biće prebačeni na račun Fonda u jednoj komercijalnoj banci u Prištini koju odredi EU.

⁸⁷ Iz IPA sredstava za Kosovo obezbeđeno je 12 miliona evra za izgradnju trajnih graničnih objekata na Merdaru, Mutivodi i Brnjaku. Za više pročitajte „IPA II: Više od 11 milijardi evra za podršku reformama u zemljama proširenja“, na https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_14_1043 i Evropska komisija „Strateška/privremena procena pretprijetne pomoći EU IPA na Kosovu (prema Rezoluciji 1244/99“, 2013, na https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/financial_assistance/phare/evaluation/2013/evaluation_report_kosovo_ares_836741.pdf i „Finansiranje glavnih aktivnosti vezanih za migracije na Zapadnom Balkanu i Turskoj“, oktobar 2015. na https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_5535

⁸⁸ Vidi Godišnji izveštaj Kosovske carine za 2014, str. 23, na <https://dogana.rks-gov.net/wp-content/uploads/2016/11/DOGANAE.KOSOVES.2014.shqip.831898.pdf>

Sporazum o ubiranju carinskih prihoda na severnim graničnim prelazima između Kosova i Srbije - na Jarinju i Brnjaku – postignut je 17. januara 2013, a predviđa da prihodi prikupljeni od carinjenja robe namenjene za teritoriju četiri severne opštine pređu u *Poverenički razvojni fond*.⁸⁹

Uspostavljanje carinskih ispostava i osnivanje razvojnog fonda su smanjili nekontrolisani ulazak robe preko severa, od kojih je veliki deo bio namenjen za celu teritoriju Kosova. Pre uspostavljanja ispostava i početka ubiranja carinskih prihoda, sever je postao izvor krijumčarenja i kriminala koji nije obuhvatao samo građane severa već i građane i kriminalne grupe iz drugih delova Kosova.⁹⁰ Ovo je posledica činjenice da su srpska preduzeća koja su poslovala na severu odbijala da plate carinske dažbine Kosovu.

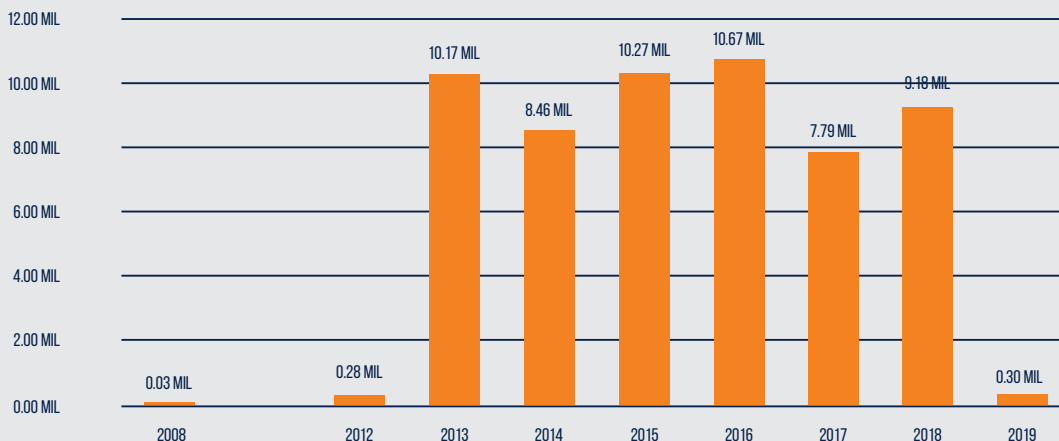
Stoga je Fond viđen kao korisno rešenje za kosovske institucije i građane severa, jer za cilj ima promovisanje socio-ekonomskog razvoja u četiri severne opštine: Leposaviću, Severnoj Mitrovici, Zubinom Potoku i Zvečanu. Fondom upravlja Upravni odbor sastavljen od šefa Kancelarije EU

na Kosovu, kosovskog Ministra finansija i jednog predstavnika u ime srpske zajednice iz severnog dela Kosova. Projekte koji se finansiraju iz ovog fonda odobrava Upravni odbor, a objavljuje ih Kancelarija EU na Kosovu.⁹¹ Nakon sporazuma je smanjeno i krijumčarenje što se može videti u godišnjem izveštaju Kosovske carine za 2014.⁹²

Skupština Kosova je 25. jula 2013. usvojila izmenu i dopunu Zakona o budžetu Republike Kosovo za 2013. kada je i Poverenički razvojni fond postao deo pravnog paketa.⁹³ Zakon je stupio na snagu u septembru 2013, nakon ocene Ustavnog suda koju je pokrenula grupa poslanika.⁹⁴

Prihodi sa oba granična prelaza, Jarinja i Brnjaka, se prenose sa kosovskog Ministarstva finansija na račun otvoren u jednoj komercijalnoj banci u Prištini, a kojim upravlja Kancelarija EU na Kosovu. Fond je do 31. decembra 2018. prikupio više od 15,5 miliona evra.

CARINSKI PRIHODI (EUR) OD ROBE KOJA ULAZI NA JARINJU I BRNJAKU, A KOJA SE CARINI NA CARINSKOM TERMINALU U MITROVICI 2008 –2019

⁸⁹ Zaključci EU o primeni Sporazuma o ubiranju carinskih prihoda, januar 2013.

⁹⁰ Do 85 procenata uvoza preko severa je namenjeno Kosovu južno od reke Ibar. Neki uvoznici su plaćali carinu na terminalu u Južnoj Mitrovici, prema uputstvima službenika EULEX -a na granici, ali sedam od deset nije. Videti izveštaj Međunarodne krizne grupe, „Sever Kosova: Dvostruki suverenitet u praksi“, 14. mart 2011, str. 15, na <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/211-north-kosovo-dual-sovereignty-in-practice.pdf>

⁹¹ Razvojni fond. Spisak projekata koje finansiraju opštine, decembar 2018, na https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/df_projects_as_at_5_december_2018.pdf

⁹² Vidi Godišnji izveštaj Kosovske carine za 2014, str. 23, na <https://dogana.rks-gov.net/wp-content/uploads/2016/11/DOGANA.E.KOSOVES.2014.shqip.831898.pdf>

⁹³ Zakon o budžetu Republike Kosovo za 2013, na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2860>

⁹⁴ Ocena ustavnosti Zakona br. 04/L-111 od strane Ustavnog suda o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-165 o budžetu Republike Kosovo za 2013, na http://gjk-ks.org/wp-content/uploads/vendimet/gjkk_ko_118_13_shq.pdf

Izvor: Kancelarija EU na Kosovu⁹⁵

Deri më tani, Bordi Menaxhues ka aprovuar 30 projekte të ndryshme në vlerë prej 11 milion euro. Këto projekte tani janë në fazën e tyre të zbatimit. Zyra Kombëtare e Auditimit e Republikës së Kosovës e bën auditimin e mjeteve të shpenzuara nga ana e këtij fondi.⁹⁶ U martu 2020. Nacionalna kancelarija za reviziju je zaključila da opštine na severu nisu bile dovoljno efikasne u upravljanju projektima koje je finansirao Poverenički razvojni fond u

periodu između 2017. i 2019, a u nekim slučajevima nisu bile efektivne. Cilj fonda je da se da prioritet projektima javnih investicija koje će imati uticaj na socio-ekonomski razvoj u opštinama na severu. Konkretno, predloženi projekti treba da imaju za cilj poboljšanje uslova života lokalnog stanovništva, da budu finansijski održivi, isplativi, ekološki prihvatljivi i održivi.⁹⁷ Fond će moći da sufinansira i druge projekte koje finansira EU ili drugi donatori sa kojima Vlada Kosova ima sporazume o saradnji.

SLUŽBENICI ZA VEZU

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Kancelarija za vezu, dokumenti i osoblje uživaju imunitet i ličnu zaštitu

Službenik za vezu, osoblje i članovi njihovih porodica dobijaju posebne lične karte

Strane će održavati otvorene kanale direktne komunikacije sa svojim službenikom za vezu

Vozilo službenika za vezu će biti opremljeno registarskim tablicama ekvivalentnim onima koje su izdate Kancelariji EU.

Dozvoljeno je unošenje grantova i oslobađanje od nameta za:

- a) artikle za službenu upotrebu Kancelarije za vezu
- b) artikle za ličnu upotrebu službenika za vezu, osoblja ili članova njegove porodice.

⁹⁵ Kancelarija Evropske unije na Kosovu, „Kosovo* i EU“, maj 2016, na https://eeas.europa.eu/delegations/kosovo_en/1387/Kosovo%20and%20the%20EU

⁹⁶ Vidi Godišnji izveštaj revizije za 2017, na http://www.zka-rks.org/wp-content/uploads/2018/08/RVA-2017_Shqip.pdf

⁹⁷ Ovi projekti se mogu odnositi na izgradnju i održavanje javne infrastrukture, uključujući puteve, bolnice, vodosnabdevanje, obradu otpadnih voda i upravljanje otpadom; zatim podršku za preduzeća, farme i civilno društvo; promovisanje ljudskih prava, obrazovanja, pristup zdravstvenoj zaštiti i prevoz. Razvojni fond. Spisak projekata koje finansiraju opštine, decembar 2018, na https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/df_projects_as_at_5_december_2018.pdf

Na sastancima održanim 28. i 29. januara, 5. februara, 14. februara, 5. i 6. marta, 11. marta, 9. maja i 30. maja 2013, Kosovo i Srbija su se dogovorili o razmeni službenika za vezu. Ovo je imalo za cilj uspostavljanje odnosa između dve zemlje i olakšavanje komunikacije između dveju vlada. Uz poseban naglasak na sprovođenje briselskih sporazuma i upravljanje zvaničnim posetama, Kosovo i Srbija su se dogovorili da imenuju službenika za vezu koji će nadgledati i biti uključeni u svako pitanje u vezi sa normalizacijom odnosa. Planirano je da imaju funkcionalne kancelarije u prostorijama delegacija EU u obema zemljama.⁹⁸ Prvi korak ka primeni ovog sporazuma napravljen je 17. juna 2013, kada su razmenjeni službenici za vezu i kada su se grupe za dijalog dogovorile o odredbama koje će se primenjivati na službenika za vezu i njegovo osoblje.⁹⁹

Obe zemlje su po prvi put razmenile zvanične predstavnike. Bivši kosovski ambasador u Švedskoj, Ljulzim Peci, je imenovan za kosovskog službenika za vezu u Beogradu, a Dejan Pavićević za srpskog službenika za vezu u Prištini.¹⁰⁰

Sporazumom je predviđeno da će službenik imati i pomoćnika, kao i da oni, kao i njihove rezidencije, dokumenta koja koriste, uključujući zvaničnu prepisku, uživaju zaštitu sličnu onoj u diplomatskoj praksi. Strane se nisu složile oko drugih elemenata kojima bi se u potpunosti primenio sporazum, kao što su izgled relevantnih zvaničnih pečata za vezu i uspostavljanje kancelarija. Službenici deluju bez pečata, a Srbija po svaku cenu odbija smeštanje kancelarija izvan kancelarija EU.

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Strane će se međusobno obaveštavati o posetama svojih zvaničnika.

Posete predsednika, premijera, zamenika premijera, predsednika Skupštine i ministara unutrašnjih poslova, spoljnih poslova i odbrane moraju se najaviti 72 časa unapred. Dok se posete svih ostalih ministara, direktora vladinih kancelarija, predsednika ustavnih i vrhovnih sudova, državnog tužioca i svih drugih lica moraju najaviti 48 časa unapred.

U vanrednim slučajevima koji zahtevaju hitno putovanje, oba SV će se dogovoriti ad hoc.

Sve moguće promene rasporeda poseta treba najaviti najmanje 24 časa pre posete.

Primena gore navedenih tačaka će biti ocenjena i po potrebi će iste biti revidirane nakon 3 meseca na zahtev jedne ili obe strane.

⁹⁸ Zaključci predsedavajućeg, Sporazumi o vezi, maj 2013.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Međutim, samo dva dana nakon što je započeo misiju kosovskog službenika za vezu u Beogradu, Ljulzim Peci je ponudio ostavku kosovskoj predsednici Atifete Jahjaga. Glavni razlozi bile su kritike bivšeg kosovskog premijera nakon njegove izjave da će normalizacija odnosa biti postignuta tek kada se Srbija i Kosovo međusobno priznaju kao suverene države. Sa druge strane, službenik za vezu Srbije na Kosovu je u Prištini izjavio da Srbija nikada neće priznati Kosovo i da njegova pozicija nije diplomatska, već naprotiv, samo da olakša komunikaciju između Prištine i Beograda. Vidi Radio Slobodna Evropa, „Ljulzim Peci dao ostavku“, 19. jun 2013, na <https://www.evropaelire.org/a/25022069.html> i B92, „Govori Kosovo. Službenici za vezu da izdaju dozvole za posete“, 18. novembar 2014, na https://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2014&m=11&dd=18&nav_id=92279

Pod-sporazum je postignut 14. novembra 2014. u kojem su se delegacije dogovorile o specifičnim pravilima i modalitetima za zvanične posete kosovskih zvaničnika Srbiji i obrnuto.¹⁰¹ Ovim sporazumom obe kancelarije za vezu su zadužene za upravljanje zvaničnim posetama zvaničnika odgovarajućih vlada.

Sprovođenje ovog sporazuma je bilo zadovoljavajuće do trenutka kada je srpski zvaničnik Marko Đurić u 2018. ušao na Kosovo bez prethodne dozvole i bio uhapšen.¹⁰² Ovo je dovelo do suspenzije mnogih sporazuma koji su se sprovodili, kao što su redovni sastanci za IBM, premeštaj srpskih zvaničnika u novu graničnu zgradu na Merdaru i tako dalje. Jednom rečju, usledila je nenajavljena obustava primene i dalje unapređenje sporazuma.

Može se reći da je uloga službenika za vezu uveliko minimalizovana i da oni nisu uspeali da prošire saradnju između dve zemlje, niti da pomognu u rešavanju problema sa kojima se suočavaju građani sa obe strane. Dobar aspekt prisustva kosovskog službenika za vezu u Srbiji je bolja i direktnija komunikacija sa stranim ambasadama u Beogradu.

Međutim, nakon odlaska Valjmeta Sadikua Kosovo još uvek nije uspelo da pošalje službenika za vezu visokog profila. Trenutno Kosovo zastupa otpravnik poslova, a Srbiju zastupa bivši pregovarač Srbije u briselskom tehničkom dijalogu, ali koji mnogo malo vremena provodi na Kosovu.¹⁰³

Kancelarije se bave pitanjima vezanim za komunikaciju između dve vlade, koordinišu posete visokih javnih zvaničnika i angažuju na rešavanju problema u pogledu slobode kretanja, trgovine, itd, sa kojima se suočavaju institucije, preduzeća i građani obeju zemalja.

Ove godine je istaknuta uloga predstavnika Srbije na Kosovu u prenosu glasačkih listića kosovskih Srba koji žive u Srbiji, a koji zbog nedostatka saradnje između pošta Kosova i Srbije nisu mogli da pošalju svoje glasove poštom. Međutim, to su učinili preko njihovog oficira za vezu, koji ih je zatim doneo na Kosovo i predao u pošti.¹⁰⁴

Pokazalo se da je ovaj potez prilično kontroverzan, jer je prenos glasačkih listića iz Srbije prouzrokovao prekid postupka verifikovanja glasačkih listića u Verifikacionom centru usled činjenice da su ispuštali miris, a neki od verifikatora su se žalili na alergije nakon kontakta sa datim kovertama.¹⁰⁵ Iako je CIK prebrojao te glasačke listiće Izborni panel za žalbe i predstavke ih je proglasio nevažećim uz obrazloženje da je način njihovog podnošenja od strane neovlašćenih lica sličan kolektivnom glasanju koje krši i podriva integritet izbornog procesa i u suprotnosti je sa zakonskim odredbama.

Vrhovni sud je primio 7 žalbi poslanika iz različitih političkih subjekata na odluku IPŽP, ali su te žalbe odbijene i kao rezultat su ti glasovi proglašeni nevažećim.¹⁰⁶

¹⁰¹ Sporazum o službenim posetama, novembar 2014.

¹⁰² Klan Kosova, „Najnovije vesti: Uhapšen Marko Đurić“, 26. mart 2018, na <https://klankosova.tv/lajmi-i-fundit-arrestohet-marko-gjuriq/>

¹⁰³ Koha „Kosovac sahranjen u Novom Sadu, niko se nije pojavio da preuzme njegovo telo“, 30. avgust 2019, na <https://www.koha.net/arberi/181757/kosovari-u-varros-ne-novi-sad-askush-nuk-u-paraqit-per-te-marre-trupin-e-tij/>

¹⁰⁴ Insajderi „Ovo su dve osobe za koje se sumnja da su iz Srbije donele otrovne koverta“, oktobar 2019, na <https://insajderi.com/keta-jane-dy-personat-qe-dyshohet-se-sollen-zarfet-helmuese-nga-serbia/>

¹⁰⁵ Radio slobodna Evropa, „CIK čeka rezultate istraga o kovertama iz Srbije“, 13. oktobar 2019, na <https://www.evropaelire.org/a/kqz-zarfe-serbi-/30214237.html>

¹⁰⁶ Telegraf, „Vrhovni sud odbio žalbe kandidata za poslanike na glasove iz Srbije“, 14. novembar 2019, na <https://telegrafi.com/gjykata-su-preme-refuzon-ankesat-e-kandidateve-per-deputete/>

LOKALNI IZBORI / FUNKCIONALIZACIJA OPŠTINA NA SEVERU

IZ PRINCIPA O NORMALIZACIJI

11. Opštinski izbori će biti organizovani u severnim opštinama 2013. godine uz posredovanje OEBS-a u skladu sa kosovskim zakonom i međunarodnim standardima.

Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa je u tački 11 predvideo održavanje lokalnih izbora u severnim opštinama Kosova tokom 2013, uz pomoć OEBS-a, a u skladu sa kosovskim zakonom i međunarodnim standardima.¹⁰⁷

Cilj je bio da se prvi put od nezavisnosti Kosova u tim opštinama održe legitimni izbori i da se izgrade lokalne institucije gotovo od nule i integrišu u kosovsku jurisdikciju. Sa druge strane, sa stanovišta Beograda, održavanje izbora na severu bi stvorilo uslove za osnivanje Zajednice srpskih opština, koja je bila deo istog sporazuma.¹⁰⁸

Opštine	Lokalni izbori	Vanredni izbori za gradonačelnike
Severna Mitrovica	2013, 2017.	2014, 2019.
Leposavić	2013, 2017.	2019.
Zubin Potok	2013, 2017.	2019.
Zvečan	2013, 2017.	2019.

Kao što je predviđeno sporazumom o normalizaciji, lokalni izbori u severnim opštinama su prvi put održani u novembru 2013.¹⁰⁹ Od tada, građani su na zadovoljavajućem nivou učestvovali na kosovskim lokalnim i centralnim izborima, uprkos postojanju poteškoća. Tokom 2014. su održani vanredni izbori za gradonačelnika Severne Mitrovice. Lokalni izbori u četiri severne kosovske opštine su održani 2017. godine, dok su 2019. ponovo održani vanredni lokalni izbori u ovim opštinama.¹¹⁰

Izvor: Centralna izborna komisija

¹⁰⁷ Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa, april 2013.

¹⁰⁸ Izbori bi bili održani i time se ozvaničilo konstituisanje opštine Severna Mitrovica, zajedno sa još tri opštine, prema Ahtisarijevom planu koji je već postao deo kosovskih zakona.

¹⁰⁹ Prema Centralnoj izbornoj komisiji, odziv birača je tokom lokalnih izbora u četiri severne opštine u maju 2019. bio veći od 42 procenta. Vidi Radio Slobodna Evropa, „Preliminarni rezultati: Srpska lista pobedila u četiri severne opštine“, 19. maj 2019, na <https://www.evropaelire.org/a/komunat-veriore-ne-zgjedhje-te-jashitezakonshme/29949941.html>

¹¹⁰ Centralna izborna komisija (CIK), na <http://www.kqz-ks.org/per-kryetar-te-komunave/>

Međutim, ove opštine su se neprestano suočavale sa izazovom paralelnih struktura i nedostatkom podrške za njihovu potpunu konsolidaciju u zakonskom i demokratskom planu.¹¹¹ Sporazumom je predviđena integracija paralelnih opština u kosovske, koje su osnovane nakon izbora, kao i gašenje srpskih opštinskih struktura. To se nije dogodilo i konstituisane su nove opštine sa novim

osobljem, dok je određeni njih zaposlen u oba sistema, čineći da paralelne opštine i dalje funkcionišu. U civilnoj službi lokalne uprave opštine Severna Mitrovica je zaposleno 150 građana.¹¹² Tabela u nastavku predstavlja broj civilnih službenika u četiri severne opštine podeljene po odeljenjima, prema budžetskim izdvajanjima za 2020.

INSTITUCIJA	S. Mitrovica	Leposavić	Z. Potok	Zvečan
Kancelarija gradonačelnika	6	9	14	20
Administracija i osoblje	33	72	40	27
Inspekcije	6		9	
Nabavke	3			
Kancelarija Skupštine opštine				
Budžet i finansije	8	10	9	13
Javne službe Civilna zaštita Hitna	39	19	13	13
Opštinska kancelarija za zajednice	3	7	7	4
Poljoprivreda, šumarstvo i ruralni razvoj	2	5	7	8
Ekonomski razvoj	2	5	6	6
Katastar i geodezija	8	5	11	4
Urbanističko planiranje i životna sredina	6	5	10	9
Zdravstvo i socijalna zaštita	93	84	70	76
Socijalne i stambene usluge	14	10	12	12
Sekundarno zdravlje	225			
Kultura, omladina i sport	5	6	8	5
Obrazovanje i nauka	404	332	205	171
Ukupno	857	569	421	368

Izvor: Zakon br. 06/ L-020 o budžetu Republike Kosovo za 2020.

¹¹¹ Izveštaj Međunarodne krizne grupe, „Da li će se dići prava Srbija?“, 23. april 2008.

¹¹² Intervju Balkanske grupe sa zvaničnicima Ministarstva za administraciju lokalne samouprave (MALS), Priština, januar 2020.

Nove opštine i dalje rade bez zvaničnog logoa; one poštuju postavljanje kosovskih simbola samo u komunikaciji sa kosovskim institucijama. Beograd neprekidno politički koristi njihove gradonačelnike, kao u slučaju primoravanja da podnesu ostavke na svoje položaje (novembar 2018) kao rezultata primene carine od strane Kosova.¹¹³

Svakako da se osnivanje ovih opština na severu i kontinuirano učešće njihovih građana na lokalnim izborima na Kosovu može smatrati vrlo pozitivnim dostignućem. Takođe, među građanima je povećano interesovanje za komunalne usluge, civilne registre i drugu dokumentaciju. Kako nove kosovske opštine na severu još uvek ne funkcionišu u potpunosti i u skladu sa zakonima one ne uspevaju da dobiju dovoljno sredstava za sprovođenje različitih razvojnih i infrastrukturnih projekata. Takođe, zbog političkih problema propali su i drugi važni procesi, poput popisa stanovništva.¹¹⁴

Međutim, ispunjeni su minimalni standardi njihovog funkcionisanja u skladu sa kosovskim zakonima i njihova komunikacija sa nadležnim Ministarstvom za administraciju lokalne samouprave (MALS) je redovna.

U odnosu na kosovske institucije, ove opštine izdaju važeće dokumente u skladu sa kosovskim zakonima, ali u odnosu prema građanima i Srbiji koriste logo i pečate Srbije. Naglašavajući još jednom, glavni izazov njihovog zakonskog funkcionisanja je povezan sa prisustvom paralelnih administrativnih struktura u ovom delu, kao i primenom srpskih zakona u nekim lokalnim sektorima.

Na vanrednim parlamentarnim izborima 6. oktobra 2019. u ove četiri opštine OEBS je imao samo tehničku savetodavnu ulogu za opštinske izborne komisije.¹¹⁵ Sa druge strane, za izbore 2019. Centralna izborna komisija izdala je uputstvo prema kojem se za važeće glasanje na sledećim izborima 6. oktobra smatra samo ono koje se realizuje korišćenjem identifikacionih isprava koje su izdale institucije Republike Kosovo.¹¹⁶

KTo je omogućeno činjenicom da većina srpskih građana na severu, sada već oko 35.000, ima kosovske lične isprave.¹¹⁷ Politički subjekti koji predstavljaju kosovske Srbe su reagovali na ovu odluku.

 Republika e Kosovës
 Republika Kosova-Republic of Kosovo
 Qeveria-Vlada-Government
 Opština Leposaviq
 Komuna e Leposaviq
 Municipality of Leposaviq

DATE/A	11.12.2017
REFERENC-Ë:	
PER/ZA/TO:	Doganën e Kosovës/ Carinû Kosovë
CC:	
PERMES/PREKO/THROUGH:	
NGA/OD/FROM:	Dragan Jablanovic Kryetar i komunës e Leposaviq/Gradonačelnik Opštine Leposavić
TËMA/SUBJEKAT/SUBJECT:	Konfirmim/Potruda

Të nderuar/ Poštovani

Konfirmojmë se importi është raportuar dhe vërtetuar si grant, financiar nga Unioni Evropian dhe menaxhuar nga ARDA.

Te bashkangjitur gjeni: kontraten e grantit, kontraten e shitblerjes së mallit, profutura nr 066/17, urdherpagesat nga banka si dhe dokumentacioni i regjistrimit të biznesit i perfituesit të grantit- "DARKO VUKAŠINOVIĆ I.B."

Potvrdjvujmë da je uvoz prijavljen i proveren kao grant, finansiran od Evropske Unije i upravlan od ARDA.

U prilogu nadjite: Ugovor granta, ugovor o kupoprodaji robe, predracun br. 066/17, naloge za placanje od banke kao i dokumentaciju registracije biznisa korisnika granta- "DARKO VUKAŠINOVIĆ I.B."

Me respect / S poštovanjem

Dragan Jablanović

¹¹³ DW, „Četiri srpska gradonačelnika na severu Kosova podnela ostavku“, 27. novembar 2018, na <https://www.dw.com/sq/japin-dor%C3%ABheqje-kat%C3%ABr-kryetar%C3%ABt-serb%C3%AB-t%C3%AB-komunave-n%C3%AB-veri-t%C3%AB-kosov%C3%ABs/a-46470410>

¹¹⁴ Radio Slobodna Evropa, „Vlada insistira na popisu stanovništva na severu“, 8. jun 2016, na <https://www.evropaelire.org/a/27786862.html>

¹¹⁵ Radio Slobodna Evropa „Daka: Prevremeni izbori predstavljaju izazov zbog rokova“, 4. septembar 2019, na <https://www.evropaelire.org/a/valdete-daka-zgjedhjet-6-tetor-/30146142.html>

¹¹⁶ Radio Slobodna Evropa „Na izborima 6. oktobra će se glasati samo sa kosovskim dokumentima“, 13. septembar 2019, na <https://www.evropaelire.org/a/zgjedhjet-votimi-kqz/30162255.html>

¹¹⁷ Intervju Balkanske grupe, stručnjak za dijalog Kosova i Srbije, 1. avgust 2020.

TELEKOMUNIKACIJE

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

ITU će Kosovu dodeliti trocifreni telefonski pozivni broj.

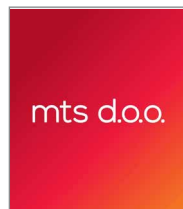
Obe strane će smanjiti troškove lokalnih poziva u skladu sa praksom EU.

Regulatori na obema stranama će se dogovoriti o tehničkim sporazumima za Globalni sistem za mobilne komunikacije (GSM) i televizijske signale, procesu interkonekcije i rominga, kao i usklađivanju digitalnih frekvencija.

Licenca za usluge fiksne telefonije će biti izdata novoj kompaniji, podružnici srpske kompanije, registrovanoj u skladu sa regulatornim okvirom Kosova.

Mobilna telefonija - Kosovo će izdati privremeno ovlašćenje za novu kompaniju, u skladu sa njenim regulatornim okvirom. Ovlašćenje ističe kada Kosovo preko tendera dodeli novu i potpunu licencu.

Kasnije će se pregovarati i o poštanskim uslugama.

Sporazum o telekomunikacijama je postignut 8. septembra 2013, dok su razgovori o primeni počeli u januaru 2014. Svrha ovog sporazuma je normalizacija odnosa u oblasti telekomunikacija za

građane na teritoriji Kosova i u odnosu na Srbiju, kao i obezbeđivanje međunarodnog pozivnog broja za Kosovo. Konkretnije, sporazum definiše samo jedan telefonski broj za domaće i međunarodne pozive i smanjuje troškove lokalnih poziva za građane, uklanjajući sve nezakonite operatere sa Kosova.¹¹⁸

Telekomunikacije su bile jedna od tema o kojima se diskutovalo tokom tehničkog dijaloga, a konačni dogovor je postignut tek 25. avgusta 2015. potpisivanjem *Akcionog plana* za sprovođenje sporazuma o telekomunikacijama.¹¹⁹ Sporazum u ovoj oblasti je imao za cilj da dalje utiče na normalizaciju odnosa između Kosova i Srbije definisanjem međusobne granice u telekomunikacijama.

Srpski telefonski operateri su od 1999. funkcionisali u određenim delovima Kosova i tek nakon mnogo godina je kosovsko Regulatorno telo za elektronske i poštanske komunikacije (RTEPK) uspeo da ukloni neke od njihovih stanica, osim u severnim

¹¹⁸ Akcioni plan za telekomunikacije, avgust 2015, na http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Plani_i_perbashket_i_veprimit_per_Telekomini_FINAL_-_25_Gusht_-_2015_-_perkthimi_zyrtar_Shqip.pdf

¹¹⁹ Kosovsko Ministarstvo za dijalog, *Izveštaj o stanju u primeni Briselskih sporazuma: mart - septembar 2015*, 6. oktobar 2015, na https://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/RAPORT_MBI_GJENDJEN_NE_ZBATIMIN_E_MARREVESHJEVE_TE_BRUKSELIT_061015-signed.pdf

opštinama i u nekim osjetljivim zonama, sa ciljem izbegavanja tenzija, poput područja gde se nalazi Srpska pravoslavna crkva u Gračanici, itd.¹²⁰

Sporazum je omogućen uz podršku međunarodnih partnera, posebno Austrije, koja je u ime Kosova podnela zahtev ITU-u (*International Telecommunication Union*), na osnovu kojeg je Kosovu dodeljen trocifreni pozivni broj.¹²¹ Proces je zavisio od saglasnosti Srbije, jer su članice ITU samo države članice UN.

ITU je 15. decembra 2016. objavio da je Kosovu dodeljen telefonski pozivni broj +383, što je Kosovu omogućilo da bude prisutno u registrima onlajn telekomunikacija, a broj je funkcionalan od 2. februara 2018.¹²²

Akcionim planom se priznaje pravo Kosova da upravlja svojim državnim pozivnim brojem isto kao druge zemlje, a RTEEPK je dužan da saraduje sa ITU u primeni novog pozivnog broja.

U vezi sa akcionim planom se pojavile određene nesuglasice između Kosova i Srbije, poput formulacije koja će se koristiti za referencu na pozivni broj. Iako je Kosovo nastojalo da uključi deo u kome se ističe da je Kosovo nosilac „državnog telefonskog pozivnog broja“, međutim, recipročno rešenje je predloženo u sledećem obliku: „Međunarodan(i) pozivni broj(evi) za Kosovo“.¹²³ Tri najproblematičnija pitanja u ovom procesu bila su prenos imovine, raspodela frekvencija i lokacije baznih stanica.¹²⁴

MTS je licenciran kao privremeni operater koji pruža usluge fiksne i mobilne telefonije u određenim zonama, a u skladu sa sporazumom i licencom koju je izdao RTEEPK. U vezi sa prenosom imovine, odlučeno je da nova kompanija (MTS doo), registrovana 13. oktobra 2015, preuzme vlasništvo nad imovinom koju koristi Telekom Srbije AD na Kosovu, kao i njegove zaposlene.¹²⁵ Istog datuma, licence su zvanično stupile na snagu i RTEEPK je MTS-u izdao 60.000 mobilnih brojeva i 74.000 fiksnih brojeva. U januaru 2017. je pušten u upotrebu signal mobilne telefonije MTS za klijente na Brezovici i u Štrpcu. Sa druge strane, u maju 2017. MTS je ponovo aktivirao signal fiksne telefonije u svim delovima centralnog Kosova u kojima živi srpska zajednica.¹²⁶ Sporazumom je konačno uspostavljen red u ovoj oblasti telekomunikacija, kako u zemlji tako i van nje.¹²⁷

¹²⁰ „Telefonski operateri Srbije su bili prisutni na Kosovu pre sukoba 1999. i do nedavno su bili uglavnom netaknuti. Državni operater, Mobilna telefonija Srbije (MTS), razvila je i nadogradila svoju mrežu na Kosovu i do 2010. je njen signal pokrivaio veći deo teritorije ... Mobitel, u vlasništvu tajkuna, kosovskog Srbina, Bogoljuba Karića, pre zaplene u Beogradu i prodaje norveškom operateru Telenoru, je dobro saradivao sa albanskim preduzetnicima, ali nikada nije zvanično registrovan na Kosovu. U aprilu 2010, Regulatorno telo za telekomunikacije (RTK) je nenajavljeno prekinulo rad nekih MTS antena, dramatično umanjivši kapacitet mreže, ali nije u stanju da isključi ostalih deset antena na severu“. Vidi Izveštaj Međunarodne krizne grupe, Kosovo i Srbija nakon mišljenja MSP, 26. avgust 2010, str. 22.

¹²¹ KFOS, „Tama i tišina posle Briselskog sporazuma: Analiza Sporazuma o energetici i komunikacijama“, 2018, na <http://crnobelismet.com/wp-content/uploads/2018/02/DARKNESS-AND-SILENCE-AFTER-THE-BRUXELLES-AGREEMENT.pdf>

¹²² Operativni bilten br. 1114 (15. decembar 2016) i Spisak aneksa: Spisak preporuka ITU-T E.164 brojevi za određenu zemlju, ITU, na <https://www.itu.int/pub/T-SP-OB.1114-2016>

¹²³ Kancelarija za Kosovo i Metohiju, „Izveštaj o napretku u tehničkom dijalogu između Beograda i Prištine“, april 2015, na <http://kim.gov.rs/doc/Finalni%20Izvestaj%20KKiM%20april%202015%20engl.pdf>

¹²⁴ Kancelarija za Kosovo i Metohiju, „Izveštaj o napretku u tehničkom dijalogu između Beograda i Prištine: april – oktobar 2016“, oktobar 2016, na <http://kim.gov.rs/doc/2.1%20Izvestaj%20april-oktobar%202016%2018102016%20eng.pdf> PZa tabelu lokacija baznih stanica vidi Aneks I Odluke br. 905 (br. prot. 056/B/16) o korišćenju spektra od strane „mts d.o.o“ tokom privremenog ovlašćenja za pružanje usluga mobilne tel. pod ograničenom infrastrukturom, na <http://www.arkep-rks.org/repository/docs/Individual%20Authorization%20on%20spec-trum%20usage%20by%20mts%20D%20O%20O%20-%20905.pdf>

¹²⁵ Odluke RTEEPK, na http://arkep-rks.org/?cid=1%2C26&fbclid=IwAR2lguRgqHruf45kMqwn_2C2fc7Y6Y3jI6ERbv-97mKfMUNrzCZwa-3tac. Izveštava se da je kompanija MTS doo uplatila PAK-u preko 300.000 evra poreza za 2017-2018 godinu. A više od 500.000 evra za 2019, u godinama 2017-2018 je kompanija uplatila preko 300.000 evra poreskoj upravi u PAK i poreza u kosovski budžet, a u 2019. preko 500.000 evra. Intervju Balkanske grupe, Priština, februar 2020. KFOS, „Tama i tišina posle Briselskog sporazuma: Analiza Sporazuma o energetici i komunikacijama“, 2018.

¹²⁶ KFOS, „Tama i tišina posle Briselskog sporazuma: Analiza Sporazuma o energetici i komunikacijama“, 2018.

¹²⁷ Prezentacija nacionalnog plana brojeva ITU-T E.164 za pozivni broj zemlje: 383, na https://www.itu.int/dms_pub/itu-t/oth/02/02/T02020000FD0001PDFE.pdf

Građani koji koriste usluge nove kompanije na Kosovu mogu da zovu u Srbiju bez korišćenja trocifrenog međunarodnog broja (bez dodatnih troškova rominga) i obrnuto. Prema sporazumu, bazne stanice kompanije će biti postavljene na 30 lokacija. Tokom dijaloga, Srbija je zahtevala da zadrži 72 aktivne stanice Telekom Srbije, dok je Kosovo insistiralo na njihovom raspoređivanju na samo 22 lokacije.¹²⁸

Sporazum o Telekomu će povećati bezbednost u oblasti telekomunikacija, kontrolišući fiksni i mobilni saobraćaj od strane Kosova. Takođe, povećani su prihodi u kosovskom budžetu, jer više ne postoji korišćenje pozivnih brojeva tri druge države. Kao što je poznato, mobilni operater Valja je od svog osnivanja 2000. platio Monako Telekomu ukupno oko 200 miliona evra za upotrebu pozivnog broja Monaka (+377).¹²⁹ Sa svojim pozivnim brojem Kosovo je u mogućnosti da pruži bolje telefonske usluge po povoljnijim cenama za svoje građane, s obzirom na to da će upravljački server ovog pozivnog broja biti u Prištini.

Jedan od ciljeva sporazuma o telekomunikacijama je bilo stvaranje preduslova za komercijalne sporazume između operatera dve zemlje o romingu i olakšavanje procesa interkonekcije. Postizanje ovih sporazuma ima za cilj da direktno utiče na smanjenje tarifa te, shodno tome, i troškova komunikacija za građane obeju zemalja bez obzira na etničku pripadnost.¹³⁰ Stav Vlade Kosova je da je postignut ograničen napredak u sporazumima o romingu između operatora, čiji je cilj smanjenje korisničkih tarifa.

Pojedinačni operateri na Kosovu i Srbiji nisu uspeli da prikažu napredak u sporazumima o romingu.¹³¹ Ranija inicijativa RCC-a za regulisanje pitanja rominga, u duhu uređenja istog unutar EU, je napredovala poslednjih godina. Prvi regionalni sporazum o romingu (RRA) je potpisan u septembru 2014, ali nije obuhvatio Kosovo i Albaniju, već samo Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Severnu Makedoniju i Srbiju.¹³² To se dogodilo jer Kosovo nije imalo svoj državni pozivni broj.

Na Drugom digitalnom samitu održanom u Beogradu aprila 2019. u okviru Berlinskog procesa i Višegodišnjeg akcionog plana u regionalnom ekonomskom prostoru (MAP REA) za Zapadni Balkan, ministri svih zemalja regiona Zapadnog Balkana su potpisali sporazum o smanjenju tarifa za usluge rominga.¹³³ Kosovo je takođe deo ovog sporazuma.¹³⁴ Tarifa rominga obuhvata telekomunikacione i ostale usluge koje građani jedne države koriste u drugoj državi. Ove tarife su bile veoma visoke. Ovaj sporazum je pokrenula Evropska unija kao vid olakšavanja komunikacije između građana. Očekuje se da će se sporazum o romingu u potpunosti primeniti do jula 2021, dok se smanjenje tarifa već primenjuje.¹³⁵

¹²⁸ RTEEPK, „Odluka br. 905 o individualnom odobrenju“, Aneks I na <http://www.arkep-rks.org/repository/docs/Individual%20Authorization%20on%20spectrum%20usage%20by%20mts%20D%20O%20-%20905.pdf>

¹²⁹ KSPAG, „Halo Kosovo“, 26. avgust 2019, na <http://k-s-pag.org/alo-kosova/>

¹³⁰ Vidi Sporazum o telekomunikacijama.

¹³¹ Kosovsko Ministarstvo za dijalog, *Izveštaj o stanju u primeni Briselskih sporazuma*, 18. jun 2018, na [http://www.votaime.org/Uploads/Data/Documents/RaportmbiarritjetdhesfidatnezbatimineMarreshjeteBrukselit_18qershor2018_GAc6YnWvKU\(1\)_hxwNkAUHPK.pdf](http://www.votaime.org/Uploads/Data/Documents/RaportmbiarritjetdhesfidatnezbatimineMarreshjeteBrukselit_18qershor2018_GAc6YnWvKU(1)_hxwNkAUHPK.pdf)

¹³² PRad platforme je proširen sa ciljem da podrži sprovođenje radnji u okviru MAP REA i Digitalne agende za Zapadni Balkan. Platforma čine predstavnici ministarstva za IKT i regulatornih tela za elektronske komunikacije na Zapadnom Balkanu. Platforma je takođe bila na-dležna za razradu prve konsolidovane regionalne analize institucionalnog, pravnog i regulatornog okvira od značaja za politike rominga, a poslužila je i kao sistematski regionalni zbir podataka o uticaju na tržište RRA. Regionalni savet za roming, na https://www.rcc.int/working_groups/18/regional-roaming-platform

¹³³ Sporazum o smanjenju cene usluga rominga u javnim mrežama mobilne komunikacije u regionu Zapadnog Balkana, na <https://www.rcc.int/docs/476/regional-roaming-agreement-for-the-western-balkans>

¹³⁴ Potpisao tadašnji kosovski Ministar za ekonomski razvoj.

¹³⁵ Evropska komisija, „Stupanje na snagu novog sporazuma o regionalnom romingu za Zapadni Balkan: jasno smanjenje tarifa za roming“, 1. jul 2019, na <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/entry-force-new-western-balkans-regional-roaming-agreement-clear-drop-roaming-charges>

	Vreme	Izlazni pozivi	Ulazni pozivi	SMS	Prenos podataka u MB
Albanija	Cene do 30. juna 2019.	1.72	1.40	0.52	2.92
	% plaćanja	-87% do -97%	-97%	-86% do -95%	-93% do -99%
Bosna i Hercegovina	Maksimalna cena od 1. jula 2019.	0.14	N/A	0.05	0.13
	% promene	WB4 (-25% do -27%)	WB4 (-13% do -20%)	WB4 (-6% do -17%)	WB4 (-27% do -31%)
	Albanija i Kosovo*	(-85% do -92%)	(-87% do -97%)	(-71% do -88%)	(-94% do -99%)
Kosovo	Cene do 30. juna 2019.	1.75	0.5	0.3	2.0
	Maksimalna cena od 1. jula 2019.	0.15	0.04	0.04	0.04
	% promene	-91%	-90%	-85%	-98%
Crna Gora	Cene do 30. juna 2019.	0.23	0.06	0.07	0.24
	Maksimalna cena od 1. jula 2019.	0.09	0.04	0.04	0.03
	% promene	-57%	-20%	-42%	-87%
Severna Makedonija	Cene do 30. juna 2019.	1.22	0.49	0.26	4.19
	Maksimalna cena od 1. jula 2019.	0.08	0.05	0.04	0.03
	% promene	-93%	-90%	-84%	-99%
Srbija	Cene do 30. juna 2019.	0.23	0.05	0.07	0.25
	Maksimalna cena od 1. jula 2019.	0.09	0.05	0.03	0.03
	% promene	-62%	-20%	-50%	-87%

Izvor: Savet za regionalnu saradnju

INTEGRACIJA POLICIJE

IZ PRINCIPA O NORMALIZACIJI

7. Sva policija na severu biće integrisana u okvir Kosovske policije.

8. Članovima drugih srpskih bezbednosnih struktura biće ponuđena mesta u ekvivalentnim kosovskim strukturama.

9. Za četiri opštine na severu biće imenovan regionalni komandant policije, koga će imenovati MUP sa spiska koji ponude gradonačelnici četiri opštine na severu

Prvim sporazumom o principima koji regulišu normalizaciju odnosa predviđena je integracija pripadnika policije MUP-a Srbije, pružajući im mesto u ekvivalentnim kosovskim strukturama. Takođe, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Kosovo (MUP) imenuje regionalnog komandanta za teritoriju četiri severne opštine, sa spiska koji ponude gradonačelnici ove četiri opštine u ime zajednice, i koji mora da bude iz srpske zajednice.¹³⁶

Pre sklapanja sporazuma, srpska policija (MUP RS) je nezakonito funkcionisala u severnom delu Kosova. Ova struktura je funkcionisala u skladu sa zakonima i pod komandom Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije. Pored uniformisanih policajaca, deo ove strukture bila je i civilna uprava MUP-a RS, koja je izdavala dokumente civilnog stanja Srbije i obavljala druge administrativne funkcije.¹³⁷

¹³⁶ Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa, na http://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/First_agreement_of_principles_governing_the_normalization_of_relations_April_19,_2013_Brussels_en.pdf

¹³⁷ Međunarodna krizna grupa, "Sever Kosova: Dvostruki suverenitet u praksi", 14. mart 2011, na <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/211-north-kosovo-dual-sovereignty-in-practice.pdf>

Tokom razgovora u Briselu, srpska strana je prištinskim vlastima predala spisak od 337 policajaca koje je trebalo integrisati. Od toga je 285 pozvano da se pridruži procesu integracije, dok je 52 uklonjeno sa spiska.¹³⁸ Od 71 člana Sekretarijata policije Srbije, njih 45 se suočilo sa izazovima u procesu integracije u kancelarije za civilno stanje u četiri severne opštine.¹³⁹ Od 668 pripadnika za koje se smatra da su radili za MUP Srbije, broj integrisanih u Kosovsku policiju, odnosno u Regionalnu upravu Mitrovica-Sever na kraju je bio 287.¹⁴⁰

U praksi je ovo bilo složenije jer je broj srpskih pripadnika bio mnogo veći od broja koji se očekivao da bude integrisan u Kosovsku policiju prema standardima koji se primenjuju na Kosovu i u EU - na osnovu broja policajaca prema broju stanovnika i procentu uključenih manjina.¹⁴¹ Prema ovom standardu, sa manje od dva miliona stanovnika Kosovo bi trebalo da ima oko 6.000 policajaca, dok je trenutni broj pripadnika Kosovske policije već preko 8.000.¹⁴² Međutim, Kosovska policija je planirala da primi još 300 pripadnika iz redova srpske zajednice iz četiri severne opštine.

Oprilike je toliki bio broj onih koji su do 2008. radili u Kosovskoj policiji, dok se većina njih vratila u MUP RS nakon proglašenja nezavisnosti Kosova. Ove opštine obuhvataju veliko teritorijalno područje, ali se procenjuje da je broj stanovnika manji od pedeset hiljada, iako nije održan popis koji bi pokazao tačan broj stanovnika na tom prostoru.¹⁴³

Među onima koji se nisu integrisali bile su osobe koje nisu uspešno prošle proces provere krivične prošlosti od strane kosovskih institucija. Neki su bili blizu penzije, dok je manji broj odbio da se integriše ili potpiše „Izjavu o lojalnosti“, dokument kojim su se integrisane osobe obavezivale da zvanično izjave da će poštovati samo zakone Kosova, neće primati nikakvu drugu platu osim od Kosovske policije i poštovati naredbe lanca komande Kosovske policije. Deo administracije MUP RS je ostao neintegrisan i dogovoreno je da svih 45 osoba postane deo Agencije za civilnu registraciju, koja ih je zaposlila nakon određenog vremena.

¹³⁸ Kosovski centar za bezbednosne studije i Beogradski centar za bezbednosnu politiku, *Integracija policije na severnom Kosovu: Napredak i preostali izazovi u primeni Briselskog sporazuma*, 2014.

¹³⁹ Severna Mitrovica, Zubin Potok, Leposavić i Zvečan.

¹⁴⁰ Kosovsko Ministarstvo za dijalog, *Izveštaj o stanju u primeni Briselskih sporazuma*, 18. jun 2018.

¹⁴¹ Uopšteno, 318 policajaca na 100.000 stanovnika u Evropi, 2016, na <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190104-1>

¹⁴² Kosovo ima između 327 i 398 policajaca na 100.000 stanovnika, u poređenju sa 427 u Hrvatskoj, 476 u Makedoniji i 540 u Italiji. Vidi Međunarodna krizna grupa, *Vladavina prava na nezavisnom Kosovu*, 19. maj 2010, str. 7.

¹⁴³ „Ocena: Stanovništvo Kosova 2019“, Kosovska agencija za statistiku, na <http://ask.rks-gov.net/media/2127/vlersim-popullsia-e-kosoves-2011.pdf>

Nakon prekida dijaloga, iako su prošli obuku i pripremili se da počnu sa izdavanjem dokumenata o građanskom statusu u severnim opštinama, još uvek nisu svi počeli da rade. Kao rezultat, integrisano je samo 39 osoba.¹⁴⁴ Sve lokacije na kojima je MUP Srbije službovao na severu su zatvorene, uključujući i skladišta. Uniforme, naoružanje i oprema su vraćeni u Srbiju u procesu koji je koordinisao EULEX.

Takođe, na kraju 2013. Srbija je odlučila da raskine ugovore o radu i plate, uz prevremeno penzionisanje svih službenika MUP-a koji deluju na Kosovu.¹⁴⁵

Sastav KP, prema sporazumu, treba da odražava etnički sastav stanovništva koje živi u četiri severne opštine. Pored regionalnog komandanta policije za četiri severne opštine sa srpskom većinom je uspostavljena regionalna struktura za još četiri opštine južno od reke Ibar, Južnu Mitrovicu, Srbicu i Vučitrn. Sprovođenje ovog sporazuma zahtevalo je revidiranje organizacione strukture Kosovske policije, uključujući osnivanje Regionalne uprave Sever i procedure za imenovanje regionalnog direktora.¹⁴⁶

Iako to nije bio poseban aranžman, Ministarstvo unutrašnjih poslova Kosova je uspelo da na severu funkcionalizuje i policijski Inspektorat. Inspektorat Kosovske policije jedna je od retkih institucija Republike Kosovo koja deluje u Severnoj Mitrovici.

Ova institucija ima za cilj da istraži kršenja unutar struktura policije, pokrivajući sve zaposlene u Kosovskoj policiji. Dakle, to je mehanizam koji deluje pod nadležnošću MUP-a, međutim kao struktura je odvojen od KP-a i deluje nezavisno od nje.¹⁴⁷ Ova kancelarija je otvorena 30. decembra 2015. tako da stanovnici četiri opštine na severu Mitrovice imaju mesto gde mogu da ulože svoje žalbe.¹⁴⁸ U ovoj kancelariji rade dva istražitelja, jedan građanin iz srpske i jedan iz albanske zajednice. Može se reći da IKP nije toliko transparentan u odnosu na medije i civilno društvo kada je reč o pružanju informacija, jer obično pružaju nepotpune informacije o poslu koji obavljaju, a posebno u opštinama severne Mitrovice.

Na osnovu godišnjih izveštaja IKP-a, u 2017. je primljeno ukupno 57 žalbi građana i pod istragom je bilo 7 policijskih službenika.¹⁴⁹ Tokom 2018. je ponovo primljeno 57 žalbi građana i pod istragom je bilo 14 policijskih službenika.¹⁵⁰ A u 2019. je primljeno 55 žalbi i pod istragom je bilo 14 policijskih službenika.¹⁵¹ NU 2017. u regionu Severne Mitrovice je zabeleženo ukupno 80 krivičnih dela, a u 2018. je zabeleženo 61 krivično delo.¹⁵²

¹⁴⁴ Ovo su potvrdili predstavnici sindikata administrativnog osoblja bivših zaposlenih u MUP-u, da su tri (3) osobe otišle u penziju, a tri (3) osobe odbile da se integrišu u kosovske institucije. Kosovsko Ministarstvo za dijalog, *Izveštaj o situaciji u primeni Briselskih sporazuma*: 16. jun - 25. novembar 2016, 25. novembar 2016.

¹⁴⁵ „Uredba o uslovima za ostvarivanje prava na posebnu penziju zaposlenih u Ministarstvu unutrašnjih poslova na teritoriji AP Kosovo i Metohija: 115/2013-23, 42/2014-9“ na <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/reg/viewAct/4642dee9-6337-451d-8ac9-2442d0ea8f9b>

¹⁴⁶ Administrativno uputstvo br. 12/2013 Ministarstva unutrašnjih poslova za izbor regionalnog direktora policije za region Mitrovica-Sever, na https://mpb.rks-gov.net/Documents/UDHEZIMI_ADMINISTRATIV_Nr_12-2013_-_MPB_PER_ZGJEDHJEN_E_DREJTORIT_RAJONAL_TE_POLICISE_PER_RAJONIN_MITROVICE-VERI.pdf

¹⁴⁷ Više o misiji Inspektorata Kosovske policije može pročitati na <https://ipk.rks-gov.net/rreth-nesh/misioni-dhe-vizioni/>

¹⁴⁸ Vidi Saopštenje za medije IKP-a „Počela sa radom kancelarija IKP-a u Severnoj Mitrovici“, 30. decembar 2015, na <https://ipk.rks-gov.net/fillon-punen-zyra-e-ipk-se-ne-mitrovicen-e-veriut/>

¹⁴⁹ Vidi Godišnji izveštaj IKP-a za 2017, na <https://ipk.rks-gov.net/wp-content/uploads/2015/02/Raporti-vjetor-2017-IPK.pdf>

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Vidi *Izveštaj o inspekciji upravljanja istražnim radnjama i otkrivanjem kriminala, kao i upravljanje slučajeva*, decembar 2019, na <https://ipk.rks-gov.net/wp-content/uploads/2020/01/RAPORTI-I-INSPEKTIMIT-NR.-06-2019-MENAXHIMI-I-HETIMIT-DHE-ZBULIMIT-T%C3%8B-KRIMIT-SI-DHE-ADMINISTRIMI-I-RASTEVE.pdf>

Declaration prior to integration

I, the undersigned,

hereby declare that I am willing to transfer to the Kosovo institution and be employed by the Kosovo institution (employer).

I confirm that I understand the Kosovo legal framework will apply to my employment with the employer, and that I will be bound by such. In particular, the Law on the Civil Service will govern my employment and I will be bound by its provisions.

I confirm that I have read the First Agreement and the Article 5 of the Law on the Civil Service concerning Conflicts of Interest, and declare that I agree to work exclusively for the Kosovo institution.

I declare that I will not accept any salary or other compensation from any other source than the employer in relation to my duties.

I confirm that I am willing to participate in the training modules set up by the employer to enhance my performance and to contribute to my integration.

I accept that the employer, with assistance and supervision of EULEX will perform background checks to verify information provided by myself and I am aware that my current employer will provide information to my education and professional experience. Furthermore I declare that I have no objections to exchange relevant personal data.

I understand that an employment contract with my employer will be signed following the agreed conclusions concerning the integration process.

I understand that any false information provided in this document, will result in my integration into the Kosovo institution being canceled.

Place and Date:

Signed:

Name:

Address:

PRAVOSUĐE

IZ PRINCIPA O NORMALIZACIJI

10. Sudske vlasti će se integrisati i delovati u pravnom okviru Kosova. Apelacioni sud u Prištini osniva veće sa većinom kosovskih Srba za suđenje u predmetima u opštinama sa srpskom većinom. Odeljenje ovog suda biće u Severnoj Mitrovici.

Od proglašenja nezavisnosti, Kosovo je insistiralo na uklanjanju paralelnih bezbednosnih institucija koje su se finansirale i funkcionisale prema srpskim zakonima. Ovo je takođe bila polazna tačka i svrha dijaloga.¹⁵³ Na osnovu Prvog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa, Sporazum o pravosuđu je postignut 9. februara 2015, ali je primena naišla na mnoge poteškoće, posebno u integraciji sudija i tužilaca.

Sporazumom je predviđeno da se zgrada Osnovnog suda u Severnoj Mitrovici sastoji od:

- *Jedinice Apelacionog suda u Mitrovici*, sa 5 srpskih i 2 albanskih sudija; i
- *Odeljenje za teška dela*, sa 4 srpskih i 4 albanskih sudija.

Prema sporazumu, osnovani su Osnovni sud i Kancelarija osnovnog tužilaštva za region Mitrovice, koji obuhvata četiri severne opštine i opštine sa albanskom većinom i najmnogoljudnije Srbicu i Vučitrn, kako je definisano Zakonom o sudovima Republike Kosova.¹⁵⁴ Jedinstveni osnovni sud za region Mitrovice imaće jedan objekat u severnoj opštini i jedan objekat na jugu Mitrovice i četiri ogranka suda: u Zubinom Potoku, Leposaviću, Srbici i Vučitrnu

Osnovni sud u Severnoj Mitrovici će imati i *Opšte odeljenje* koje će obrađivati sva krivična dela u Severnoj Mitrovici, Južnoj Mitrovici i Zvečanu. Zgrada suda u Južnoj Mitrovici će imati Odeljenje za maloletnike za ceo region. Tu će se suditi za građanska pitanja, vanparnične postupke i krivična dela maloletnika u Severnoj Mitrovici, Južnoj Mitrovici i Zvečanu.

Dogovor je omogućio uspostavljanje jedinstvenog pravosudnog sistema na celoj teritoriji Kosova i integraciju sudija, tužilaca i administrativnog osoblja iz srpske zajednice u pravosudne institucije. Slično policiji, značajan broj integrisanih sudija i tužilaca radio je u kosovskom sistemu pre 2008. godine, kao i pre 1989. Neki od njih su se vraćali da rade sa starim kolegama.¹⁵⁵

Prema sporazumu, praspored sudija, tužilaca i administracije izgledao bi kao na tabeli ispod. Ova tabela, stavljena na raspolaganje Balkanskoj grupi deo je sporazuma, ali Vlada Kosova istu nikada nije objavila.

¹⁵³ „Postaje jasno da je Nemačka priznala Kosovo, dok Srbija nije. Ovo je situacija u kojoj je potreban napredak - rezultati u direktnom dijalogu, u radu EULEX-a i gašenju paralelnih struktura“, rekla je Merkelova. Vidi transkript konferencije za štampu Tadić-Merkel, na <https://www.bundeskanzlerin.de/ContentArchiv/DE/Archiv17/Mitschrift/Pressekonferenzen/2011/08/2011-08-23-pkmerkel-tadic.html>.

¹⁵⁴ Zakon br. 06/L-054 o sudovima, 24. avgust 2018.

¹⁵⁵ Beograd je prihvatio UNMIK-ovu inicijativu da sudije počnu sa radom u severnoj Mitrovici. Inicijativa je takođe trebala da stvori prostor za nastavak rada lokalnih sudija, zajedno sa njihovim međunarodnim kolegama. Vidi Izveštaj Međunarodne krizne grupe, Krhka tranzicija na Kosovu, 5. septembar 2008, str. i.

Tabela o integraciji sudija, tužilaca i administrativnog osoblja prema sporazumu						
	Sudije		Tužioci		Osoblje	
	Albanci	Srbi	Albanci	Srbi	Albanci	Srbi
Osnovni sud u Mitrovici (zgrada na severu)	10	14			26	54
Osnovni sud u Mitrovici (zgrada na jugu)	14	11			54	26
Odeljenje za teška krivična dela	4	4				
Opšte odeljenje	4	5				
Odeljenje Apelacionog suda u Severnoj Mitrovici	2	5				
Ogranak u Leposaviću		2				7
Ogranak u Zubinom Potoku		2				7
Osnovno Tužilaštvo u Mitrovici			9	9	24	24

Sudski savet Kosova (SSK) i Tužilački savet Kosova (TZK) su regrutovali 34 sudije i 9 tužilaca iz srpske zajednice. Drugi talas regrutovanja je bio u 2016. Svi kandidati su položili pravosudni ispit. Ovaj proces, koji je podržao i EULEX, okončan je imenovanjem 40 sudija i 13 tužilaca iz srpske zajednice u oktobru 2017. Sud i Tužilaštvo su počeli sa radom tokom 2018. i zapošljavaju ukupno 149 članova administrativnog osoblja, od kojih je 115 integrisano u nove sudove, a 34 u Tužilaštvo¹⁵⁶

U oktobru 2017. je imenovano još 40 srpskih sudija i 13 tužilaca, koji su počeli da rade nakon tri dana u severnom delu Kosova.¹⁵⁷ Mesec dana kasnije je Osnovni sud u Mitrovici preseljen u novu zgradu na severu.

U Osnovnom sudu u Mitrovici je zaposleno ukupno 30 sudija, od kojih je 18 iz srpske i 12 iz albanske zajednice. Ukupno je zaposleno 149 pomoćnog osoblja, od čega 75 iz albanske i 72 iz srpske zajednice. Sledeća tabela prikazuje broj sudija, tužilaca i administrativnog osoblja angažovanog u radu, podeljenih po ograncima i odeljenjima. Treba uzeti u obzir da su neki od sledećih podataka zasnovani na obračunu izvršenom prema podacima sa veb stranice Sudskog saveta i Tužilačkog saveta Kosova, kao i njihovim statističkim izveštajima.

¹⁵⁶ Kosovsko Ministarstvo za dijalog, Izveštaj o situaciji u primeni Briselskih sporazuma: 16 jun - 25 novembar 2016, 25. novembar 2016.

¹⁵⁷ Radio Slobodna Evropa, „Pravosuđe na severu spremno da sudi po kosovskim zakonima“, 9. novembar 2017, na <https://www.evropaelire.org/a/gjyqesori-ne-veri-i-gatshem-te-gjykoje-me-ligjet-e-kosoves-/28844872.html>

Broj integrisanih (sudija, tužilaca i administrativnog osoblja) u radu						
	Sudije		Tužioci		Osoblje	
	Albanci	Srbi	Albanci	Srbi	Albanci	Srbi
Osnovni sud u Mitrovici (zgrada na severu)	4	11			24	48
Osnovni sud u Mitrovici (zgrada na jugu)	14	11			54	24
Odeljenje za teška dela	4	4				
Opšte odeljenje	4	5				
Odeljenje Apelacionog suda u Severnoj Mitrovici	2	5				
Ogranak u Srbici	5				32	
Ogranak u Vučitrnu	5				25	
Ogranak u Leposaviću		2				25
Ogranak u Zubinom Potoku		2			2	27
Osnovno Tužilaštvo u Mitrovici			11	11	33	32

Preuzeto iz Statističkog izveštaja za treći kvartal rada Osnovnog suda u Mitrovici za 2019/Direktni intervju Balkanske grupe sa Osnovnim tužilaštvom u Mitrovici

Integracijom sudija i tužilaca i osnivanjem sudova je zabeležen porast u broju primljenih predmeta. Takođe je brz i proces njihovog rešavanja.¹⁵⁸ Sledeća tabela prikazuje tačan broj primljenih predmeta u dva ogranka Osnovnog suda u Mitrovici.

Osnovni sud na severu Mitrovice							
Osnovni sud u Mitrovici, ogranak u Leposaviću				Osnovni sud u Mitrovici, ogranak u Zubinom Potoku			
2018		2019		2018		2019	
primljenih	rešenih	primljenih	rešenih	primljenih	rešenih	primljenih	rešenih
767	304	965	373	434	322	514	222
290 teških, 14 lakih		350 teških, 23 lakih		322 teška, 0 lakih		208 teških, 14 lakih	

¹⁵⁸ Vidi Godišnji statistički izveštaj Sudskog saveta Kosova za 2019, Priština, na https://www.gjyqesori-rks.org/wp-content/uploads/reports/37650_Raporti_vjetor_statistikor_per_vitin_2019_mbi_punen_gjykatave_Shq.pdf

Srbija takođe treba da ugasi paralelne pravosudne strukture na Kosovu, koje su de fakto prestale da funkcionišu u 2013. U tom cilju, od Srbije se zahteva da izvrši zakonske izmene u Zakonu o sedištu i područjima sudova i javnih tužilaštava.¹⁵⁹ SPrema odluci Apelacionog suda u Nišu od 5. marta 2018. postalo je nemoguće izmeniti Zakon, ali su predmeti bivših srpskih sudova na teritoriji Kosova privremeno prebačeni u nadležnost sudova u Leskovcu, radi njihovog rešavanja.¹⁶⁰ Tu se navodi da „*nadležnost treba preneti na funkcionalni sud u pravosudnom sistemu u Srbiji kako bi se zaštitila prava građana, posebno imovinska prava, pravo na nasledstvo, rad, brak, itd*”.

Osim u slučajevima izvršenja krivičnih sankcija, krivični predmeti bivših srpskih sudova neće biti obuhvaćeni ovim prenosom. Slučajeve prosleđene Višem sudu u Leskovcu rešavali su bivši rukovodioci suda u Mitrovici. Takođe, tu se navodi da će arhive ostati u regionu Mitrovice, dok se depozit i inventar prenose u sudove u Leskovcu.¹⁶¹

EULEX je pružio direktnu pomoć u procesu dijaloga o pravosuđu učestvujući kao član komisija za izbor sudija i tužilaca i pomoćnog osoblja u oba stepena. Pored toga, EULEX je lokalnim institucijama pružio i savetodavnu i posredničku ulogu. Pored toga, Specijalni predstavnik Evropske unije (SPEU), EULEX i USAID su podržali funkcionalizaciju i obnovu zgrade Osnovnog suda.

Kao rezultat toga, pravosudne institucije na severu funkcionišu relativno dobro već više od dve godine.¹⁶² Tehnička pitanja, poput nedostatka profesionalnog prevoda ili čak i osoblja, i dalje ometaju adekvatan rad sudova. Građani takođe smatraju da je integracija pravosudnih organa od koristi jer će se uključivanjem i saradnjom smanjiti broj zločina i krivičnih dela i na taj način povećati sigurnost za sve.¹⁶³

Sud u Severnoj Mitrovici

¹⁵⁹ Zakon o sedištu i područjima sudova i javnih tužilaštava, broj 116/08, na https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_sedistima_i_podrucjima_sudova_i_javnih_tuzilastava.html

¹⁶⁰ Odluka o privremenom prenosu nadležnosti Su I-1-23/18, Apelacioni sud u Nišu, 16. aprila 2018.

¹⁶¹ Ministarstvo pravde Srbije sprovelo je prenos elektronskog registra u sudove u Leskovcu. To uključuje više od 5.000 izvršnih predmeta (za izvršenje) i 1000 sudskih parnica. Svaki sudija leskovačkog suda je dobio na rad preko 300 predmeta iz Mitrovice. Očekivalo se da će član 223. stav 2. Zakona o građanskom postupku biti česta referenca, a u kojem stoji da se predmet može obustaviti ako „se stranka nalazi u regionu gde sud nema pristup zbog vanrednih uslova”. Još jedan problem je bilo zastupanje advokata iz Mitrovice, koji su formalno članovi Advokatske komore Kosova. Vidi izveštaj YUCOM, „Integracija pravosuđa u kontekstu dijaloga Beograda i Prištine i procesa integracije u EU”, maj 2019, na <http://en.yucom.org.rs/wp-content/uploads/2019/05/Integracija-pravosudja-ENG-za-sajt-1-1.pdf>

¹⁶² Tekst koji je napisala jedna od tužilaca u Osnovnom sudu u Mitrovici, Nataša Radović za Balkansku grupu „Moji utisci o integraciji pravosudnih institucija u Mitrovici“, 8. novembar 2019, na <https://balkansgroup.org/blog/post/articles/my-impressions-integration-judiciary-mitrovica>

¹⁶³ Ibid.

GAŠENJE I INTEGRACIJA „CIVILNE ZAŠTITE“

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Beograd je predao spisak od 751 pripadnika CZ za integraciju.

Priština je ponudila 483 radna mesta za sever, pri čemu će oni primati plate, dok će radna mesta biti definisana u javnom sektoru u roku od 3 godine.

Beograd je EU predao spisak lokacija i „tačaka za osmatranje“ u nadležnosti CZ.

Svaka „tačka za osmatranje“, uključujući tehničku opremu i situacioni centar, će biti uklonjeni ili predati KP-u.

Beograd će EU ponuditi opremu CZ-a. Priština odlučuje da li će istu koristiti kosovske institucije na severu, a preostala oprema će biti prebačena beogradskoj strani, što će verifikovati KP i EULEX.

Beograd će 24. aprila 2015. pismeno obavestiti EU da CZ na Kosovu više neće postojati u okviru srpskog sistema od 1. septembra 2015.

Sporazum o gašenju „Civilne zaštite“, sklopljen je 26. marta 2015.

Primena ovog sporazuma je usmerena u tri pravca:

1. Gašenje civilne zaštite;
2. Integracija bivših članova u centralne civilne institucije na Kosovu i
3. Pravno ukidanje njene delatnosti i zaustavljanje njihovih plata od strane Srbije.

Predstavljena kao organizacija za hitne slučajeve, „Civilna zaštita“ je organizovano funkcionisala kao paravojna struktura u severnom delu, gde je imala kancelarije, magacine, osmatračnice, sisteme alarmiranja i drugu sigurnosnu opremu. Jedno vreme su delovali u tajnosti, dok je njihovo postojanje poricano. Nakon gašenja srpskih policijskih struktura na Kosovu, kosovska strana je više puta tražila da se i ova struktura raspusti.¹⁶⁴

Sporazum je omogućio integraciju 479 pripadnika CZ-a, od ukupno 735, koliko ih je bilo na spisku članova ove strukture koji je predala srpska strana.¹⁶⁵ I za njihovu integraciju je korišćena ista logika kao i za integraciju policije; u početku su njihovu prošlost verifikovale kosovske bezbednosne institucije. Određeni broj njih nije prošao ovu fazu, neki od njih uopšte nisu bili kosovski državljani i njima nije omogućena integracija.¹⁶⁶ Jedan deo je tražio pre vremena penzionisanje, dok su neki odbili da potpišu *Izjavu o predintegraciji u kosovske institucije*.

Vlada Kosova se obavezala da će ove članove integrisati u svoje institucije i kao rezultat toga je od jula 2015. njihovo razmeštanje izvršeno prema sledećoj tabeli.¹⁶⁷

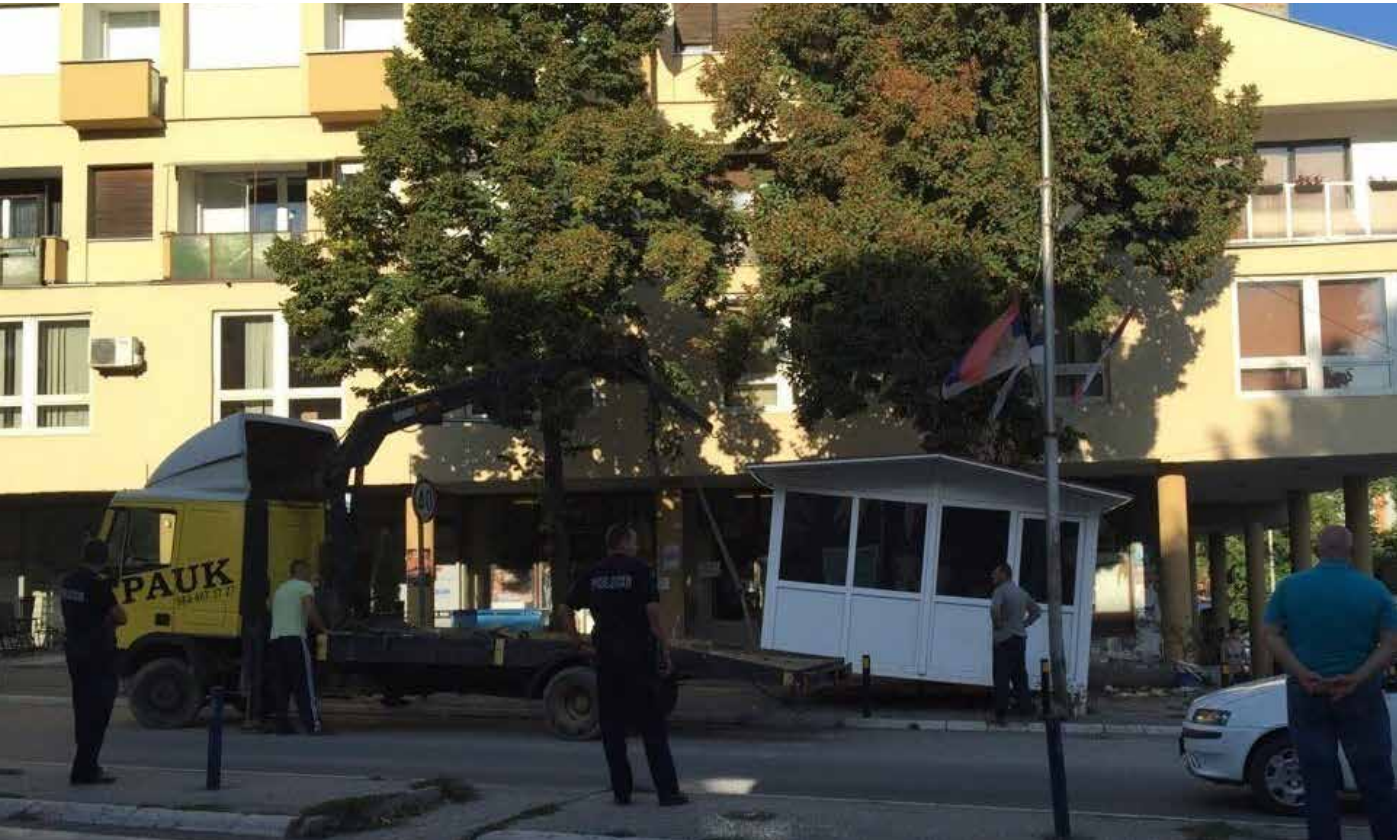
¹⁶⁴ DW, „Civilna zaštita na severu će biti raspuštena do 1. septembra“, 3. april 2015, na <https://www.dw.com/sq/civilna-zastita-n%C3%AB-veri-shp%C3%ABr%C3%ABhet-deri-m%C3%AB-1-shtator/a-18360103>

¹⁶⁵ Kosovsko Ministarstvo za dijalog, *Izveštaj o situaciji u primeni Briselskih sporazuma: 1. oktobar 2014. - 20. mart 2015, 23. mart 2015*, na https://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/Raport_mbi_Zbatimin_e_Marrevshjeve_te_Brukselit_23_mars_2015-signed.pdf

¹⁶⁶ Proces integracije, na http://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/Agreement_on_CP_-_initialed_by_Kosovo_260315.pdf

¹⁶⁷ Kosovsko Ministarstvo za dijalog, *Izveštaj o situaciji u primeni Briselskih sporazuma: 1. januar - 15. jun 2016, 15. jun 2016*, str. 14, na https://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/RAPORT_MBI_ZBATIMIN_E_MARREVESHJEVE_TE_BRUKSELIT_15_qer-shor_2016-signed.pdf

24 INSTITUCIJE	479 OSOBA
Agencija za upravljanje u vanrednim situacijama	80
Kosovska popravna služba	25
Ministarstvo rada i socijalne zaštite	30
Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja	32
Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije	32
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja	8
Agencija za razvoj poljoprivrede	8
Agencija za šume	20
Poreska uprava Kosova	15
Ministarstvo zdravlja	22
Ministarstvo infrastrukture	32
Ministarstvo kulture, omladine i sporta	22
Ministarstvo trgovine i industrije	26
Ministarstvo administracije lokalne samouprave	14
Agencija za informatičko društvo	7
Kosovska agencija za statistiku	10
Državna agencija za arhivu	9
Agencija za hranu i veterinu	6
Kosovska carina	22
Ministarstvo javne uprave	13
Ministarstvo za zajednice i povratak	17
Ministarstvo za ekonomski razvoj	18
Katastarska agencija Kosova	6
Ministarstvo finansija	5

Uklanjanje tačke civilne zaštite za osmatranje u severnoj Mitrovici

Integrirani su prošli program obuke sa tri modula:

1. Prvi modul se odnosio na upoznavanje sa javnom upravom Kosova, demokratskim funkcionisanjem, javnim službama, što će pomoći reintegraciji ovih osoba u javnu upravu.
2. Drugi modul pružio je detaljno znanje o pravnoj osnovi za njihov rad, uključujući Zakon o civilnoj službi i podzakonska akta.
3. Treći modul je obuhvatio stručnu obuku; što znači upoznavanje sa institucijom i radnim mestom na koje su osobe raspoređene. Ovaj modul su vodili predstavnici institucija u koje su oni integrirani.¹⁶⁸

Paralelno sa tim, zatvorene su tačke osmatranja koje je koristila ova struktura, zajedno sa kancelarijama i magacinima. Uniforme i oprema su poslate u Srbiju pod nadzorom EULEX-a.

Vlada Kosova je bila u procesu otvaranja kancelarija u severnim opštinama, ali je na identifikovani objekat u opštini Severna Mitrovica tokom funkcionalizacije bačena eksplozivna naprava, pri čemu je zaustavljen proces otvaranja kancelarija (osim Agencije za vanredne slučajeve, Popravne službe, Carine i KAHV-a).

Proces integracije je zastao usled pada nekoliko vlada zaredom, a novodolazeće vlade nisu bile spremne da se bave ovim procesom. Nacionalna kancelarija za reviziju iznela je primedbe da se osobe koje imaju ugovore o radu sa Vladom Kosova ne prijavljuju redovno na radna mesta.¹⁶⁹ Ovo pitanje se mora hitno rešiti, u suprotnom postoji rizik da kosovska ministarstva i agencije koje su integrirale ove osobe raskinu ugovore sa nekima od njih. Jedna od mogućnosti ostaje njihova sistematizacija na radnim mestima u institucijama i na drugim lokacijama, u Prištini, itd.

¹⁶⁸ Kosovsko Ministarstvo za dijalog, *Izveštaj o situaciji u primeni briselskih sporazuma: 16. jun - 25. novembar 2016*, 25. novembar 2016.

¹⁶⁹ Zëri, „40 zaposlenih je dobilo oko 200 hiljada evra, a da ni jednog dana nisu radili u našim ministarstvima“, 13. jun 2019, na <https://zeri.info/ekonomia/267110/40-nepunes-i-kane-marre-rreth-200-mije-euro-pa-punuar-asnje-dite-ne-ministrite-tona/>

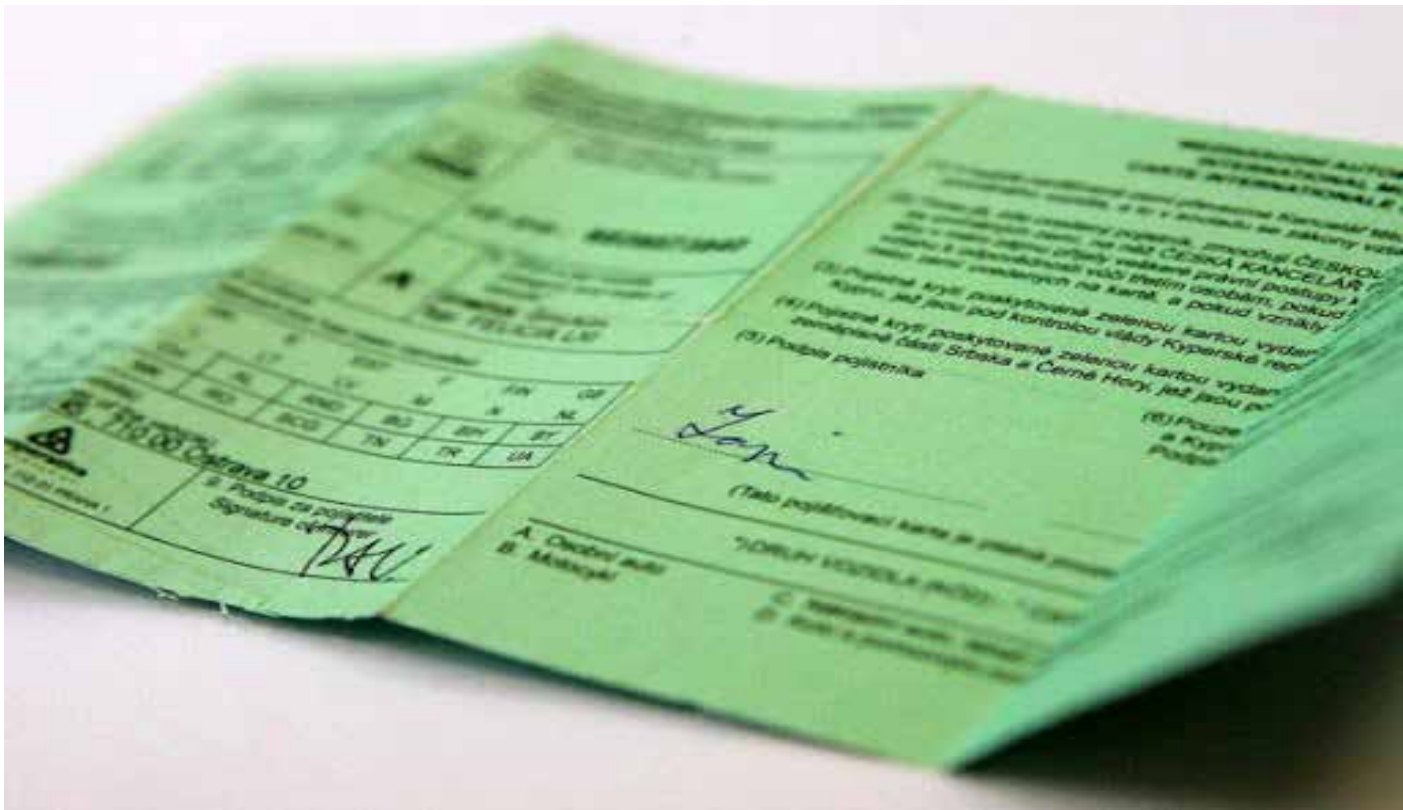
UZAJAMNO PRIZNAVANJE POLISA OSIGURANJA

GLAVNE TAČKE MEMORANDUMA O RAZUMEVANJU

Priznavanje i uzajamno prihvatanje validne auto-odgovornosti treće strane (TPL)

Obrada uplata i štete koju su prouzrokovala osigurana vozila u nadležnosti svake strane.

Sprovođenje ovog Memoranduma o razumevanju u nadležnosti je svake od strana.

Uz posredovanje Saveta biroa zelenog kartona (UN) je 23. juna 2015. potpisan Memorandum o razumevanju o međusobnom priznavanju polisa osiguranja između Udruženja osiguravača Srbije (UOS) i Kosovskog biroa za osiguranje (KBO), kao ovlašćenih subjekata odgovornih za pitanja osiguranja vozila.¹⁷⁰ Ovaj memorandum je postignut u duhu Briselskog sporazuma od 19. aprila 2013. Potpisivanje je održano u prisustvu dvojice premijera, Kosova i Srbije, i predstavnika EU, pri čemu su se dogovorili o međusobnom priznavanju i prihvatanju validne auto odgovornosti trećih strana (TPL), kao i o obradi i isplati štete prouzrokovane

vozilima sa važećim pokrićem u nadležnosti svake od država.¹⁷¹

Ovaj sporazum se primenjuje i nijedna od strana nije prijavila veće povrede.

Potpisivanjem Memoranduma o razumevanju u pogledu osiguranja vozila smanjeni su troškovi i pojednostavljen je prelazak na integrisanim graničnim prelazima između Kosova i Srbije.

¹⁷⁰ Memorandumi i Mirëkuptimit në http://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/Signed_MoU_Border_Vehicle_Insurance.pdf

¹⁷¹ 'Sigurimi TPL plus do të kushtojë 40 euro për një vit. Sipas kësaj marrëveshje, automjetet me tabela RKS do të mund të udhëtojnë në Serbi, por vetëm duke i zëvendësuar ato me tabela Prova.' Shih Koha, "Sot në kufirin Kosovë- Serbi me policat reciproke", 12 gusht 2015, në <https://archive.koha.net/?id=1&l=70329>

Kroz uzajamno priznavanje polisa osiguranja između zavoda za osiguranje Srbije i Kosova, Kosovu bi trebalo da se omogući put ka članstvu u Savetu biroa zelenih kartona, ako budu ispunjeni i drugi uslovi.¹⁷² Kosovo još uvek ima u opticaju veoma veliki broj neosiguranih vozila; procenjuje se da na putevima Kosova saobraća oko 150.000 neosiguranih vozila.¹⁷³

Dalje, od Saveta biroa je zatraženo da Kosovo ispuni preduslove za pokretanje procedura za prijavu za članstvo za zeleni karton. Među glavnim je bilo usvajanje Zakona o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti, osnivanje Kosovskog biroa za osiguranje i Informativnog centra za osiguranje, kao i osnivanje Garantnog fonda u iznosu od 4 mil. evra.¹⁷⁴ Ovi preduslovi su ispunjeni i Kosovski biro za osiguranje je podneo zahtev za članstvo u Savet biroa 2011.¹⁷⁵

Međutim, neučlanjenje u UN predstavlja glavnu prepreku članstvu Kosova u Savetu biroa u Briselu, s obzirom na to da zahtev za članstvo u Savetu biroa mora da podnese neka država članica Ujedinjenih nacija.¹⁷⁶

Ispunjavanje svih kriterijuma za prijem ostaje proces koji zahteva ispunjavanje uslova koje Kosovo još uvek ne ispunjava. Pored članstva Kosova u UN, Kosovski biro bi trebalo da ima jurisdikciju barem nad teritorijom države koju su priznale Ujedinjene nacije i koja je pod de facto državnom kontrolom. Dakle, u ovom kontekstu, neregistrovana ili neosigurana vozila ne bi trebalo da saobraćaju ni u severnim opštinama.

Drugi kriterijum je da država ratifikuje Bečku konvenciju o drumskom saobraćaju, saobraćajnim znakovima i signalima od 8. novembra 1968. Takođe, nakon što Kosovo bude postalo članica koja deluje u svojstvu Nacionalnog zavoda, u početku će dobiti status prelaznog člana u periodu od deset godina. Tokom prelaznog perioda članstva član sa ovim statusom može izdavati zeleni karton samo za vozila registrovana u svojoj državi. Štaviše, svaki privremeni član mora da obezbedi finansijske garancije u skladu sa kriterijumima finansijskih garancija.¹⁷⁷

Strane osiguravajuće kompanije iz EU i inostranstva isključuju Kosovo iz svog osiguranja, a kao rezultat toga nijedan zeleni karton bilo koje države ne važi u Republici Kosovo, osim Republike Albanije, Makedonije i Srbije, država sa kojima je Kosovo potpisalo Memorandum o razumevanju o uzajamnom priznavanju polisa osiguranja.¹⁷⁸ Iz tog razloga su građani zemalja EU obavezni da plaćaju polise osiguranja prilikom ulaska na teritoriju Kosova. Ovo najviše pogađa kosovsku dijasporu koja živi u evropskim zemljama. Postizanjem sporazuma o saradnji između Ministarstva finansija, Ministarstva unutrašnjih poslova, Centralne banke Republike Kosovo i Kosovskog biroa u julu 2020. Vlada Kosova se obavezala da u potpunosti pokrije premiju graničnog osiguranja za strane koje su predmet granične polise koje dođu na Kosovo tokom 2020.¹⁷⁹

¹⁷² Sistem zelenog kartona omogućava građanima države članice, koji imaju zeleni karton, da budu oslobođeni plaćanja automobilske osiguranja na granici, kako bi putovali na teritoriju druge države članice.

¹⁷³ Radio Slobodna Evropa, „Preko 148 hiljada neregistrovanih automobila predstavlja izazov za zeleni karton“, 18. februar 2020, na <https://www.evropaelire.org/a/vetura-regjistrim-kartoni-i-gjelber-/30440946.html>

¹⁷⁴ Intervju Balkanske grupe sa službenikom Kosovskog zavoda za osiguranje, Priština, januar 2020.

¹⁷⁵ Kosovski zavod za osiguranje je 07.09.2011. osnovalo 10 osiguravajućih društava sa licencom za rad u Republici Kosovo, na osnovu Zakona br. 04/L-018 o obaveznom osiguranju od automobilske odgovornosti. Zakon o obaveznom osiguranju od automobilske odgovornosti, Službeni list Republike Kosovo, na <https://www.bqk-kos.org/repository/docs/2011/Ligji%20per%20Sigurimin%20%28shqip%29.pdf>

¹⁷⁶ Konkretno opisano u članu 5, 1.1a u članovima Statuta Saveta biroa (*Articles of Association of Council of Bureaux*).

¹⁷⁷ Za više informacija pročitaj „Articles of association of Council of Bureaux“ [„Statut Saveta biroa“], na https://www.cobx.org/sites/default/files/cob_file_folder/2020-01-15-Articles-of-Association-EN.pdf

¹⁷⁸ Intervju Balkanske grupe sa službenikom Kosovskog zavoda za osiguranje, Priština, januar 2020.

¹⁷⁹ Ministarstvo finansija, „Potpisan sporazum o pokrivanju premije graničnog osiguranja za sunarodnike i strance koji ulaze na teritoriju Republike Kosovo“, 29. jul 2020, na <https://mf.rks-gov.net/page.aspx?id=2,2,948>

UZAJAMNO PRIZNAVANJE ADR SERTIFIKATA

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Slobodno kretanje opasne robe, bez prepreka i u skladu sa međunarodnim/evropskim standardima

Priznavanje dokumentacije u skladu sa konvencijom o ADR (sertifikati za vozača i vozilo)

Ovaj sporazum ne utiče na međunarodne obaveze bilo koje strane

EU će formirati implementacionu grupu koja će nadgledati sprovođenje.

Sporazum o međusobnom priznavanju ADR sertifikata je postignut 19. aprila 2016.¹⁸⁰ Ovim sporazumom su se Kosovo i Srbija obavezale na slobodu kretanja robe, uključujući opasnu robu, bez prepreka i u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima.

Pre sklapanja ovog sporazuma, Kosovo i Srbija nisu međusobno priznavale ADR sertifikate, jer Kosovo nije bilo ugovorna strana ugovora o ADR.¹⁸¹ Kosovskim preduzećima zbog toga nije bilo dozvoljeno da prevoze opasnu robu u ili preko teritorije Srbije, što je ometalo kretanje robe i prouzrokovalo značajne finansijske gubitke za kompanije.¹⁸²

Pod opasnim materijalom se podrazumevaju eksplozivni, gasovi, zapaljive tečnosti, opasni materijali u tvrdom stanju, samoreaktivne supstance i opasni neosetljivi tvrdi eksplozivni, spontano samozapaljive supstance, supstance koje u kontaktu sa vodom emituju zapaljive gasove, oksidacione supstance, organski peroksidi, otrovi, infektivne supstance, radioaktivne materije, korozivne supstance i druge opasne supstance.¹⁸³

¹⁸⁰ Briselski sporazum u o uzajamnom priznavanju ADR sertifikata. Zaključci predsedavajućeg EU od 19. aprila 2016

¹⁸¹ Ugovor o ADR ili formalno Evropski sporazum o međunarodnom drumskom prevozu opasnih materija, usvojen 30. septembra 1957. godine, je ugovor Ujedinjenih nacija kojim se uređuje prevoz opasnih materija. Do sada su 52 zemlje (uključujući i Srbiju) deo ovog sporazuma. Međutim, Kosovo nije deo ovog ugovora, na: https://www.unece.org/trans/danger/publi/adr/adr_e.html

¹⁸² Vidi „Otrovan teret, siguran transport - efekti primene sporazuma o ADR sertifikatu“, uvodnik koji je napisao Ljulzim Krasnići za KSPAG, 16. avgust 2019, na: <http://k-s-pag.org/ngarkese-toksike-transportim-i-sigurt-efektet-e-zbatimit-te-marrevshjes-mbi-certifikatat-adr/>

¹⁸³ Zakon o kopnenom prevozu opasnih materija, Službeni list Republike Kosovo, na https://www.mit-ks.net/repository/docs/L04183sh_32461390767811.pdf

NESPROVEDENI SPORAZUMI

Iz postignutih sporazuma između Kosova i Srbije neki su na zadovoljavajući način sprovedeni, neki delimično, a neki uopšte nisu sprovedeni. Nedostaci u primeni sporazuma, zategnuti odnosi između dve zemlje i razvoj događaja u dve države uticali su da neki od sporazuma ostanu nesprovedeni. Jedan od njih je bio onaj o Zajednici opština sa srpskom većinom na Kosovu - ZSO. Ovaj sporazum je bio povod za neviđeni porast tenzija na Kosovu, kao i između dve vlade, a značajno je smanjio (iako je bio na veoma niskom nivou) podršku dijalogu, barem na Kosovu.¹⁸⁴

¹⁸⁴ Balkanska grupa, *Zajednica srpskih opština: Razumevanje oprečnih stavova Albanaca i Srba*, januar 2017.

UZAJAMNO PRIZNAVANJE UNIVERZITETSKIH DIPLOMA

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

U skladu sa evropskom praksom, studenti treba da imaju pristup obrazovnim programima i mogućnostima zapošljavanja u celom regionu.

Obe strane treba da reše problem preko međunarodnog akademskog tela ili institucije.

Strane će zahtevati od EUA da vrši proces overavanja diploma.

Sprovođenje sporazuma će se obaviti nakon overe od strane EUA. Priznanje će biti podeljeno na stručno i akademsko.

Ovaj postupak se treba primeniti na nivoe obrazovanja: osnovne, master i doktorske.

Krajem 2008. Vlada Republike Srbije je odlučila da prizna kosovske diplome sa pečatom UNMIK-a, ali ne i one sa simbolom „Republika Kosovo“; i to samo za upotrebu na tržištu rada, ali ne i kao važeće diplome za nastavak studija na visokoškolskim ustanovama u Republici Srbiji.¹⁸⁵ Stoga je ovom pitanju posvećena pažnja od samog početka procesa dijaloga, a 2. jula 2011. je postignut Sporazum o uzajamnom priznavanju univerzitetskih diploma. Sporazumom je predviđeno da „u skladu sa najboljom evropskom praksom, studenti treba da imaju pristup obrazovnim programima i mogućnostima zapošljavanja u celom regionu“.¹⁸⁶

Rešenje bi se postiglo uključivanjem međunarodnog mehanizma ili nezavisne akademske ustanove treće strane. Evropsko udruženje univerziteta (AEU) je pozvano da overi diplome koje će se koristiti u drugoj državi, bilo za nastavak obrazovanja ili zaposlenje. Evropsko udruženje univerziteta, uz podršku nevladine organizacije SPARK, je do kraja juna 2012. priznalo prve 74 diplome sa Kosova, a u cilju nastavljanja studija ili prijavljivanja za posao u javnoj službi u Srbiji.¹⁸⁷

Između 2012-2014. u Prištini je podneto 408 zahteva za priznavanje, a u Beogradu 25. Od toga, AEU je overila 374 diplome univerziteta sa Kosova i 13 univerziteta u Srbiji.¹⁸⁸ Grupe za dijalog su se 19. januara 2016. složile da podele priznanje diploma na profesionalne i akademske, kako bi ih prilagodile proceduralnim specifikacijama.¹⁸⁹ U martu iste godine grupe su se složile o *zajedničkim operativnim zaključcima* za sprovođenje ovog sporazuma.¹⁹⁰ Samo mesec dana kasnije - u aprilu 2016, su se dogovorili o *Uputstvima EU za uzajamno priznavanje diploma* na osnovu prvobitnog sporazuma iz 2011.¹⁹¹ Obe strane su potvrdile svoju posvećenost u sprovođenju sporazuma o uzajamnom priznavanju stručnih i akademskih diploma.

Vlada Kosova je 1. marta 2012. otvorila kancelariju u okviru Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT) i uspostavila saradnju sa SPARK-om. U međuvremenu, AEU je započeo overu diploma izdatih od kosovskih univerziteta koje je verifikovao SPARK. Mandat SPARK-a je istekao u julu 2014, a Evropska unija ih je 2016. ponovo izabrala da služe kao izvršni partner.

¹⁸⁵ Intervju Balkanske grupe sa službenikom Komisije za verifikaciju diploma, Priština, januar 2020.

¹⁸⁶ Vidi Dogovoreni zaključci. Priznavanje univerzitetskih diploma, jul 2011.

¹⁸⁷ Kancelarija za Kosovo i Metohiju, „Izveštaj o napretku tehničkog dijaloga između Beograda i Prištine: oktobar 2015 - april 2016“, april 2016, na <http://kim.gov.rs/doc/pregovaracki-proces/2.1%20Izvestaj%20okt-mart%202016%20EN.pdf>

¹⁸⁸ Savet za inkluzivno upravljanje, Parlamentarci sa Kosova i iz Srbije podržavaju priznavanje univerzitetskih diploma, jun 2015.

¹⁸⁹ Zaključci o uzajamnom priznavanju diploma na osnovu prvobitnog sporazuma iz 2011.

¹⁹⁰ Operativni zaključak radne grupe za diplome, Brisel, mart 2016.

¹⁹¹ Uputstva EU za uzajamno priznavanje diploma na osnovu prvobitnog sporazuma iz 2011, na https://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/Udhezuesi_i_BE-se.pdf

Broj primljenih zahteva sa Kosova i Srbije za verifikaciju diploma			
		Prijave sa Kosova	Prijave iz Srbije
Ukupan broj prijava predatih AEU	433	408	25
Broj odobrenih prijava	387	374	13
Broj odbijenih prijava	46	30	12
Ukupan broj izdatih potvrda	375	362	13

Srbija je okrivila Kosovo za nesprovođenje sporazuma, jer Priština ne priznaje „Prištinski univerzitet u Mitrovici“ koji deluje u okviru srpskog obrazovnog sistema.¹⁹² S druge strane, Kosovo se složilo da prizna diplome akreditovanih univerziteta, ali ne i univerziteta koji nezakonito rade i predstavljaju paralelne institucije, kao što to čini Univerzitet u Severnoj Mitrovici.¹⁹³

S druge strane, Vlada Kosova je donela posebnu uredbu kako bi olakšala overu diploma za građane Republike Kosovo (uglavnom iz srpske zajednice), koji su diplomirali na Univerzitetu Severna Mitrovica (USM).¹⁹⁴ Vlada je na predlog MONT-a u martu 2016. ovlastila NVO Evropski centar za manjinska pitanja na Kosovu (ECMI) da podrži rad Komisije za verifikaciju diploma koju je izdao Univerzitet Severne Mitrovice.¹⁹⁵ Tabela ispod prikazuje broj prijava i verifikovanih diploma koje je izdao Univerzitet Severne Mitrovice do 31. januara 2020.¹⁹⁶

Primljene prijave Univerziteta u Severnoj Mitrovici	1703
<i>Verifikovane pozitivno</i>	1629
<i>Verifikovane negativno</i>	40
<i>Nepotpune</i>	10
<i>U procesu razmatranja</i>	24

¹⁹² Kancelarija za Kosovo i Metohiju, „Izveštaj o napretku tehničkog dijaloga između Beograda i Prištine: oktobar 2016 - april 2017“, april 2017, na <http://kim.gov.rs/doc/pregovarski-proces/Izvestaj%20oktobar%20april%202017%20ENG.pdf>

¹⁹³ Kosovsko Ministarstvo za dijalog, Izveštaj o stanju u primeni Briselskih sporazuma, 18. jun 2018.

¹⁹⁴ Uredba o procedurama i kriterijumima za izdavanje potvrde građanima Republike Kosovo koji su diplomirali na Univerzitetu Severna Mitrovica, na [http://kryeministri-ks.net/repository/docs/RREGULLORE_\(QRK\)_-_NR_21-2015_PER_PROCEDURAT_DHE_KRITERET_PER_LESHIMIN_E_CERTIFIKATAVE_SHTETASVE_TE_REPUBLIKES_SE_KOSOVES_TE_CILET_KANE_MARR.pdf](http://kryeministri-ks.net/repository/docs/RREGULLORE_(QRK)_-_NR_21-2015_PER_PROCEDURAT_DHE_KRITERET_PER_LESHIMIN_E_CERTIFIKATAVE_SHTETASVE_TE_REPUBLIKES_SE_KOSOVES_TE_CILET_KANE_MARR.pdf)

¹⁹⁵ Intervju Balkanske grupe sa službenikom Komisije za verifikaciju diploma, Priština, januar 2020.

¹⁹⁶ Ibid.

S druge strane, dekret Vlade Srbije za primenu ovog sporazuma nikada nije stupio na snagu.¹⁹⁷ Do toga je došlo jer je Ustavni sud Srbije 2014. presudio da je dekret Vlade Srbije (takođe nazvan i kao uredba) u suprotnosti sa Ustavom i zakonom zbog posebnog načina priznavanja visokoškolskih dokumenata.¹⁹⁸

U Srbiji je Nacionalni centar za priznavanje dokumenata stranih visokoškolskih ustanova (ENIC/NARIC) imao zadatak da verifikuje diplome o visokom obrazovanju koje su izdali kosovski univerziteti.¹⁹⁹ Međutim, priznavanje u svrhu daljeg obrazovanja je ostalo u nadležnosti nezavisnih visokoškolskih ustanova ili univerziteta u saradnji

sa fakultetima. Do sada je obrađen samo mali broj diploma predatih srpskim vlastima.

Sporazum o diplomama nije sproveden. Sledstveno, građani albanske nacionalnosti u Srbiji (uglavnom iz Preševske doline) koji se školuju na Kosovu se ne mogu zaposliti ili nastaviti školovanje u Srbiji. Bolja situacija je pri priznavanju srpskih diploma na Kosovu, što je uglavnom učinjeno kao pomoć kosovskim Srbima za zapošljavanje u državnim institucijama, iako je njihov broj još uvek mali

KATASTARSKI SPISI

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Kako bi zaštitile imovinska prava ljudi, strane će se obavezati na uspostavljanje verodostojnog i sveobuhvatnog katastra na Kosovu.

SPEU će dobiti skenirane kopije svih originala pre 1999. i Kosovu pružiti specifične informacije

Tehnički tim stručnjaka određuje koji su katastarski registri tačni.

Vrhovni sud Kosova će biti drugi stepen ovog mehanizma. Odluke će razmatrati veće međunarodnih sudija, koji daju konačnu ocenu.

Kosovska katastarska agencija će sprovoditi konačne odluke izvršenjem potrebnih promena u katastru Kosova.

¹⁹⁷ Kosovsko Ministarstvo za dijalog, „Tehnički dijalog: Trenutno stanje i neuspeh Srbije da ispuni uslove EU“, 16. februar 2012, na https://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/2._Kosova_Report_on_Technical_Dialogue_state_of_play_16022012.pdf

¹⁹⁸ „Uredba o posebnom načinu priznavanja visokoškolskih isprava i vrednovanja studijskih programa visokoškolskih ustanova sa teritorije Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija koje obavljaju delatnost u skladu sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija: 125/2014-3, 16/2016-26“ na <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2014/125/1/reg> Više o uredbi pročitati Ustavni Sud Republike Srbije, predmet IUo-225/2013, na http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/0-102006/saopstenje-sa-16-sednice-ustavnog-suda-odrzane-30-aprila-2014-godine-kojom-je-predsedavala-vesna-ilic-prelic-predsednica-ustavnog-suda?_qs=kosovo

¹⁹⁹ Obaveštenje, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, na <http://www.mpn.gov.rs/enicnaric-srbija>

Sporazum o katastarskoj dokumentaciji koju je Srbija 1999. odnela sa Kosova je postignut 2. septembra 2011. Svraha je bila vraćanje katastarske dokumentacije Kosova iz Srbije i popunjavanje njenih katastarskih podataka.

Obe vlade su neprekidno odugovlačile sprovođenje ovog sporazuma. U početku je kosovska strana nekoliko godina odlagala usvajanje zakona o novoj tehničkoj agenciji, *Kosovskoj agenciji za upoređivanje i verifikaciju imovine* (KAUVI), a s druge strane, odlukom Ustavnog suda Srbije je doneta odluka da Sporazum o katastru nije u skladu sa Ustavom.²⁰⁰

Kosovo je 2016. osnovalo svoju tehničku agenciju usvajanjem zakona pri čemu je Agencija za imovinu transformisana u *Kosovsku agenciju za upoređivanje i verifikaciju imovine* (KAUVI).²⁰¹ Ova agencija ima za cilj da uporedi skenirane dokumente sa rekonstruisanim katastrom Kosovske katastarske agencije. Srbija je takođe dobila sredstva od EU putem IPA instrumenta za skeniranje katastarske dokumentacije.

Proces skeniranja i indeksiranja katastarskih spisa odnetih sa Kosova je sada završen.²⁰² Međutim, preko 4 miliona katastarskih dokumenata za koje se očekuje da će biti vraćeni iz Srbije još uvek nije predato Kosovu, što se mora učiniti preko Specijalnog predstavnika EU u Prištini, kako je predviđeno sporazumom.²⁰³

Neprimenjivanje ovog sporazuma od strane Srbije i Kosova je navedeno i u Izveštajima EU o napretku za Srbiju i Kosovo za 2019, a u kojima se navodi: „*Pitanja poput katastra i priznavanja univerzitetskih diploma još uvek nisu rešena, kao ni registracija registarskih tablica vozila kao elementa koji se odnosi na sporazum o slobodi kretanja*“.²⁰⁴

Srbija zahteva da Priština prvo poništi sve akte i odluke proistekle iz tzv. *Zakona o Kosovskoj agenciji za upoređivanje i verifikaciju imovine*, kao i sve druge pravne radnje zajedno sa posledicama koje su proistekle iz primene istog.

²⁰⁰ Dogovoreni zaključci. Katastarski spisi, septembar 2011.

²⁰¹ Zakon o Kosovskoj agenciji za upoređivanje i verifikaciju imovine, 3. novembar 2016, na http://www.kpaonline.org/frameWorkPDFs/English/LAW_NO_05_L010_ON_KOSOVO_PROPERTY_COMPARISON_AND_VERIFICATON_AGENCY.pdf

²⁰² „Odgovor potpredsednice Mogerini u ime Evropske komisije“, 22. avgust 2019, na https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2019-002211-ASW_EN.html

²⁰³ Plan rada 2020, Kosovska agencija za upoređivanje i verifikaciju imovine, januar 2020, str. 8, na <http://www.kpcva.org/pdf/plani%20punes%202020.doc>

²⁰⁴ Evropska komisija, „Izveštaj za Srbiju za 2019“, 29. maj 2019, str. 54 i „Izveštaj za Kosovo za 2019“, 29. maj 2019, str. 54.

Tek tada se, prema rečima Srbije, Sporazum može primeniti na dogovoreni način.²⁰⁵

Sa druge strane, na Kosovu je postojalo veliko oklevanje; sama činjenica da je usvajanje zakona o tehničkoj agenciji odlagano tri godine govori puno, jer bi donošenje ovih dokumenata osporilo mnoge odluke donete posle 1999. gde je puno javne svojine prisvojeno ili im je nosilac promenjen, uzurpirano ili preneto. Deo ovih šema su bile razne interesne grupe, kriminalne grupe, ali su bile uključene i centralne i lokalne institucije, uključujući sudove.²⁰⁶

Zbog činjenice da su elementi politike i institucija bili umešani u ove masovne šeme prenosa javne imovine, posebno u i oko regiona Prištine, nekoliko vlada zaredom nisu bile voljne da nastave i sprovedu ovaj sporazum. Prema članovima kosovske delegacije u procesu dijaloga, inače poznavalaca ovog pitanja, kosovske institucije možda nikada ni neće primeniti ovaj sporazum.²⁰⁷

ENERGETIKA

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Kosovo dozvoljava EPS-u da osnuje trgovinsku kompaniju za energiju na Kosovu (ElektroSever)

EPS podnosi dokumente za prijavu Kancelariji za registraciju preduzeća na Kosovu pre kraja avgusta 2015.

ElektroSever podnosi zahtev Regulatornoj upravi za energetiku (RUE) za potrebne licence

Licenca za snabdevanje će početi da funkcioniše kada KOSPT postane član ENTSO-E

Elektrosever potpisuje ugovor sa KOSPT-om o učešću na tržištu energije na Kosovu kao odgovorna strana za balansiranje

Srbija i EMS podržavaju prijavu KOSPT za sporazum o povezivanju sa ENTSO-E

Odricanje:

Kosovo smatra da je ... imovina na teritoriji Kosova u vlasništvu Republike Kosovo.

Srbija smatra da je ... imovina na teritoriji Kosova u vlasništvu Srbije, u skladu sa posebnim pokrajinskim uređenjem i u potpunosti u skladu sa Ustavom Srbije.

²⁰⁵ Kancelarija za Kosovo i Metohiju, „Izveštaj o napretku u tehničkom dijalogu između Beograda i Prištine: 1. maj - 15. decembar 2018“, decembar 2018, str. 17. „Navedeni zakon je Priština usvojila u junu 2016, suprotno svim procedurama i uprkos protivljenju koje su izneli Beograd i Srpska lista. Srpska lista je čak podnela zahtev takozvanom Ustavnom sudu Kosova za ocenu ustavnosti postupka kojim je ovaj zakon usvojen, ali ga je Sud odbio“, na <http://www.kim.gov.rs/doc/pregovaracki-proces/Sestomesecni%20izvestaj%20o%20dijalogu%20dec%202018%20%2011%2002%202019%20en.pdf>

²⁰⁶ Gazeta Express, „Podignuta optužnica protiv Azema Sulje i 39 lica umešanih u malverzacije sa imovinom“, 25. oktobar 2016, na <https://www.gazetaexpress.com/lajme-ngrihet-aktakuze-ndaj-azem-syles-dhe-39-personave-te-perfshire-ne-dallaveret-me-prona-270057/>

²⁰⁷ Intervju Balkanske grupe, Priština, jul 2015. - maj 2016.

Energetski sporazum je deo paketa tehničkih pitanja o kojima se razgovaralo od početka tehničkog dijaloga 2011. Smatra se tehničkim pitanjem iako ima veliki ekonomski i politički uticaj na Kosovo, ali i na region u celini. U ovom sporazumu je nedavno zabeležen napredak, gde je kosovski operater za sistem prenosa energije, KOSPT, stekao svoju energetska nezavisnost i postao član Evropske mreže operatora prenosnog sistema za energiju (ENTSO-E).

Energetska oblast sa sobom nosi mnogobrojne izazove jer uključuje složene mrežne infrastrukture i sisteme održavanja, a ujedno se tiče društvene dobrobiti, jer je pristup dovoljnoj, pristupačnoj i sigurnoj energiji od suštinske važnosti za kvalitet ljudskog života. Srbija je od rata držala uzde energetske infrastrukture, što je dovelo do finansijskih gubitaka za Kosovo, a uticalo je i na četiri opštine na severu Kosova u kojima je snabdevanje električnom energijom bilo vrlo nestabilno, dok naplata računa za električnu energiju nikada nije sprovedena.²⁰⁸

Vlade Kosova i Srbije su se 2013. dogovorile da će Kosovski operater sistema, prenosa i tržišta električne energije (KOSPT) i Energetska mreža Srbije (EMS) u roku od tri meseca potpisati bilateralni sporazum za uspostavljanje i uređenje odnosa između dva operatora sistema prenosa. Na taj način se očekivalo da će oba regulatora izdati licence za trgovanje (uvoz, izvoz, tranzit) i snabdevanje svojim kompanijama

za distribuciju. Strane su se takođe složile da osnuju novu kompaniju prema kosovskim zakonima za snabdevanje energijom i pružanje usluga distribucije u četiri severne opštine sa srpskom većinom. Aranžmani su napravljeni 2013, ali primena još uvek nije započeta, jer srpska kompanija „ElektroSever“ još uvek nije podnela zahtev za operativnu licencu u Regulatornoj upravi za energiju na Kosovu. Akcioni plan, potpisan 14. septembra 2014, predviđa da KOSPT i EMS funkcionišu kao dva nezavisna operatora koji ispunjavaju zahteve postavljene od ENTSO-E, a koji predstavlja 42 OPS-a iz 35 evropskih zemalja.²⁰⁹

²⁰⁸ Emini, D. & Stakić, I. Beograd i Priština: izgubljeni u normalizaciji?, april 2018, na <https://www.iss.europa.eu/content/belgrade-and-pristina-lost-normalisation>

²⁰⁹ Energetski akcioni plan, septembar 2014, na http://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/Energy_Action_Plan_18_September_2014.pdf

KOSPT je bio deo kontrolnog bloka Srbija-Crna Gora-Severna Makedonija, koji je koordinisao EMS, srpski OPS. Zbog toga se je KOSPT suočavao sa preprekama u uspostavljanju odnosa sa ENTSO-E, zbog direktnog mešanja Srbije. Međutim, 1. oktobra 2015. KOSPT je potpisao Sporazum o konekciji sa ENTSO-E i 35 država članica, što znači da će Kosovo konačno moći da kontroliše svoje dalekovode i naplaćuje tarifu za prenos energije preko mreže Kosova. To bi se dogodilo pod uslovom da srpska kompanija "ElektroSever" prvo dobije dozvolu za snabdevanje električnom energijom i počne da funkcioniše po kosovskim zakonima. Međutim, ovaj sporazum nije stupio na snagu odmah pošto je Srbija i dalje blokirala ovaj proces ne dozvoljavajući licenciranje "ElektroSevera" i ne priznajući KOSPT kao nezavisnog OPS-a.²¹⁰

Neprimenjivanje ovog sporazuma od strane Srbije do nedavno je ozbiljno uticalo na kosovski energetski sistem, regionalnu bezbednost, a imalo je i efekat usporavanja primene regionalne agende *Berlinskog procesa* o regionalnoj interkonekciji u oblasti energetike. Ovaj zastoj je takođe direktno uticao na nesprovođenje sistema međusobne povezanosti (interkonekcije) između Albanije i Kosova, koji je izgrađen nemačkim sredstvima.²¹¹

U 2008. KOSPT je formalno uložio žalbu Sekretarijatu Energetske zajednice („Sekretarijat“), koji ocenjuje usklađenost EMS-a sa zakonom Energetske zajednice.²¹² Sekretarijat je zaključio da neisplaćivanje naknade KOSPT-u za troškove nastale usled tranzita električne energije kroz mrežu kojom upravlja predstavlja kršenje Uredbe (EC) 1228/2003.

Sledstveno, zaključeno je da prihodi nisu korišćeni ni za koristi od dostupnosti raspoloživog kapaciteta, ni za ulaganja u mrežu kojom upravlja KOSPT, niti kao prihodi za koje se smatra da smanjuju ukupan nivo tarifa prenosa u mreži kojom upravlja KOSPT. Ministarski savet Energetske zajednice je 14. oktobra 2016. odlučio da Srbija nije ispunila svoje obaveze i zahtevao da se do decembra 2016. preduzmu sve odgovarajuće mere za ispravljanje utvrđene povrede i obezbeđivanje usklađenosti sa zakonom Energetske zajednice.²¹³

Usvajanjem ove odluke slučaj je zatvoren. Međutim, Sekretarijat je pokrenuo novi slučaj u oktobru 2017. tvrdeći da Republika Srbija nije preduzela nijednu meru za ispravljanje utvrđenih kršenja i da nesprovođenje Odluke Ministarskog saveta predstavlja kršenje zakona Energetske zajednice.²¹⁴

Uprkos neprimenjivanju sa strane Srbije, odluka operatora Prenosnog sistema kontinentalne Evrope (UCTE) da prizna operatora KOSPT kao regulatorno područje unutar kontinentalne Evrope je ostala na snazi.²¹⁵ Ovo je osiguralo učešće i angažovanje Kosova u evropskoj mreži električne energije, kao i nastavak koraka Kosova ka potpunom članstvu i funkcionalizaciji u ENTSO-E. U decembru 2019. KOSPT je potpisao sporazum sa operatorom prenosnog sistema Albanije o uspostavljanju regulatornog bloka energetskih sistema Kosovo-Albanija. To je omogućilo KOSPT-u da se otcepi od regulatornog područja Srbije i pridruži onom iz Albanije. KOSPT je izjavio da je sporazum potpisan uz saglasnost Evropske mreže operatora prenosnih sistema za električnu energiju (ENTSO-E).

²¹⁰ KFOS, „Tama i tišina posle Briselskog sporazuma: Analiza Sporazuma o energetici i komunikacijama“, 2018, na <http://crnobelismet.com/wp-content/uploads/2018/02/DARKNESS-AND-SILENCE-AFTER-THE-BRUXELLES-AGREEMENT.pdf>

²¹¹ „Projekti odobreni za svaku zemlju ZB6 se finansiraju delom iz mehanizama EU, a delom samih zemalja. Agenda povezivanja kombinuje politike i infrastrukturu, međusobno povezujući zemlje ZB6 između sebe i sa EU. Vlade su uspostavile osnovnu i sveobuhvatnu regionalnu infrastrukturu mrežu, čineći Zapadni Balkan delom transevropske transportne mreže (TEN-T). Berlinski proces je takođe generisao inicijative za regionalne veze, kao što su energetska saradnja, Regionalna kancelarija za saradnju mladih (RYCO), stvaranje regionalne ekonomske zone i potpisivanje Ugovora o transportnoj zajednici.“, Izveštaj Balkanske grupe, Berlinski proces na Zapadnom Balkanu: Koristi i izazovi za Kosovo, januar 2018.

²¹² KOSPT je konstatovao da je EMS prestao da kompenzuje KOSPT za prenos električne energije i prihode od prenosa u prenosnom kapacitetu u interkonekciji sa susednim zemljama Kosovu*. Problem je pridobio međunarodnu dimenziju kada KOSPT više od godinu i po dana nije uspeo da održi potrebnu frekvenciju od 50 Hz u prenosnoj mreži, navodno zbog činjenice da se električna energija na severu Kosova ne naplaćuje, a čak i ako se naplaćuje, KOSPT ne prima taj novac.

²¹³ „Uredba (EK) br. 714/2009 Evropskog Parlamenta i Saveta o uslovima za pristup mreži za prekograničnu razmenu električne energije i ukidanju Uredbe (EC) br. 1228/2003“, član 12. i član 6, 13. jul 2009, na https://mzhe-ks.net/repository/docs/Regulation_714_2009_Alb.pdf

²¹⁴ Predmet ECS-3/08S, „Obrazloženi zahtev Sekretarijata Energetske zajednice od 31. maja 2016“, na <https://www.energy-community.org/legal/cases/2008/case0308RS.html> Predmet ECS-03/08: Serbia/electricity, Odluka 2016/02 / MC-EnC Ministarskog saveta Energetske zajednice, 14. oktobar 2016, na <https://www.energy-community.org/legal/cases/2008/case0308RS.html> EnCS je pozvan da nadgleda poštovanje pravnih tekovina EnC od strane Srbije i zahteva izricanje mera u 2019, prema članu 92. Ugovora, ako Srbija ne primeni Odluku MC-EnC 2016/02/MC-EnC od 1. jula 2019. Ova odluka je stupila na snagu usvajanjem i dostavljena je institucijama EnCT-a i stranama ugovornicima (član 3. Odluke MC-EnC 2018/12/MC-EnC

²¹⁵ Kompletnu listu OSP-a za kontinentalnu Evropu možete naći na <https://www.entsoe.eu/about/inside-entsoe/members/>

Nakon dugih pregovora kojima je posredovala Evropska mreža operatora sistema za prenos električne energije (ENTSO-E), 20. aprila 2020. je usledio veliki korak ka rešavanju spora između KOSPT-a i EMS-a, kada su OPS kontinentalne Evrope glasali za sporazum o povezivanju sa KOSPT-om.²¹⁶ Ovaj sporazum, nakon što bude potpisan i primenjen, će okončati dugogodišnji spor između dva OPS-a i podstaći integraciju tržišta na Zapadnom Balkanu, kao i dalje sa ostatkom Evrope, a stupio je na snagu 20. aprila 2020.

Za ovaj sporazum je takođe potrebno odobrenje RGCE (Regionalna grupa za kontinentalnu Evropu), koja je jedno od tela ENTSO-E.²¹⁷ Takođe, srpski operater na severu, "Elektrosever" će morati da posluje kao licencirani snabdevač, u skladu sa zakonskim i regulatornim okvirom Republike Kosovo u oblasti energetike.

Uspostavljanje energetske odnosa između dve zemlje, uz posredovanje i garancije EU, nesumnjivo će doprineti boljim energetskim uslugama za građane. Štaviše, saradnja između Prištine i Beograda u ovoj oblasti je presudna za ekonomski rast oba aktera.

Međutim, pitanje energetskog operatera u severnim opštinama Kosova ostaje nerešeno. Operater registrovan u Agenciji za registraciju preduzeća „ElektroSever“ još uvek nije podneo zahtev za operativnu licencu u kosovskoj Regulatornoj upravi za energiju. Kao rezultat, sever i dalje ostaje van kosovskog energetskog sistema, računajući se ne naplaćuju i vlada plaća milione evra - godinama naplaćujući drugim građanima kao dodatni dug, a od 2017. kroz budžet koji izdvaja Vlada.²¹⁸

ZAJEDNICA OPŠTINA SA SRPSKOM VEĆINOM

IZ PRINCIPA O NORMALIZACIJI

Osnivanje Zajednice opština sa srpskom većinom na Kosovu

Zajednica se osniva na istoj osnovi kao i postojeća Asocijacija kosovskih opština

Nadležnosti u skladu sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi i kosovskim Zakonom o opštinama i drugim dodatnim delegiranim sa centralnih vlasti

Zajednica ima predstavnika u Savetodavnom veću za zajednice.

Znatan deo *Prvog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa* se odnosi na osnivanje Zajednice srpskih opština (ZSO). Kosovo i Srbija su u avgustu 2015. sklopili *Sporazum o opštim principima/ključnim elementima Zajednice opština*

sa srpskom većinom na Kosovu, koja je imala za cilj da precizno definiše kako će zajednica biti osnovana i koja će biti njena struktura i delokrug. U praksi to znači da će se statutom osnovati zajednica za 10 opština sa srpskom većinom (a članstvo će biti

²¹⁶ Koha, „Usvojen novi sporazum između KOSPT-a i ENTSO-E, Hajdari kaže da Kosovo stiće energetske nezavisnost“, 20. april 2020, na <https://www.koha.net/arberi/218456/miratohet-marreshja-e-re-kostt-dhe-entso-e-hajdari-thote-se-kosova-fiton-pavaresine-energjetike/>

²¹⁷ Kosovo je dobilo 22 glasa za, 4 suzdržana (Mađarska, Bugarska i Grčka) i 3 protiv (Španija, Bosna i Hercegovina i Slovačka). Rojters, „Kosovska elektroenergetska kompanija se povezuje na evropsku mrežu“, 21. april 2020. na <https://uk.reuters.com/article/kosovo-energy-albania/kosovos-power-firm-hooks-up-with-european-grid-idUKL5N2C91PU>

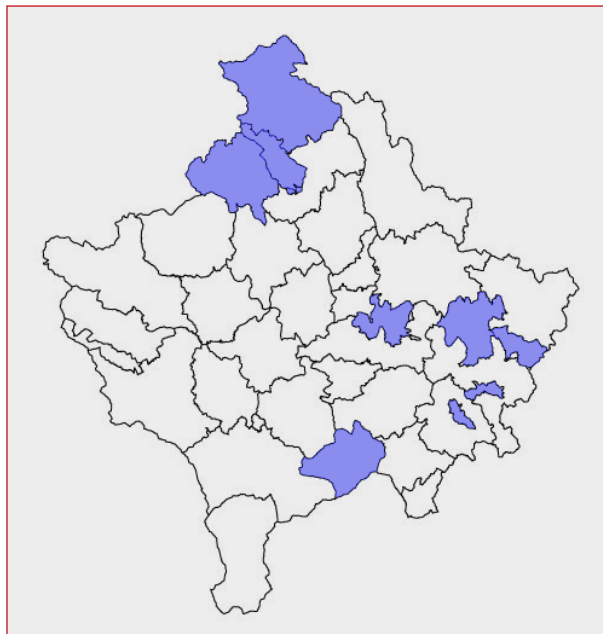
²¹⁸ Radio Slobodna Evropa, „Vlada više ne plaća račune za energiju na severu“, 20. avgust 2018, na <https://www.evropaelire.org/a/qeveria-nuk-paguan-me-faturat-e-energise-ne-veri/29443484.html>

otvoreno za bilo koju drugu opštinu, pod uslovom da se postojeći članovi slože sa tim).²¹⁹ Raspuštanje je moguće samo odlukom opština članica.

Prema sporazumu, struktura zajednice će biti bazirana na istoj osnovi kao i postojeći statut Asocijacije kosovskih opština, npr. predsednik, potpredsednik, skupština, savet, itd, kao i u skladu sa nadležnostima predviđenim Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi i kosovskim zakonima. Opštine učesnice će imati pravo da sarađuju u ostvarivanju svojih kolektivnih nadležnosti preko Zajednice. Zajednica će imati pun nadzor u oblastima ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, urbanog i ruralnog planiranja, kao i drugih dodatnih nadležnosti koje mogu da delegiraju centralne vlasti.

Nakon ratifikacije *Prvog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije* 22. aprila 2013, 12 poslanika Skupštine Kosovo je Ustavnom sudu podnelo zakon o ratifikaciji istog.²²⁰

Ustavni sud je zaključio da je sprovedena procedura za usvajanje zakona, kao i za ratifikaciju sporazuma, te da je plan primene ovog sporazuma u skladu sa Ustavom Republike Kosovo.²²¹

OPŠTI PRINCIPI/KLJUČNI ELEMENTI ZAJEDNICE OPŠTINA SA SRPSKOM VEĆINOM NA KOSOVU

ZSO će moći da:

- predlaže promene zakona i drugih relevantnih uredbi;
- pokreće ili učestvuje u sudskim postupcima pred nadležnim sudovima, uključujući Ustavni sud;
- imenuje predstavnike u nadležnim organima centralne vlade;
- poseduje pokretnu i nepokretnu imovinu, sklapa ugovore, itd;
- ima svoj budžet;
- ima svoje simbole i grb.

Kosovo i Srbija su se u avgustu 2015. dogovorili o opštim principima/ključnim elementima Zajednice opština sa srpskom većinom. Ovi principi su definisali pravni statut ZSO, nadležnosti, pravni

status i svojstvo, budžet, itd. Ovaj sporazum izazvao je neviđene tenzije na Kosovu od proglašenja nezavisnosti 2008. Opozicione stranke su organizovale masovne proteste, bojkotovale

²¹⁹ Severna Mitrovica, Zubin Potok, Zvečan, Leposavić, Gračanica, Štrpce, Novo Brdo, Klokot, Ranilug i Parteš

²²⁰ Zakon br. 04/ L-199 o ratifikaciji Prvog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije, na <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=8892>

²²¹ Presuda u predmetu br. KO95/13, Ustavni sud Kosova, 9. septembar 2013.

skupštinu, bacale suzavac i pokrenule peticiju protiv ZSO.²²² Da bi sprečila najgori scenario, tadašnja predsednica Atifete Jahjaga je 31. oktobra 2015. poslala Ustavnom sudu Sporazum o opštim principima/ključnim elementima za Zajednicu opština sa srpskom većinom.²²³ Potonji je zaključio da ti principi nisu u potpunosti u skladu sa duhom

istog; prema odluci je zahtevano da se Zajednica srpskih opština uspostavi prema Prvom sporazumu, koji je ratifikovala Skupština, dok dekret i Statut zajednice, nakon izrade, treba opet poslati Sudu na razmatranje.²²⁴

GLAVNI NALAZI KOJI PROISTIČU IZ PRESUDE USTAVNOG SUDA KOSOVA O OPŠTIM PRINCIPIMA/KLJUČNIM ELEMENTIMA ZAJEDNICE OPŠTINA SA SRPSKOM VEĆINOM NA KOSOVU

Ciljevi, budžet organizacije, struktura, podrška i opšte odredbe zajednice prevazilaze ustavne standarde lokalne samouprave na Kosovu;

Pravo zakonodavne inicijative je dodeljeno ekskluzivno predsedniku Republike Kosovo, Vladi, poslanicima Skupštine ili najmanje deset hiljada građana;

Zajednici/asocijaciji se ne može dodeliti puna i ekskluzivna nadležnost za promovisanje interesa zajednice kosovskih Srba u njihovim odnosima sa centralnim vlastima.

Sledstveno, od 2013. je osnivanje ove zajednice postalo najspornije pitanje u dijalogu sa Srbijom i izuzetno polarizovalo političku scenu i javno mnjenje na Kosovu.²²⁵ Unutar kosovskog društva, kosovskih Srba, Beograda i međunarodne zajednice postoje različiti stavovi i gledišta u vezi sa ovim sporazumom, što je dodatno otežalo njegovu primenu.²²⁶ Društvo na Kosovu, a posebno opozicione političke stranke, na ovo gledaju kao na tendenciju Beograda da iskoristi Zajednicu kao sredstvo za podrivanje teritorijalnog integriteta i suvereniteta zemlje.

Ovo je kulminiralo brojnim protestima. Kosovska strana nastavlja da insistira na tome da neće dozvoliti osnivanje Zajednice bez potpunog otvaranja mosta preko reke Ibar, kao i bez raspuštanja „paralelnih“ institucija Srbije. Stranke se ne slažu čak ni oko imena. U nekim dokumentima se naziva „Zajednicom srpskih opština“, u nekim kao „Asocijacija“, dok drugi preferiraju izraz „Opštine sa srpskom većinom“.

Ovo pitanje zahteva ponovno i ozbiljnije angažovanje političke scene kako bi se preciznije definisala ZSO. Uz to, neophodno je pozabaviti se temom i primenom Sporazuma, ili se vratiti za pregovarački sto.

²²² Balkanska grupa, *Zajednica srpskih opština: Razumevanje oprečnih stavova Albanaca i Srba*, januar 2017.

²²³ „S obzirom da Principi zajednice uređuju osnivanje i funkcionisanje zajednice/asocijacije opština sa srpskom većinom na Kosovu, da li su ovi principi i elementi u skladu sa duhom Ustava, član 3, stav 1 (multietnička priroda), Poglavljem II (osnovna prava i slobode) i Poglavljem III (prava zajednica i njihovih članova) Ustava Republike Kosovo?“, Presuda u predmetu br. KO95/15, Ustavni sud Kosova, 9. septembar 2013, na http://gjk-ks.org/wp-content/uploads/vendimet/gjk_ko_130_15_shq.pdf

²²⁴ Prema Ustavnom sudu u Prvom sporazumu Zajednica bi trebalo da ima strukturu sličnu postojećoj asocijaciji kosovskih opština. Njeni zaposleni nemaju status civilnih službenika, status koji je rezervisan za zaposlene u vladinim institucijama. Što je najvažnije, Zajednici neće biti data „potpuna i isključiva vlast“ nad etničkom srpskom zajednicom na Kosovu. Zajednica će biti deo Savetodavnog veća za zajednice, ali neće podrivati njegove moći. Kao član, Zajednica može da podnosi predloge zakona, ali nema pravo da podnosi zakone Skupštini, što je po Ustavu rezervisano za predsednika, Vladu, poslanike ili za najmanje deset hiljada građana. Pristup zajednice Ustavnom sudu je ograničen. Presuda Ustavnog suda Br. K0130/15.

²²⁵ Balkanska grupa, *Zajednica srpskih opština: Razumevanje oprečnih stavova Albanaca i Srba*, januar 2017, str. 24. Ibid.

²²⁶ Ibid. „Prva se obavezuje da će osnovati Zajednicu samo da bi ispunila svoje obećanje u briselskom dijalogu, omogućila integraciju Srba i dostigla završna faza normalizacije sa Srbijom. Potonja želi da Zajednica srpskih opština služi kosovskim Srbima, prenese ovlašćenja za finansiranje iz Beograda na novo pravno telo i koristi ga kao most saradnje sa Kosovom, u okviru normalizacije odnosa. Sa druge strane, kosovski Srbi imaju mikro stavove i žele da Zajednica bude praktično sredstvo koje će im pomoći da održe svoj identitet, ojačaju mehanizme za rad sa Vladom Prištine i sačuvaju „vitalne“ usluge koje finansira Srbija, kao i veze sa Beogradom“, str. 10.

Od kada je Skupština Kosova ratifikovala sporazum iz 2013, 15 odredbi Prvog sporazuma su postale međunarodna obaveza za Kosovo. To znači da Zajednicu treba osnovati u skladu sa Opštim principima i treba primeniti sporazum, bez obzira ko vodi vladu.²²⁷

REVITALIZACIJA I OTVARANJE MOSTA U MITROVICI

KLJUČNE TAČKE SPORAZUMA

Revitalizacija će započeti 14. avgusta 2016.

Most će 20. januara 2017. biti u potpunosti otvoren za saobraćaj.

Opština Severna Mitrovica će revitalizovati svoju glavnu ulicu u pešačku zonu.

Radna grupa će zajedno sa dva gradonačelnika nadgledati političke i bezbednosne uslove tokom i nakon procesa revitalizacije.

Barikada postavljena preko mosta na reci Ibar u Mitrovici, koja je postala simbol podele grada od kraja rata 1999, uklonjena je nakon dugotrajnih pregovora u Briselu, a uz to je 2016. odobren plan za otvaranje mosta.²²⁸

Evropska unija je pružila finansijsku podršku za rekonstrukciju i revitalizaciju mosta, koji još uvek nije otvoren za saobraćaj, jer je postupak podele administrativne linije između opština Južna i Severna Mitrovica prema Ahtisarijevom planu komplikovan.²²⁹

²²⁷ Intervju Balkanske grupe sa visokim zvaničnicima EU, Priština, 14-15 jun 2016.

²²⁸ Plan EU za primenu Sporazuma o mostu u Mitrovici, 5. avgust 2016, na http://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/EU_Implementation_Plan_of_the_Agreement_on_the_Mitrovica_Bridge_5_August_2016.pdf

²²⁹ Radio Slobodna Evropa „Suvi Do “kamen spoticanja” između juga i severa”, 22. februar 2016, na <https://www.evropaelire.org/a/27567189.html>

Na osnovu Ahtisarijevog plana potpisivanjem sporazuma naselja na reci Ibar, kao što su Suvi Do, Gušavac i Vinarce, u kojima Albanci čine većinu stanovništva, prešla bi pod upravu Južne Mitrovice.²³⁰ Prema zaključcima radne grupe zahteva se da se administrativne granice za katastarske zone Suvi Do i Brđani utvrde Memorandumom o razumevanju između dve opštine.²³¹

Opština Severna Mitrovica tvrdi da je administrativna linija podele između njih iza mosta, prema jugu, dok opština Južna Mitrovica, na osnovu Ahtisarijevog plana i kosovskih zakona, tvrdi suprotno, jer je i u bečkom procesu određeno da ta linija bude nad rekam Ibar, u pravcu severnog dela.²³² Praktično, problem predstavlja određivanje administrativne linije u selu Gornji Suvi Do, za koji severna opština tvrdi da je u njenom administrativnom ataru, dok iz perspektive južne opštine Mitrovica, to jeste i treba da ostane pod upravom južne opštine. U medijima se pojavljivala i opcija da ovim delom upravljaju obe opštine prema modelu međuopštinskog partnerstva.²³³

Pre sklapanja Sporazuma o otvaranju mosta, srpski zvaničnici i zvaničnici severne opštine Mitrovica su isti pretvorili u takozvani „park mira“. Tenzije nisu prestale ni nakon revitalizacije mosta, jer je opština Severna Mitrovica odlučila da zatvori svoju glavnu ulicu (ulica „kralja Petra“) i pretvori je u šetalište, što su albanski građani videli kao tendenciju da se spreči sloboda kretanja građana sa juga. Međutim, prema zakonima na snazi na Kosovu lokalne institucije imaju ovlašćenje da odluče koje ulice, trгови ili javni prostori mogu biti zatvoreni ili otvoreni.²³⁴ Opština Severna Mitrovica je usloвила i kretanje motornih vozila na mostu preko Ibra definisanjem administrativne linije između juga i severa. Definisanje katastarskih granica ostaje veoma osetljivo pitanje za obe strane.

Međutim, Vlada Kosova, zajedno sa EU i predstavnicima Srbije, mora da pronade zajednički jezik i model za otvaranje mosta i povećanje poverenja između građana obe strane. Ako se to ne učini, ovo se pitanje treba vratiti na briselske sastanke radi konačnog rešavanja.

²³⁰ Severna i Južna opština Mitrovica imale su razlike u tome u kojoj je opštini smešteno selo Suvi Do, koje se nalazi na severnoj strani reke Ibar. Administrativna granica dve opštine zasniva se na mapi koja proizilazi iz dokumenta Martija Ahtisarija. Prema briselskom dogovoru, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja (MŽSPP) će pomoći obema opštinama da sklope memorandum o razumevanju kako bi prevazišle razlike, ali ne zaobilazeći zakon, jer je Zakon o opštinskim administrativnim granicama vitalni zakon usvojen 20. februara 2008. Prema ovom zakonu, član 3.3: „Granica između opštine Severna Mitrovica i opštine Južna Mitrovica će biti definisana linijom koja će proći kroz katastarsku zonu Suvi Do.“

²³¹ Zaključci radne grupe za slobodu kretanja/most, 25. avgust 2015.

²³² Ibid.

²³³ Insajder, „Agim Bahtiri govori o tome zašto se ne uklanja barikada na reci Ibar“, jun 2016, na <https://insajderi.com/agim-bahtiri-tregonse-pse-nuk-po-largohet-barrikada-mbi-iber/>

²³⁴ Vidi izveštaj kosovskog Ministarstva za administraciju lokalne samouprave „Organizacija i funkcionisanje lokalne samouprave na Kosovu“, str. 34, tabela 4, br. 10. avgust 2013. na <https://mapl.rks.gov.net/wp-content/uploads/2018/03/ORGANIZIMI-DHE-FUNKSIONIMI-I-VETEQEVERISJES-LOKALE-NE-KOSOVE.pdf>

USVAJANJE SPORAZUMA

Skupština Kosova je ratifikovala *Prvi sporazum o normalizaciji odnosa* 27. juna 2013. kao međunarodni sporazum. **Od 120 poslanika, 84 su glasala za, 3 protiv, a 1 je bio suzdržan.** Ustav Kosova predviđa da međunarodni sporazumi moraju da se ratifikuju sa dve trećine (2/3) glasova kad god dođe do promena po pitanjima teritorije, mira, saveza, političkih i vojnih pitanja, osnovnih prava i sloboda, članstva Republike Kosovo u međunarodnim organizacijama i preuzimanja finansijskih obaveza od strane Republike Kosovo.²³⁵ Kao rezultat toga, u skladu sa članom 19. stav 2. Ustava Kosova, međunarodni sporazumi koje je ratifikovala Skupština Kosova imaju prednost nad Ustavom i zakonima zemlje.²³⁶ To znači da je ratifikacija Prvog sporazuma kao međunarodnog sporazuma iznad Ustava i kosovskih zakona, što sprečava pravne inicijative protiv primene zakonskih odredbi koje proizilaze iz Sporazuma. Ustavni sud Republike Srbije odbio je da oceni ustavnost Prvog sporazuma, proglašivši ga političkim, a ne zakonskim pitanjem, što je učinilo nemogućim ratifikaciju istog u Skupštini Srbije.²³⁷

Što se tiče ostalih sporazuma u tehničkom dijalogu, oni nikada nisu poslani Skupštini Kosova na usvajanje. Vlada smatra da je to zato što su to bili dogovoreni zaključci za čiju primenu nije bilo potrebe za promenom zakonodavstva. Isključuju se slučajevi kada je Vlada morala da odobri određeni dokument, poput tehničkog protokola za IBM ili donošenja uredbe ili odluke na ministarskom nivou za sprovođenje određenog dela sporazuma kao što su npr. pravosuđe, policija ili slučaj dodatnog člana u Zakonu o budžetu kako bi se omogućilo formiranje Razvojnog fonda. Sporazumi koje je usvojila Vlada Kosova, izuzev Tehničkog protokola za IBM, su i integracija bivšeg osoblja Civilne zaštite, Sporazum o kompletiranju primene Sporazuma o slobodi kretanja iz 2011, kao i onog o Telekomu i energetici.

Sporazumi koje je razmatrao Ustavni sud Kosova su Sporazum o normalizaciji, Zakon o amnestiji, Fond za razvoj u kontekstu Zakona o budžetu i Zajednica, kao i opšti principi/ključna načela za istu. Za poslednje je Ustavni sud Kosova utvrdio da postoji neusklađenost pojedinih članova sa duhom Ustava. Jedan od razloga nespremnosti Vlade Kosova da pošalje takve sporazume na usvajanje u Skupštini može biti i odugovlačenje procesa zbog tenzija, te podela unutar parlamentarnih političkih subjekata.

ZAKON O AMNESTIJI

Kako bi se omogućila integracija bivših članova paralelnih bezbednosnih struktura koje finansira Beograd, Kosovo je donelo Zakon o amnestiji koji je stupio na snagu 17. septembra 2013.²³⁸ Ovaj zakon se kontinuirano primenjuje u procesu integracije srpskih građana severnog dela i drugih naselja u kosovske institucije, na način na koji je predviđen Briselskim sporazumom.

Konkretno, Zakon o amnestiji je primenjen u procesu integracije pripadnika srpske policije i pripadnika Civilne zaštite u Kosovsku policiju. Ovim zakonom su definisani uslovi i postupci u kojima se amnestija daje licima koja su osuđena za krivična dela, licima koja se gone za krivična dela ili licima koja su bila predmet krivičnog gonjenja za dela počinjena pre 20. juna 2013. Ustavni sud Kosova je razmotrio zakon, ocenivši da su sve procedure za usvajanje ovog zakona u skladu sa Ustavom.²³⁹ Tokom 2014. sud u Mitrovici je razmotrio 941 predmet i 1237 osoba je iskoristilo Zakon o amnestiji, uglavnom zbog nezakonitog posedovanja oružja, od čega 1000 Albanaca, 216 Srba i 21 Bošnjaka.²⁴⁰

²³⁵ Zakon br. 04/L-052 o međunarodnim sporazumima, član 18, stavovi 1 i 2, 2011. Dostupno na: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2789>

²³⁶ Ibid, član 19.

²³⁷ Zëri, „Nema normalizacije odnosa“, 20. april 2019, na <https://zeri.info/aktuale/253872/ska-normalizim-te-marredhenieve/>

²³⁸ Zakon br. 04/L-209 o amnestiji

²³⁹ Presuda u predmetu br. KO108/ 13, „Ocena ustavnosti Zakona , br. 04/L-209, o amnestiji“, septembar 2013.

²⁴⁰ Koha, „Zakon o amnestiji ne daje rezultate“, 11. septembar 2014.

VPOLITIČKE, PRAVNE I ADMINISTRATIVNE RADNJE KOSOVSKIH INSTITUCIJA U VEZI SA DIJALOGOM SA SRBIJOM

Kosovo je takođe preduzelo niz koraka za razvoj dijaloga sa Srbijom uz posredovanje EU.

2011.	01.03	Platforma Vlade Republike Kosovo za međudržavni tehnički dijalog između Republike Kosovo i Republike Srbije
	10.03	Rezolucija o dijalogu između Republike Kosovo i Republike Srbije
	28.07	Rezolucija o Severu Kosova
	07.12	Odluka Skupštine o usvajanju preporuka PK LVV
2012.	20.01	Odluka Skupštine Republike Kosovo nakon zahteva koji je predložila PDK za podršku briselskom dijalogu za normalizaciju
	18.10	Rezolucija o normalizaciji odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije
2013.	22.04	Rezolucija o davanju saglasnosti za potpisivanje Prvog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije
	27.06	Ratifikacija Prvog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije
	9.09	Ocena ustavnosti Zakona o ratifikaciji Prvog sporazuma, kao i plana njegove primene
2014.	29.04	<i>Vlada Kosova, Briselski dijalog, sledeći koraci</i>
2015.	15.01	Program Vlade Republike Kosovo za Briselski dijalog 2014– 2018
	15.12	Ocena usklađenosti principa sadržanih u dokumentu pod naslovom "Zajednica/Asocijacija opština sa sprskom većinom - ključni principi" sa duhom Ustava Republike Kosovo
2016.	29.12	Rezolucija u vezi sa nezakonitom gradnjom zida u severnom delu Mitrovice
2020.	15.03	Rezolucija o dijalogu između Republike Kosovo i Republike Srbije

Zarad primene sporazuma proisteklih iz dijaloga sa Srbijom, Kosovo je usvojilo niz zakona, kao što sledi:

1. Zakon br. 04/ L-199 o ratifikaciji Prvog međunarodnog sporazuma o principima koji regulišu normalizaciju odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije
2. Zakon br. 04/L-111 o izmenama i dopunama Zakona br. 04/ L-165 o budžetu Republike Kosovo za 2013.
3. Zakon br. 06/ L-133 o budžetskim izdvajanjima u budžetu Republike Kosovo za 2019.
4. Zakon br. 04/L-209 o amnestiji
5. Zakon br. 05/L-010 o Kosovskoj agenciji za upoređivanje i verifikaciju imovine

Takođe, kosovske institucije su preduzele i druge administrativne mere i podzakonske akte u cilju podržavanja procesa dijaloga.

1. IBM

Tehnički protokol o IBM, 24. februar 2012;

- Usvojila Vlada Kosova 29. februara 2012, br. 09/63

Trajne zgrade za IBM, 5. februar 2014

- Usvojila Vlada Kosova, odluka o eksproprijaciji pod br. 04/147 od 15. juna 2017. za izgradnju trajnih zgrada integrisanog upravljanja granicom IBM, granični prelazi Brnjak, Merdare i Mutivoda.

Otvaranje dva nova prelaza (Kapija i Izvor)

- Usvojeno od strane Vlade Kosova, odluka o eksproprijaciji br. 10/67 30. decembra 2015.

Priznavanje fitosanitarnih sertifikata

- Administrativno uputstvo (MPŠRR) br. 16/2011 o određivanju oblika i sadržaja podataka u fitosertifikatu za izvoz, ponovni izvoz i fitosertifikatu za interni promet biljaka, biljnih proizvoda i drugih predmeta

Integracija carinskih službenika koji su napustili posao u februaru 2008. na severu

- Odluka o osnivanju odbora za integraciju
- Izjava zakletve

2. REGIONALNO PREDSTAVLJANJE I SARADNJA

- Uputstva koje je prosledilo MSP za regionalno predstavljanje u 2012.

3. SLOBODA KRETANJA

Usvajanje novog sporazuma o slobodi kretanja 2016.

- Usvojila Vlada Kosova 29. februara 2012, br. 02/132, 16. decembar 2017.

Produženje važenja kosovskih registarskih tablica sa natpisom KS

- Administrativno uputstvo (MUP) br. 02/2018 o registraciji vozila sa registarskim tablicama „KS“

Vraćanje u upotrebu registarskih tablica 'KS'

- Administrativno uputstvo (MUP) br. 24/2011 o registraciji vozila sa registarskim tablicama „KS“

Priznavanje starih dokumenata kako bi se omogućilo izdavanje ličnih karata integrisanoj zajednici

- Administrativno uputstvo (MUP) br. 05/2017 o kriterijumima koji predstavljaju dokaz o državljanstvu bivše SRJ i stalnom prebivalištu na teritoriji Kosova 1. januara 1998.

Omogućavanje prelaska sa starih registarskih tablica na kosovske

- Administrativno uputstvo (MUP) br. 38/2012 - o preregistraciji vozila sa registarskih tablica bivše SRJ na privremene tablice Republike Kosovo

Otvaranje kancelarija za civilno stanje na severu

- Odluka za panel za integraciju

4. KNJIGE GRAĐANSKOG STANJA

Integracija skeniranih knjiga u postojeći sistem Agencije za civilni registar

- Administrativno uputstvo (MUP) br. 11/2018 o upotrebi overenih kopija originalnih matičnih knjiga Kosova, koje je preuzela bivša srpska vlast pre juna 1999)
- Administrativno uputstvo (MUP) br. 01/2015 o upotrebi overenih kopija originalnih matičnih knjiga Kosova, koje je preuzela bivša srpska vlast pre juna 1999)

5. INTEGRACIJA POLICIJE

Osnivanje nove regionalne uprave Kosovske policije na severu

- Administrativno uputstvo (MUP) br. 12/2013 o izboru regionalnog direktora policije za region Mitrovica-Sever

6. GAŠENJE "CIVILNE ZAŠTITE"

Usvajanje sporazuma u Vladi

- Usvojila Vlada Kosova, Odluka br. 6/39 od 22. jula 20015.

Integracija

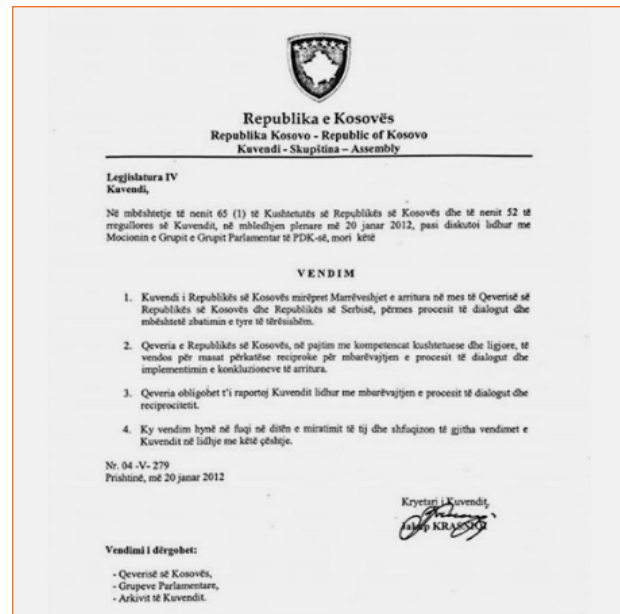
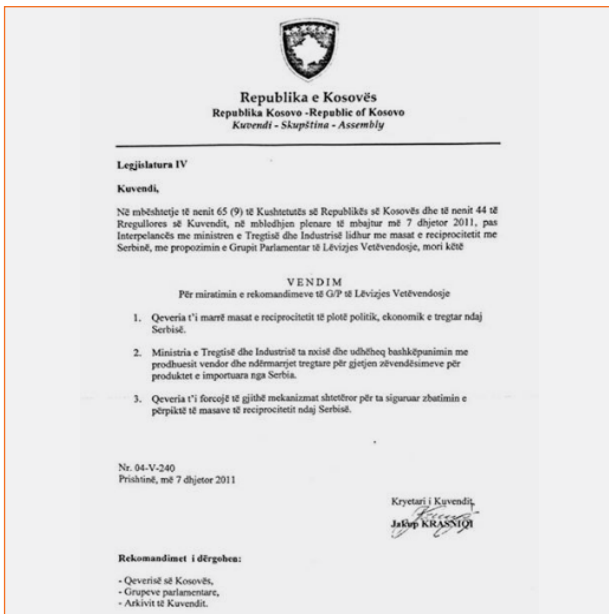
- Odluka o osnivanju odbora za regrutovanje 2015.
- Izjava zakletve pred integraciju, 2016.
- Uputstvo koje je distribuirao MzD za integraciju članova bivše „CZ“ u ministarstva i agencije 2015.
- Uputstvo koji je distribuirao MzD u vezi sa daljom konsolidacijom aktivnosti centralnih institucija na severu zemlje

7. PRAVOSUĐE

- Odluka o osnivanju odbora za integraciju

8. ZAJEDNICA OPŠTINA SA SRPSKOM VEĆINOM

- Odluka ministra za ALS za promenu članova upravljačke grupe, 30. jun 2016.
- Odluka ministra za ALS o imenovanju članova upravljačke grupe 14. jun 2013.

Pored gorenavedenih koraka na odnos Kosova sa Srbijom, a na neki način i na sam dijalog, su uticale dve odluke Skupštine Kosova od 7. decembra 2011. (pokrenuta od strane LVV), koja zahteva potpun politički, ekonomski i trgovački reciprocitet sa Srbijom, i od 20. januara 2012. (pokrenuta od strane PDK), a koja se smatra i kao protivno prvoj, jer su sporazumi o tehničkom dijalogu predstavljeni kao prioritetniji.²⁴¹

U martu 2020. Vlada Kosova, koja je izašla iz izbora 6. oktobra, se obavezuje na *normalizaciju odnosa sa Srbijom - dijalog i duh reciprociteta*, insistirajući na „vrućim temama“, kao što su nestale osobe, ratna odšteta, potraživanje kosovskog dela u imovini bivše Jugoslavije i priznanje između dve države. Plan

takođe određuje da je *karakter Kosova nepovrediv*, ocenjujući da je *osnivanje trećeg nivoa upravne vlasti za stanovništvo određene etničke pripadnosti u suprotnosti sa duhom Ustava Republike Kosovo i stoga to Vlada Kosova neće usvojiti*.²⁴²

Skupština Kosova je 15. marta 2020. usvojila Rezoluciju o razgovorima sa Srbijom, na sednici koju je bojkotovala opozicija, kojom Skupština ovlašćuje Vladu Kosova da vodi razgovore sa Srbijom i zahteva uzajamno priznavanje Kosova i Srbije, uz garantovanje teritorijalnog integriteta Kosova.²⁴³

²⁴¹ Gazeta Express, „Istorija reciprociteta, kada je Kurti optuživao Tačija da je zaustavio mere protiv Srbije“, 7. februar 2020, na <https://www.gazetaexpress.com/historia-e-reciprocitetit-kur-kurti-e-akuzonte-thacin-se-ia-ndali-masat-ndaj-serbise/>

²⁴² Radio Slobodna Evropa „Kurti: Dijalog ću voditi ja, a ne predsednik“, 10. oktobar 2019, na <https://www.evropaelire.org/a/kurti-dialog-e-udheheq-une-jo-presidenti/30210044.html>

²⁴³ Glas Amerike, „Skupština Kosova usvojila rezoluciju o razgovorima sa Srbijom“, 15. februar 2020, na <https://www.zeramerikes.com/a/parlamenti-i-kosov%C3%ABs-miratoi-rezoluto%C3%ABn-p%C3%ABr-bisedimet-me-serbin%C3%AB/5329771.html>

IZAZOVI I MOGUĆNOSTI

Tokom procesa dijaloga poseban izazov je bio nedostatak rokova za vođenje pregovora. Ovo je rezultovalo neredovnim vođenjem sastanaka u Briselu. U određenim periodima se dešavalo da sastanci nisu održavani duže od šest meseci. Pored dešavanja na međunarodnoj sceni, ove prepreke su potekle i od grupa pod uticajem domaćih dešavanja, koje su često proizvodile unutrašnje krize i tenzije između dve zemlje. Stalno preispitivanje ili ponovno pregovaranje o sporazumima je prouzrokovalo kašnjenja, ometalo njihovu primenu i smanjilo posvećenost obe strane u ovom procesu, uključujući i one koji su direktno bili uključeni u pregovore. Do ovog preispitivanja je dolazilo i zbog činjenice da se često menjao i sam sastav pregovaračkih timova, posebno Srbije.

U nedostatku transparentnosti, kao i zbog suprotstavljenih interpretacija sporazuma, nivo primene je teško precizno nadgledati. Obe strane dijaloga ne samo da su sklapale sporazume dvosmisleno i bez obaveštavanja javnosti, već se i njihova primena obavljala uglavnom tajno, osim u određenim slučajevima kada se njihova primena mogla iskoristiti za političke prednosti. Iako su pregovarački timovi izrađivali redovne šestomesečne izveštaje kako bi informisali svoje vlade o dešavanjima tokom procesa dijaloga, institucije ne objavljuju svoje odluke u vezi sa sprovođenjem sporazuma; one imenuju određene grupe zvaničnika i često prikrivaju svoje postupke. To je međutim dovelo do širenja negativne i pogrešne percepcije o dijalogu.

Čak je i sam sadržaj sporazuma pružao prostor za različita tumačenja, a sledstveno i kašnjenja u njihovoj primeni; energetski sporazum se završava sa „odricanjem” - klauzulom na kraju teksta sporazuma u kojoj se naglašavaju suprotstavljeni stavovi Kosova i Srbije u pogledu vlasništva. Brojni drugi sporazumi sadrže dodatne informacije (fusnote) koje opet ističu razlike u perspektivama i stavovima između dve pregovaračke strane, npr. u sporazumu o IBM-u, sporazumu o carinskim prihodima i sporazumu o uzajamnoj pravnoj pomoći, gde ne postoji konsenzus o tome da li je linija podele između Kosova i Srbije granica (između dve države) ili „administrativna linija“ (u okviru jedne države).

Zbog toga se pregovarački proces između Prištine i Beograda često predstavljao kao „bojno polje“ između dve zemlje, umesto prilike za pronalaženje praktičnih rešenja za probleme građana. Ovo je učinilo da se sporazumi gledaju kroz prizmu „gubitka“ ili „pobede“ u odnosu na drugu stranu, a ne kao dogovore putem kojih se pružaju olakšice u ostvarivanju prava građana, uz to povećavajući poverenje između Kosova i Srbije. Štaviše, predstavljanje ovog procesa od obeju strana kao „diplomatskog dvoboja“ je podstaklo da očekivanja u pogledu rezultata procesa na terenu prevaziđu stvarnost. Shodno tome, velika očekivanja su takođe izazvala i veliko očajanje javnosti i u velikoj meri smanjila poverenje u proces.

Međutim, na dijalog treba gledati kao na zajednički put Kosova i Srbije ka potpunoj integraciji obe zemlje u evropske strukture. U Srbiji je dijalog uticao da se o osetljivom pitanju Kosova može razgovarati u javnosti i da različite ponuđene opcije rešenja ne budu tabu tema.²⁴⁴ Stoga se nedostatkom može smatrati i činjenica da se javnost usredsredila isključivo na „opipljive“ rezultate procesa, time zanemarujući glavnu svrhu ovog procesa, kako predstavnici obeju država izjavljuju.

Iako je na početku procesa pristup „konstruktivne ambivalentnosti“, omogućio radnim grupama da uprkos velikim razlikama i protivrečnostima u stavovima pronađu pravu formulu za rešavanje određenih praktičnih pitanja, dat je prostor i za različita tumačenja dogovorenih tekstova, što je nanelo veliku štetu procesu njihovog sprovođenja. Takav pristup je takođe omogućio stalnu reviziju tekstova oko kojih su se dve vlade u početku dogovorile, što je rezultovalo dodatnim sastancima o istim temama i „sporazumima o sporazumima“, koji su predstavljani kao uspeh, kao novi sporazumi, iako su u stvari bili rezultat odsustva posvećenosti obeju strana u procesu ispunjavanja prethodno postignutih sporazuma. Stoga, ako je dvosmislenost bila neophodna za pokretanje procesa, ne bi trebalo nastaviti sa njenom upotrebom, a naročito ne u fazama sprovođenja postignutih sporazuma.

²⁴⁴ Na panelu „Stavovi o sporazumima tehničkog dijaloga između Kosova i Srbije“, koji je organizovao KSPAG, Priština, 21. februar 2020.

ANEKSI

1. TOK PROCESA BRISELSKOG DIJALOGA
2. INTEGRACIJA KOSOVA U REGIONALNE I MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE
3. NIVO IMPLEMENTACIJE SPORAZUMA
4. TEKSTOVI SPORAZUMA O TEHNIČKOM DIJALOGU NA NAČIN NA KOJI IH JE PREDSTAVILA VLADA

1. TOK PROCESA BRISELSKOG DIJALOGA

2008.	17.02	Kosovo proglašava nezavisnost
	15.08	Srbija traži mišljenje MSP-a o zakonitosti
2010.	22.07	MSP proglašava taj čin u skladu sa međunarodnim pravom
	09.09	UN usvaja Rezoluciju za početak tehničkog dijaloga
2011.	24.02	Edita Tahiri izabrana za šeficu kosovske delegacije za dijalog
	25.02	Robert Kuper se sastaje sa vladama Kosova i Srbije kako bi dijalog započeo
	07.03	Rezolucija Skupštine Kosova u znak podrške tehničkom dijalogu sa Srbijom
	8,9.03	<i>1. RUNDA tehničkog dijaloga; civilni registar, katastar, CEFTA, carinski pečati</i>
	16.03	Robert Kuper se u Prištini i Beogradu sastaje sa predstavnicima obe zemlje
	28.03	<i>2. RUNDA. energetika, telekomunikacije, civilni registar, katastri</i>
	15.04	<i>3. RUNDA. sloboda kretanja, diplome, energetika, telekom, civilni registri, katastri, carinski pečati</i>
	12.05	Borko Stefanović, šef srpskog tima, prvi predstavnik Srbije koji se sastaje sa Vladom Kosova u njenim institucijama
	17,18.05	<i>4. RUNDA. nestali, kulturno nasleđe i priznavanje diploma</i>
	2.07	5. RUNDA. Sporazumi o: slobodi kretanja, priznavanju diploma, civilnom registru
	19.07	6. RUNDA - otkazana. Srbija ne prihvata kosovske carinske pečate
	20.07	Vlada Kosova uspostavlja reciprocitet, ne priznajući više carinske pečate Srbije i BiH
	25.07	Akcija Vlade Kosova za preuzimanje kontrole nad graničnim prelazima 1, 31
	02.09	Sporazum o katastarskim dosijeima i uzajamno priznavanje carinskih pečata
	16.09	Primena sporazuma o carinskim pečatima započinje u praksi
	21,22.11	<i>4. RUNDA. IBM, regionalna saradnja, telekom, energetika. Sporazum o priznavanju diploma</i>
	02.12	Postignut je sporazum o Integrisanom upravljanju granicom, IBM
	07.12	Počinje postupak overe knjiga civilnog stanja
26.12	Počinje primena Sporazuma o slobodni kretanja	
2012.	04.01	Potpisan akcioni plan za IBM
	24.02	Sporazum o saradnji i regionalnom predstavljanju. Tehnički protokol za sprovođenje IBM-a
	29.02	Vlada Kosova usvaja tehnički protokol o IBM-u
	17.10	Rezolucija Skupštine o normalizaciji odnosa između Kosova i Srbije
	20.10	Počinje politički dijalog, sastaju se premijeri Tači i Dačić. Posrednik, baronica Ešton
	7.11	Održava se drugi sastanak premijera
	10.12	Počinje primena sporazuma o IBM na Jarinju i Merdaru
	31.12	Počinje primena sporazuma o IBM na Brnjaku, Mutivodama, Beloj zemlji i Mučibabi

2013.	9.01	Sporazum o uzajamnoj pravnoj pomoći u okviru IBM-a
	17.01	Fond za razvoj severnih opština, prikupljanje prihoda i licenciranje kompanija na severu
	24.01	Sporazum o razmeni informacija preko SEED sistema
	19.04	Sklopljen Prvi sporazum o normalizaciji odnosa između premijera
	25.04	Prvi sastanak tripartitne grupe za primenu sporazuma o IBM-u
	21.05	<i>Premijeri potpisali Plan za sprovođenje sporazuma o normalizaciji</i>
	30, 31.05	Prvi sastanak za primenu Sporazuma o normalizaciji odnosa
	11.07	<i>Skupština Kosova usvaja Zakon o amnestiji</i>
	05.09	Uzajamno priznavanje fitosanitarnih sertifikata
	8.09	Postignuti su sporazumi o energetici i telekomunikacijama
	3.11	Održavaju se lokalni izbori, uključujući četiri opštine na severu sa srpskom većinom
5.11	Zajednički zaključci o početku primene sporazuma o naplati carinskih prihoda na Jarinju i Brnjaku	
2014.	31.01	Završen proces integracije srpskih policajaca na severu
	6.03	Vraćene poslednje kopije registara civilnog stanja iz Srbije
	18.06	<i>Uklonjene barikade na severu. Ona na mostu na Ibru zamenjena „parkom mira“.</i>
	22.07	Zaključci o uklanjanju barikada i započinjanju revitalizacije mosta na Ibru
	4.09	Potpisan sporazum o trajnim objektima IBM-a
	22.09	Beogradski aerodrom otvara tranzit za građane Kosova, u skladu sa sporazumom
	14.11	Postignut je dogovor o upravljanju zvaničnih poseta
15.11	Sporazum o slobodi kretanja za niški aerodrom i granične prelaze sa Hrvatskom, Mađarskom, Makedonijom, Bugarskom	
2015.	9.02	Postignut sporazum o pravosuđu
	26.03	Postignut sporazum o gašenju „Civilne zaštite“ na severu i integracija njenih pripadnika
	5.05	Postignut sporazum o uzajamnom priznavanju farmaceutske sertifikata
	22.05	Postignuta saglasnost o otvaranju dva nova prelaza (Kapija i Izvor)
	17.06	Počinju sastanci radnih grupa za plan sprovođenja ZSO
	23.06	Sporazum o uzajamnom priznavanju TPL osiguranja i obradi i isplaćivanju potraživanja
	10.08	Postignut sporazum o uzajamnom priznavanju osiguranja vozila
	25.08	Dogovor o planu implementacije sporazuma o energetici, telekomu, elementima SZO i projektu revitalizacije mosta na Ibru
2016.	19.04	Postignut sporazum o uzajamnom priznavanju ADR sertifikata
	5.08	Postignut dogovor o planu revitalizacije mosta na Ibru
	14.09	Postignut dogovor o unapređenju sporazuma o slobodi kretanja
	15.12	Kosovo dobija međunarodni pozivni broj +383
2017.	10.01	Kosovske pravosudne institucije dobijaju sedišta u severnim opštinama
2020.	20.01	Postignut sporazum o otvaranju direktne vazdušne linije Priština - Beograd i obrnuto
2020.	14.02	Postignut sporazum o uspostavljanju železničkog koridora između Prištine i Beograda
2020.	20.04	Odobren sporazum o radu KOSTT-a kao nezavisnog regulatornog područja u okviru ENTSO-E
2020.	16.07	Prvi neposredni sastanak predstavnika Kosova i Srbije u okviru briselskog dijaloga nakon više od 20 meseci.

2. REGIONALNA I MEĐUNARODNA INTEGRACIJA KOSOVA TOKOM PROCESA DIJALOGA

BR.	ORGANIZACIJA	MISIJA	KOMENTAR
1.	Central European Free Trade Agreement, CEFTA	<i>(2006) trgovinski sporazumi između država u procesu integracija, kao pripremna faza za članstvo u EU</i>	UNMIK, u ime Kosova
2.	Vienna Economic Forum, VEF	<i>(2004) promoviše ekonomsku saradnju i privlačenje investicija u zemljama od Jadranskog do Crnog mora</i>	
3.	Brdo Process	<i>jačanje odnosa između država Zapadnog Balkana na putu integracija. Okuplja glavne lidere država članica, uz pozivanje lidera EU i SAD</i>	
4.	Western Balkans Investment Framework, WBIF	<i>(2009) regionalna struktura koja podržava integraciju i društveno-ekonomski razvoj u regionu</i>	
5.	Energy Community – EnC	<i>Međunarodna organizacija koja uključuje EU i njene susede u stvaranju jednog, integrisanog panevropskog energetskeg tržišta.</i>	
6.	European Association of Public Service Media in SEE	<i>Protokol o regionalnoj saradnji u obrazovanju i obuci između članova Asocijacije javnih medijskih servisa u Jugoistočnoj Evropi</i>	
7.	South East Europe Investment Committee, SEEIC (U okviru RCC)	<i>Teži da bude koordinaciono telo sa mandatom da pokrene i podrži reforme i sprovođenje politika koje promovišu domaće i strane investicije u Jugoistočnoj Evropi</i>	Kosovo posmatrač
8.	Regional Rural Development Standing Working Group of South East Europe, SWG	<i>Međunarodna međuvladina organizacija, okuplja institucije odgovorne za ruralni razvoj u odgovarajućim zemljama i regionima.</i>	
9.	SEE Trade Union Forum, SEETUF	<i>promoviše socijalnu dimenziju ekonomskih reformi u regionu</i>	
10.	Electronic South Eastern Europe Initiative – eSEE	<i>eSEE inicijativa i bSEE radna grupa deluju pod okriljem RCC-a i imaju za cilj promovisanje jedinstvenog, otvorenog i konkurentnog regionalnog tržišta informativne tehnologije i komunikacija</i>	UNMIK, u ime Kosova
11.	+ bSEE Task Force (U okviru RCC)	<i>Stalna institucija odgovorna za svakodnevnu podršku aktivnost Energetske zajednice i praćenje primene Ugovora</i>	
12.	Energy Community Secretariat	<i>Regionalna organizacija za prevoz za promovisanje saradnje i razvoj infrastrukture.</i>	Kosovo + UNMIK - SE – DGMOVE
13.	South East Europe Transport Observatory - SEETO	<i>Mreža udruženja lokalnih samouprava Jugoistočne Evrope, sa 16 udruženja, oko 9000 lokalnih samouprava.</i>	
14.	Network of Associations of Local Authorities of SEE, NALAS	<i>(2009) Regionalna koordinacija razmene ekspertize o JPP i unapređenju životne sredine i mere za razvoj JPP u regionu.</i>	
15.	South East European Public Privat Partnership Network, SEPPPN	<i>Udruženje koje su prvobitno formirale Albanija, Hrvatska i Makedonija sa SAD, a u cilju pružanja podrške njihovim naporima za pridruživanje NATO-u.</i>	Posmatrači: Srbija, Kosovo, Slovenija
16.	US – Adriatic Charter (A5)	<i>Regionalna platforma za saradnju u oblasti obrazovanja i obuke.</i>	Posmatrači: Kosovo, Bugarska, Rumunija

17.	RCC Task Force Fostering and Building Human Capital - TF FBHC	<i>Promovisanje koherentnosti i koordinacije na polju obrazovanja i naučnih istraživanja u Jugoistočnoj Evropi stvaranjem platforme za dijalog i saradnju aktera koji su uključeni u ove sektore.</i>	
18.	South East European Center for Entrepreneurial Learning – SEECCL	<i>Učenje o preduzetništvu kao ključnoj kompetenciji, u skladu sa politikama i praksom EU.</i>	
19.	Regional Environmental Network for Accession – RENA	<i>Povećavanje regionalne saradnje na Zapadnom Balkanu i Turskoj na polju životne sredine u okviru perspektive članstva u EU.</i>	
20.	The Implementation of Single European Sky in South East Europe Programme - ISISECAA	<i>Inicijativa Evropske komisije koja ima za cilj reformu evropskog sistema upravljanja vazдушnim saobraćajem.</i>	Završena 2017
21.	(OECD) Investment Compact for SEE	<i>Podrška vladama u regionu da poboljšaju investicionu klimu i pojačaju razvoj privatnog sektora.</i>	Kosovo, posmatrač
22.	Regional Cooperation Council – RCC	<i>Sveobuhvatan regionalni okvir za saradnju između zemalja Jugoistočne Evrope, međunarodne zajednice i donatora koji podržavaju evropske i evroatlantske integracije regiona.</i>	
23.	Regional School of Public Administration - ReSPA	<i>Međunarodna organizacija čiji je cilj unapređenje regionalne saradnje u oblasti javne uprave na Zapadnom Balkanu.</i>	Kosovo, u procesu pristupanja
24.	South-East European Cooperation Process - SEECP	<i>Forum za diplomatski i politički dijalog.</i>	
25.	Berlin Process - WB6	<i>Unapređenje integracionih procesa na Zapadnom Balkanu. Održana su četiri samita na visokom nivou, sledeći samit se održava u Londonu. RYCO i TCT su rezultat do sada postignutih sporazuma. Trenutno se razmatra stvaranje Regionalnog ekonomskog područja, za šta je odobren Višegodišnji akcioni plan (MAP).</i>	
26.	Centre for Security Cooperation – RACVIAC	<i>Cilj je pružanje obuke za kontrolu naoružanja, promovisanje poverenja, izgradnju bezbednosnih mera i proširenje saradnje u Jugoistočnoj Evropi.</i>	Kosovo pozvano da učestvuje
27.	Migration, Asylum, Refugees Regional Initiative - MARRI	<i>Promovisanje regionalne saradnje i sveobuhvatnog i usklađenog pristupa u oblastima: migracija, azila, granične kontrole, viznog režima, integracije i povratka izbeglica.</i>	
28.	Western Balkans Research and Innovation Centre - WISE	<i>Podrška za jačanje regionalne i međunarodne saradnje poboljšanjem klime za istraživanje i inovacije na Zapadnom Balkanu.</i>	

29.	Western Balkans Fund – WBF	<i>Podsticanje saradnje između članica, jačanje regionalnih odnosa i kohezije radi unapređenja integracija u EU.</i>	
30.	Regional Youth Cooperation Office - RYCO	<i>Institucionalni mehanizam koji funkcioniše nezavisno, a koji su osnovali učesnici WB6 za promovisanje ponovnog pomirenja i saradnje među mladima u regionu preko programa razmene.</i>	
31.	Transport Community Treaty – TCT	<i>Dublja integracija Zapadnog Balkana u transportno tržište EU prema zajedničkim standardima, povećanje efikasnosti mreže i kvaliteta usluga koje su ponuđene građanima i preduzećima.</i>	
32.	South East European International Institute for Sustainable Technologies	<i>Saradnja u oblasti nauke, tehnologije i industrije, odnosno obuka mladih talenata zasnovana na prenošenju znanja i tehnologije iz evropskih centara.</i>	
33.	Regional Environmental Centre For Southern And Central Europe - REC	<i>Projekti usredsređeni na upravljanje životnom sredinom, ekonomiju sa niskim učešćem ugljenika, prilagođavanje klimatskim promenama, upravljanje prirodnim resursima i zaštitu životne sredine.</i>	
34.	Business Advisory Council for South Eastern Europe - BACSEE	<i>Savetodavno telo koje čini 35 međunarodnih investitora i predstavnika preduzeća iz više od 20 zemalja.</i>	
35.	Steering Platform for Research in Western Balkans - WBC-RTI	<i>Unapređenje integracije Zapadnog Balkana u Evropski istraživački prostor u okviru perspektive članstva u EU</i>	
36.	WB6 Advocacy Group	<i>Inicijativa istraživačkih centara Zapadnog Balkana čiji je cilj olakšavanje i pomoć u proširenju Evropske unije na Zapadni Balkan.</i>	
37.	South East Europe Regional Council - International Council on Large Electric Systems – SEERC CIGRE	<i>CIGRE je međunarodna neprofitna organizacija koja promoviše saradnju između stručnjaka iz celog sveta za razmenu iskustava, udruživanje snaga i razmenu znanja u cilju jačanja električnih sistema.</i>	
38.	Police Cooperation Convention for Southeast Europe - PCC SEE	<i>Konvencija predviđa savremene oblike saradnje između ugovornih strana, poput zajedničke analize pretnji, oficiri za vezu, brzo gonjenje, zaštita svedoka, prekogranični nadzor, kontrolisane predaje, tajne istraga zločina i sprečavanja krivičnih dela.</i>	Kosovo učestvuje kao „Pozvano“ (Guest)
39.	Cetinje Parliamentary Forum - CPA	<i>Regionalna inicijativa za parlamentarnu saradnju u Jugoistočnoj Evropi na putu ka EU</i>	

3. NIVO IMPLEMENTACIJE SPORAZUMA

SPORAZUMI TEHNIČKOG DIJALOGA		IMPLEMENTACIJA
1.	SLOBODA KRETANJA, 2. jul 2011.	
2.	CIVILNI REGISTAR (MATIČNE KNJIGE), 2. jul 2011.	
3.	UZAJAMNO PRIZNANJE UNIVERZITETSKIH DIPLOMA, 2. jul 2011.	
4.	KATASTARSKI SPISI, 2. jul 2011.	
5.	CARINSKI PEČATI, 2. septembar 2011.	
6.	INTEGRISANO UPRAVLJANJE GRANICOM (IBM), 2. decembar 2011.	
7.	REGIONALNO PREDSTAVLJANJE I SARADNJA, 24. februar 2012.	
8.	UBIRANJE CARINSKIH PRIHODA, 17. januar 2013.	
9.	ENERGETIKA, 8. septembar 2013.	
10.	TELEKOMUNIKACIJE, 15. decembar 2016.	
11.	UZAJAMNO PRIZNANJE (OSIGURAVAJUĆIH) POLISA ZA VOZILA, 23. jun 2015.	
12.	ADR SERTIFIKATI, 19. april 2016.	
13.	REVITALIZACIJA I OTVARANJE MOSTA U MITROVICI, 5. avgust 2011.	
ARANŽMANI PROISTEKLI IZ SPORAZUMA O NORMALIZACIJI ODNOSA		
14.	LOKALNI IZBORI (FUNKCIONISANJE ČETIRI OPŠTINE NA SEVERU), 2013.	
15.	SLUŽBENICI ZA VEZU, 31. maj 2013.	
16.	INTEGRACIJA POLICIJE, 31. decembar 2013.	
17.	RASPUŠTANJE I INTEGRACIJA „CIVILNE ZAŠTITE“, 26. mart 2015.	
18.	PRAVOSUĐE, 9. februar 2015.	
19.	ZAJEDNICA OPŠTINA SA SRPSKOM VEĆINOM, 25. avgust 2011.	

4. TEKSTOVI SPORAZUMA U TEHNIČKOM DIJALOGU, PREMA VLADI

SLOBODA KRETANJA, Dogovoreni zaključci	2. jul 2011.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Stanovnici svake strane treba da budu u mogućnosti da slobodno putuju u okviru ili preko teritorije druge strane. 2. Svaka strana će primenjivati, čim to bude bilo operativno izvodljivo, sistem ličnih karata za putovanja stanovnika druge strane preko granice/administrativne linije. 3. Svaka strana može primenjivati sistem kojim će lične karte biti praćene pisanim „ulaznim/izlaznim“ dokumentima za stanovnike druge strane koji žele da tranzitno putuju u treću zemlju. 4. Kao prelazno rešenje, svaka strana će omogućiti stanovnicima druge kupovinu graničnog/administrativnog osiguranja. Pod pokroviteljstvom Evropske unije, strane će nastaviti rad usmeren ka postizanju komercijalnog aranžmana o uzajamnom pokriću osiguranja vozila, tako da sva vozila budu pokrivena sa obe strane granice/administrativne linije što je pre moguće. 5. Svaka strana će preduzeti sve neophodne mere da omogući stanovnicima druge strane da slobodno putuju u okviru ili preko teritorije druge koristeći vozačke dozvole koje su izdale njihove vlasti. 6. Kao privremena mera, vlasti na Kosovu će produžiti važenje KS registarskih tablica za početni period od pet godina, nakon čega će dve strane ponovo razmotriti ovo pitanje (uz posredovanje EU ukoliko bude potrebno). 7. Svi vlasnici automobila sa prebivalištem na Kosovu će koristiti RKS ili KS registarske tablice za vozila (u skladu sa stavkom 6 gore). Izdavaće ih nadležni organi na Kosovu, a biće distribuirane uz posredovanje EULEX-a ako je to potrebno. Svaka strana će uložiti maksimalne napore da obezbedi sprovođenje gore navedenog. 8. Kao privremena mera, vlasti u Beogradu će omogućiti vozilima sa Kosova koja imaju KS registarske tablice da slobodno putuju na njegovoj teritoriji ili preko nje. 9. Kao privremena mera, za svako vozilo čiji vlasnik to bude želeo, biće dostupne privremene registarske tablice na relevantnim graničnim/administrativnim prelazima. 10. Što se tiče readmisije, a uzimajući u obzir obaveze Prištine u ovoj oblasti, gorepomenuti aranžmani neće stvoriti nove obaveze za Beograd u pogledu prihvatanja zahteva za readmisiju lica sa kosovskim dokumentima u kontekstu postojećih sporazuma o readmisiji između Beograda i EU. 11. Do sredine jula biće oformljena grupa za implementaciju, kojoj će predsedavati EU i koja će početi pripreme s ciljem da se svi gore navedeni aranžmani i sve neophodne naknadne radnje sprovedu čim to bude operativno izvodljivo, dok će se aranžman pod stavkom 7 primenjivati od 1. novembra 2011. 	
<p>ⁱ Svi dokumenti ulaza-izlaza će sadržavati neutralni jezik</p>	

KONAČNI OPERATIVNI ZAKLJUČCI, IMPLEMENTACIONA GRUPA ZA SLOBODU KRETANJA	29. novembar 2011.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Operativni zaključci Dijaloga o slobodi kretanja od 2. jula 2011. su u potpunosti primenjeni 29. novembra 2011; 2. Građanima Kosova koji putuju u ili kroz Srbiju će biti izdat ulazni/izlazni dokument; 3. Građanima Srbije koji putuju u ili kroz Kosovo će biti izdat ulazni/izlazni dokument; 4. Konačni ulazni/izlazni dokument svake strane priložen je uz ove zaključke; 5. Na zahtev za potvrdu identiteta se pokazuje LK zajedno sa ovim ulaznim/izlaznim dokumentom; 6. Ulazni/izlazni dokument se naziva ulazni/izlazni dokument. Jezik ulazno/izlaznog dokumenta će biti samo proceduralni jezik: „Ulazni/izlazni dokument se ne sme izgubiti i u slučaju gubitka relevantno lice treba da stupi u kontakt sa najbližom policijskom stanicom da bi dobilo potvrdu da je izgubilo ulazni/izlazni dokument itd“; 7. Ulazni/izlazni dokument ne sadrži fotografije; 8. Maloletnicima koji putuju sa rodnim listom će biti izdat poseban ulazni/izlazni dokument i moraju poneti fotografiju kako bi se sistem osigurao od trgovine decom; 9. U početku će biti otvorena dva prelaza, jedan između Srbije i Mađarske (Horgoš) i jedan između Srbije i Hrvatske (Batrovci) za ulaz/izlaz iz Srbije. Postepeno, kasnije će biti otvoreni svi ostali prelazi. 10. Prvo će biti otvorene kapije 1, 3 i 5. Postepeno, kasnije će biti otvoreni svi ostali prelazi. 11. Uzimajući u obzir zaključke za IUG, strane su se složile da razmotre prelazni period za primenu tačke 7 za registarske tablice u operativnim zaključcima o slobodi kretanja u svetlu situacije na terenu; 12. Vozila sa registarskim tablicama KS će moći da putuju po/kroz Srbiju; 13. Svaka strana će uspostaviti šemu graničnog osiguranja/osiguranja na administrativnoj granici. Cena osiguranja će biti u skladu sa cenovnikom važećeg osiguranja na granici/liniji, a koji trenutno na beogradskoj strani kao najkraće vreme predviđa jednomesečni period. Beogradska strana će se potruditi da u roku od nekoliko nedelja uspostavi jeftinije polise osiguranja na kraći period; 14. Istovremeno, strane će pod pokroviteljstvom EU/Saveta biroa nastaviti da rade na pronalaženju komercijalnih aranžmana za uzajamno pokriće osiguranja vozila kako bi sva vozila bile pokrivena sa obe strane granice/administrativne linije što je pre moguće; 15. Registarske tablice vozila sa RKS će se menjati privremenim registarskim tablicama na srpskoj strani. Čim bude moguće operativno, za privremene registarske tablice će se primenjivati snižena taksa. Kosovska strana će primenjivati istu taksu; 16. Kosovska stranka zadržava pravo da nakon konsultacija sa EU takođe primeni režim privremenih registarskih tablica za vozila; 17. U početku će se koristiti privremene registarske tablice kakve jesu; 18. Beograd i Priština su se obavezale da će raditi na primeni „neutralnih“ privremenih registarskih tablica čim to bude operativno izvodljivo. 	

DOGOVORI U VEZI SA FINALIZACIJOM SPROVOĐENJA SPORAZUMA O SLOBODI KRETANJA IZ 2011.	14. septembar 2016.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Strane se slažu da relevantne delove registarskih tablica pokriju sa dve bele nalepnice. 2. Režim nalepnica će stupiti na snagu 15. novembra 2016. godine. 3. Administrativna infrastruktura za izdavanje svih dokumenata koji su potrebni za registraciju vozila sa registarskim tablicama koje izdaju vlasti Kosova će biti postavljena u novembru 2016. 4. Registracija svih vozila sa registarskim tablicama koje izdaju vlasti Kosova („KS“/ „RKS“) će otpočeti 15. januara 2017. godine i trajaće 12 meseci, nakon čega će dve strane ponovo razmotriti ovo pitanje uz posredovanje EU. 5. Kosovo će produžiti važenje „KS“ registarskih tablica na pet godina, nakon čega će dve strane ponovo razmatrati ovo pitanje (uz posredovanje EU ukoliko bude bilo potrebno). 6. Kosovo će odobravati izuzeće od svih dažbina i taksi za registraciju vozila na isti način kao i u prethodnim takvim prilikama. Bliska i brza saradnja će biti uspostavljena između dve strane kako bi se potvrdila zakonita svojina nad vozilima. 7. Obe strane i EU će sprovesti informativnu kampanju kako bi se stanovnicima na koje se odnosi ova mera objasnili modaliteti pre-registracije vozila. Dalji razgovori o delokrugu i modalitetima takve informativne kampanje će biti vođeni na grupi za implementaciju. 8. Režim nalepnica se neće odnositi na registarske tablice na koje se odnosi proces registracije. 9. Zbog osetljivosti koju prati gore navedeno, strane se slažu da sprovođenje ovih zaključaka razmatraju u redovnim intervalima. 	

MATIČNE KNJIGE, Dogovoreni zaključci	2. jul 2011.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Strane će zajednički uložiti sve napore u pogledu uspostavljanja potpuno pouzdane matične službe na Kosovu. 2. Tripartitna „zajednička komisija“, koju čine stručnjaci iz oblasti matičnih knjiga obe strane i EULEKS-a, pri čemu će ovaj biti na mestu predsedavajućeg, biće oformljena radi utvrđivanja praznina u nestalim originalima matičnih knjiga iz perioda pre 1999. godine. 3. EULEKS će overiti kopije svih originalnih matičnih knjiga građana sa Kosova, po opštinama, po potrebi uz konsultacije sa stručnjacima obe strane. EULEKS će obraditi overene kopije s ciljem uspostavljanja potpuno pouzdane matične službe na Kosovu. 4. Na zahtev, EULEKS će biti spreman da dostavi konkretne informacije sa Kosova. 	

PRIZNAVANJE UNIVERZITETSKIH DIPLOMA, Dogovoreni zaključci	2. jul 2011.
<p>2. JUL 2011.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. U skladu sa najboljom evropskom praksom, studenti treba da imaju pristup obrazovnim programima i mogućnostima zapošljavanja širom regiona kako bi najbolje iskoristili svoje veštine i talente. 2. Obe strane su se načelno dogovorile da će pitanje priznavanja univerzitetskih diploma rešiti preko međusobno dogovorenog međunarodnog tela ili preko nezavisne akademske institucije treće strane. 3. Detalji će biti finalizovani na sledećem sastanku u Dijalogu. <p>21. NOVEMBAR 2011.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na osnovu operativnih zaključaka od 2. jula 2011. godine o prihvatanju univerzitetskih diploma, strane su se dogovorile da zamole Evropsku univerzitetsku asocijaciju da overi univerzitetske diplome koje izdaju univerziteti svake strane kako bi ih druga strana koristila u svrhe nastavka obrazovanja i/ili zapošljavanja u javnom sektoru. 2. Nakon provere da li su univerzitetske diplome izdate od strane ovlašćenih institucija u skladu s najboljom evropskom praksom, sertifikaciju vrši Komitet evropskih akademskih stručnjaka, koji je osnovala Evropska univerzitetska asocijacija. 3. Dodaci uz diplome i transkripti ocena u formatu u kakvom su podneti tokom dijaloga i predstavljeni u prilogu ovih zaključaka prilagaće se uz univerzitetske diplome. Organi svake od strana odlučiće koji od dokumenata su validni za ovaj proces, pod uslovom da je rezultat prihvatanje kvalifikacije stečene na osnovu diplome. 4. EU će uložiti sve napore da obezbedi sprovođenje gore pomenutih zaključaka od 1. januara 2012. godine. 	

ZAKLJUČCI O UZAJAMNOM PRIZNAVANJU DIPLOMA NA OSNOVU PRVOBITNIH SPORAZUMA IZ 2011. GODINE	19. januar 2016.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Imajući u vidu ograničeni napredak postignut u sprovođenju Sporazuma o uzajamnom priznavanju diploma iz 2011. godine, Strane su saglasne da obnove napore i nadovežu se na to iskustvo kako bi prevazišle izazove i pojednostavile proces. 2. Strane se slažu da primene sporazum o diplomama nakon izdavanja sertifikata EAU. Priznavanje će biti podeljeno na profesionalno i akademsko. Profesionalno priznavanje će sprovesti nadležni državni organi svake Strane, u roku od najviše 90 dana od dana prijema zahteva i sa maksimalnom naknadom od 50 evra ili u ekvivalentnom iznosu. Profesionalno priznavanje će se smatrati dovoljnim za mogućnost zapošljavanja, uključujući i u državnim organima. Akademsko priznavanje će biti potrebno samo za nastavak studija; postupci će zavisiti od pojedinačnih visokoškolskih ustanova i imati ukupni rok od pet meseci. 3. Strane će priznati sve prethodno pribavljene sertifikate EAU, a diplome koje je overila EAU mogu se podneti direktno radi priznavanja. Svako prethodno priznavanje diploma smatraće se važećim. Partner za sprovođenje će Stranama dostaviti informacije o prirodi zahteva podnosioca (profesionalno ili akademsko priznavanje) u maksimalnom roku od dva meseca. Pored toga, Strane se slažu da razmene sve relevantne informacije o potrebnim procedurama, uključujući i visinu naknade, do kraja februara 2016. godine. 4. Sporazum o diplomama i ovi zaključci primenjuju se samo na sve akreditovane visokoškolske ustanove i programe relevantnih tela svake Strane, Beograda i Prištine, zasebno. Strane će razmeniti spisak akreditovanih visokoškolskih ustanova do kraja februara 2016. godine. 5. Strane su saglasne da se ovaj postupak odnosi na sledeće nivoe studija: osnovne, master i doktorske. Strane se takođe slažu da priznaju diplome osnovnog, srednjeg, stručnog obrazovanja, i peti stepen stručne spreme prema Evropskom okviru kvalifikacija (EOK), čiji će modaliteti realizacije biti razmatrani na sledećem sastanku. 6. Na osnovu gorenavedenog, Strane se slažu da započnu drugu fazu prvobitnog projekta. 7. EU će formirati tripartitnu implementacionu grupu do kraja februara 2016. godine radi praćenja sprovođenja ovih sporazuma i zaključaka. 8. Obe Strane će nastaviti sa istovremenim sprovođenjem Sporazuma o uzajamnom priznavanju diploma 1. marta 2016. godine. 	
OPERATIVNI ZAKLJUČAK RADNE GRUPE ZA DIPLOME	21. mart 2016.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Strane su se međusobno informisale o svojim postupcima za priznavanje diploma stečenih na visokoškolskim ustanovama za stručnu i akademsku upotrebu, i to diplome osnovne i srednje škole, diplome za stručno obrazovanje, diplome za peti stepen stručne spreme prema Evropskom okviru kvalifikacija (EOK) i diplome sa doktorskih studija. 2. Strane su saglasne da u potpunosti poštuju rokove/naknade predviđene pod zaključcima od januara 2016. godine. 3. Strane su saglasne da će se sve diplome, koje je prethodno priznala Evropska asocijacija univerziteta (EUA), predati za priznavanje biti obrađene od 4. aprila 2016. godine i procedure priznavanja će biti završene u skladu sa rokovima onako kako je predviđeno u skladu sa zaključcima iz januara 2016. 4. Strane su predale predsedavajućem EU-a odgovarajući spisak akreditovanih visokoškolskih ustanova. Predsedavajući EU-a će ih podeliti stranama. 5. EU će nastaviti sa projektom (ima) za izbor izvršnih partnera (za sertifikaciju i administrativne svrhe) i informisaće strane o napretku. 6. U međuvremenu, resorna ministarstva stranâ će prikupiti zahteve za priznavanje diploma od 4. aprila 2016. godine i predaće ih izvršnom/administrativnom partneru čim bude izabran. 7. Strane će predati relevantne imejl adrese što pre moguće. EU će izdati saopštenje za javnost preko svojih predstavništava u Beogradu i Prištini, informišući javnost. 8. Strane su se dogovorile oko sledećeg Projektnog zadatka za Trojnu grupu za sprovođenje –TGS: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sadašnja Radna grupa za diplome će delovati kao TGS. ▪ EU će predsedavati Trojnom grupom za sprovođenje i sastajće se najmanje dva puta godišnje ili češće na zahtev strana. ▪ TGS će pratiti sprovođenje sporazuma o diplomama i zaključke o uzajamnom priznavanju diploma na osnovu originalnih sporazuma iz 2011. godine. ▪ Izvršni/administrativni partner u saradnji sa odgovarajućim ministarstvima obeju strana će redovno izveštavati Trojnoj grupi za sprovođenje o broju podnetih, sertifikovanih, odobrenih i odbijenih zahteva za priznavanje, sa razlozima za odbijanja, najmanje jednom u šest meseci. ▪ TGS će imati pravo da zatraži informacije o spornim slučajevima. <p>TGS može da predloži mere za izmirenje potencijalnih sporova oko sprovođenja sporazuma i zaključaka/može predložiti odgovarajuće lekove.</p>	

EU SMERNICE ZA UZAJAMNO PRIZNAVANJE DIPLOMA NA OSNOVU PRVOBITNOG SPORAZUMA IZ 2011. GOD.
4. april 2016.

U kontekstu dijaloga o normalizaciji odnosa između Kosova i Srbije koji potpomaže EU, obe strane su ponovo prihvatile obavezu da sprovedu sporazum o uzajamnom prihvatanju stručnih i akademskih diploma.

Diplome će u početku potvrđivati organizacija koju odabere EU. Nakon ovog potvrđivanja, zahtev za priznavanje može se podneti relevantnim institucijama svake od strana. Priznavanje će biti podeljeno na stručno i akademsko.

Stručno priznavanje će vršiti odgovarajući organi vlasti, u roku od najviše 90 dana nakon dobijanja zahteva i uz naknadu od najviše 50 evra ili ekvivalentan iznos. Stručno priznavanje smatraće se dovoljnim za mogućnosti zapošljavanja, uključujući i zapošljavanja u organima vlasti.

Akademsko priznavanje biće potrebno samo radi nastavka studija; procedure će zavisi individualno od institucije visokog obrazovanja i njihov rok će biti pet meseci.

Strane će priznati sve ranije priznate potvrde Evropske asocijacije univerziteta (EUA). Diplome koje je EUA već potvrdila mogu se direktno podneti na priznavanje. Strane će iste obrađivati od 4. aprila 2016. godine. Sva ranija priznavanja diploma tretiraće se kao validna.

Pored toga, strane su saglasne da prošire delokrug sporazuma iz 2011. godine obuhvatanjem sledećih stepena obrazovanja: visoko obrazovanje (diplomirani student, master i doktor nauka) i preduniverzitetsko obrazovanje (osnovno, srednje, strukovno obrazovanje i peti stepen kvalifikacija prema Evropskom okviru kvalifikacija).

Evropska unija će i dalje pružati pomoć u ovom procesu kroz finansiranje projekta koji će omogućiti sprovođenje sporazuma u početnoj fazi potvrđivanja. Detalji u pogledu modaliteta projekta i izabranog/ih partnera za realizaciju biće objavljeni kasnije.

U međuvremenu, molimo zainteresovane podnosioci zahteva da se obrate predmetnim ministarstvima obrazovanja radi podnošenja svojih zahteva.

U Prištini molimo kontaktirajte:

Za priznavanje preduniverzitetskih diploma:
E-pošta: avni.rexha@rks-gov.net
Za akademsko i stručno priznavanje
E-pošta: Qamile.sinanaj@ks-gov.net
Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
Internet stranica: www.masht-gov.net
ul. Agima Ramadanija, Poštanski broj: 10000 Priština,
Kosovo

U Beogradu molimo kontaktirajte:

Za preduniverzitetsko, akademsko i stručno priznavanje:
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

Email: diplomekim@mpn.gov.rs
Web: <http://www.mpn.gov.rs/>
ul : 22-26 Nemanjina
11 000 Beograd

KATASTARSKI SPISI
2. septembar 2011.

1. Radi zaštite prava lica sa legitimnim imovinskim zahtevima, strane će zajednički uložiti sve napore u pogledu uspostavljanja potpuno pouzdanog katastra na Kosovu.
2. Tripartitna grupa za sprovođenje, koju čine katastarski stručnjaci obe strane i kojoj predsedava EU, nadgledaće rad stručne agencije (koju će odabrati EU nakon konsultacija sa obema stranama), a čija će uloga biti da utvrdi praznine u originalnoj katastarskoj evidenciji iz perioda pre 1999. godine.
3. Specijalni predstavnik EU dobiće skenirane kopije originalne katastarske evidencije iz perioda pre 1999. godine, koja je uklonjena sa Kosova. Na zahtev, Specijalni predstavnik EU dostaviće konkretne informacije sa Kosova.
4. Stručna agencija pomenuta u tački 2. uporediće sve kopije originalne katastarske evidencije privatne svojine¹ iz perioda pre 1999. godine sa rekonstruisanim katastrom Kosova. Tripartitna grupa za sprovođenje preneće na mehanizam za rešavanje sporova na Kosovu one slučajeve u kojima se na osnovu poređenja utvrdi da evidencije nisu istovetne. Ovaj mehanizam doneće konačnu odluku o tome koji je katastarski zapis tačan.
5. Prvi stepen mehanizma za rešavanje sporova predstavljaće Komisija sastavljena od međunarodnih i stručnjaka za katastar i imovinu sa Kosova. Većinu stručnjaka imenovaće Specijalni predstavnik EU, uzimajući u obzir interese svih zainteresovanih zajednica.
6. Vrhovni sud Kosova delovaće kao drugostepeno žalbeno telo ovog mehanizma. Odluke Vrhovnog suda Kosova donosiće sudsko veće u kome će međunarodne sudije imati većinu, a one će biti konačne, izvršne i neće moći da budu osporavane.
7. O odlukama napred navedenog mehanizma biće obavešteni svi zainteresovani činioци. Katastarska agencija Kosova sprovediće konačne odluke napred navedenog mehanizma za rešavanje sporova tako što će unesiti neophodne promene u kosovski katastar.
8. Tripartitna grupa za sprovođenje nadgledaće brzu realizaciju i funkcionisanje gore navedenog aranžmana i redovno će Dijalogu podnositi izveštaje o napretku.

1. Ovo će se odnositi na katastarsku evidenciju privatne svojine, privatne komercijalne svojine i privatne crkvene svojine.

CARINSKI PEČATI, Dogovoreni zaključci	2. septembar 2011.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Strane će učiniti sve kako bi obezbedile slobodno kretanje robe u skladu sa CEFTA sporazumom; ▪ Prihvata se carinski pečat sa natpisom „Kosovo Customs“/„Kosovska carina“, kao što je potvrđeno svim članicama CEFTA; ▪ Ovakva upotreba biće deo i celokupne prateće dokumentacije i komunikacije. 	

ZAKLJUČCI O CARINSKOM LICENCIRANJU UVOZA	16. decembar 2014.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Sastanak svih relevantnih institucija i kompanija na Kosovu, registrovanih u četiri severne opštine kojima je potrebna licenca za uvoz kontrolisane robe će organizovati AKSM 22. decembra 2014. u odgovarajućim prostorijama u Severnoj Mitrovici. Sastanak će omogućiti kompanijama da podnesu zahtev za dobijanje licence. 2. Što se tiče zaključaka od 5. novembra 2013. godine, licence će se izdati u skladu sa zakonodavstvom Kosova. 3. Što se tiče zaključaka od 17. januara 2013. godine, kompanije u četiri severne opštine osnovane pre tog datuma ne moraju da prilikom podnošenja zahteva za licence, podnesu dokumentaciji iz Poreske uprave Kosova (fiskalni broj, broj PDV-a), broj registrovanja, identifikacione karte ili sudske dokaze . 4. Kompanije iz četiri severne opštine, koje ne podnesu aplikaciju za licenciranje za uvoz kontrolisane robe do 31. decembra 2014. godine neće moći da nastave uvoz nakon tog datuma, bez odgovarajućih dokumenata licenciranja, izdatih u skladu sa zakonodavstvom Kosova. 5. Kompanije iz četiri severne opštine koje podnesu zahtev za dobijanje licence za uvoz kontrolisane robe do 31. decembra 2014. godine moći će da nastave sa uvozom do donošenja konačne odluke od strane nadležne institucije na Kosovu i obaveštavanja kompanije. 6. Beogradska strana će podneti svoje liste esencijalnih lekova (za unutrašnji i spoljni tretman pacijenata) upotrebljenih u javnim zdravstvenim ustanovama do 22. decembra 2014. godine. 7. Rok za licenciranje lekova koje je podnela Beogradska strana će biti produžen do 30. maja, 2015. godine. Licenciranje će se vršiti u skladu sa zakonodavstvom Kosova. Kako bi se osiguralo da lekovi budu licencirani do 30. maja 2015. godine, druga strana treba da podnese svu dokumentaciju u najkraćem mogućem roku, uključujući i CPP, pod uslovom da je oblik CPP dogovoren sa carinama i u skladu sa fitosanitarnim i veterinarskim dokumentima. 8. Do 30. maja 2015. godine, uvoz ovih lekova će biti regulisan po režimu humanitarnog uvoza prema zakonodavstvu Kosova. 	

TEHNIČKI PROTOKOL O SPROVOĐENJU DOGOVORENIH ZAKLJUČAKA O IUG-U1 U DIJALOGU OD 2. DECEMBRA 2011. GOD.	23. februar 2012.
<ol style="list-style-type: none"> 1. U skladu s Lisabonskim ugovorom i relevantnim zakonodavstvom EU2 , i uzimajući u obzir da su obe strane deo Agende EU za zapadni Balkan, od njih će se zahtevati da postepeno harmonizuju svoje zakonodavstvo sa EU tekovinama, a posebno da primene koncept IBM. 2. U interesu brže i efikasnije obrade, strane će pod opštim smernicama EU, primeniti koncept IBM. 3. Strane nameravaju da postepeno uspostave zajedničke integrisane punktove na svim njihovim zajedničkim IBM prelazima. Ova saradnja će pratiti najbolju evropsku praksu kako je dalje bude progresivno unapređivala Evropska komisija. Posao će imati najveći prioritet, projekti će se zajednički identifikovati i implementirati čim to praktično bude moguće. 4. Zajednički, integrisani, jedinstveni i bezbedni punktovi biće locirani u granicama zajedničkog područja IBM prelaza, zajednički određeni, na kojima će zvaničnici svake strane obavljati odgovarajuće kontrole. Izuzetno, i ograničeno samo na zajednička IBM područja, strane neće isticati simbole svoje jurisdikcije. 5. Aranžmani će uključiti izbalansirano prisustvo, u skladu sa zahtevima, svih relevantnih organa obe strane, kao što su carina, policija itd, i obuhvatiće pitanja, kao što su lokacija prelaza, priroda objekta, radno vreme itd. U skladu sa i za vreme trajanja njegovog mandata³ na prelazima Jarinje/Rudnica i Brnjak, ovo prisustvo uključuje zvaničnike EULEX-a. EULEX će, takođe, biti prisutan i na prelazima Končulj, Merdare, Mutivode i Mučibaba. 6. U osnovi aranžmana biće jasan zadatak prenosa važećih zakonskih odgovornosti i obaveza na jurisdikcije svake od strana. 7. Biće osnovana tripartitna grupa za implementaciju kojom predsedava EU, radi implementacije gore navedenog aranžmana čim to praktično bude moguće. U tom cilju, biće sačinjen i potpisan Tehnički protokol, prema potrebi odvojeno sa EU, koji će uzeti u obzir različite poglede strana na pitanje statusa. Implikacije ovih zaključaka biće uzete u obzir prilikom implementacije slobode kretanja. 8. Ovaj dogovor ne obuhvata bilo kakva opšta ili specifična carinska ili fiskalna pitanja. <p>¹ Jedna strana priznaje liniju kao granicu; druga strana priznaje liniju kao administrativnu liniju. ² Kako je definisano posebno u Šengenskom graničnom zakoniku, Frontex propisu, Propisu o transgraničnom saobraćaju, VIS propisu i Zakoniku zajednice o vizama; ³ Kako je definisano u Zajedničkim akcijama Saveta 2008/124 CEFSP, član 3, stav a.</p>	

TEHNIČKI PROTOKOL O SPROVOĐENJU DOGOVORENIH ZAKLJUČAKA O IUG-U1 U DIJALOGU OD 2. DECEMBRA 2011. GOD.

23. februar 2012.

A. Opšte odredbe:

1. U skladu sa dogovorenim zaključcima o IUG-u, Lisabonskim ugovorom i odgovarajućim zakonodavstvom EU2 i imajući u vidu da su obe strane deo agende EU za Zapadni Balkan, od njih će biti postepeno zahtevano da usklade svoje zakonodavstvo sa tekovinama EU a posebno će biti neophodno primeniti koncept IUG-a kao što je definisano u zaključcima Saveta od 4-5. decembra 2006. god;
2. Postupajući u dobroj veri, strane će postepeno uspostaviti i pokrenuti rad zajedničkih prelaznih tačaka IUG-a (u daljem tekstu PT) Jarinje/Rudnica, Tabalije/Brnjak, Bela Zemlja/Končulj, Merdare/Merdare, Mutivode/Mutivode i Depce/Mučibaba;
3. PT će biti smeštene u zajedničkoj IUG zoni PT-a (u daljem tekstu: ZPT) gde će uz balansirano prisustvo svih nadležnih organa, u skladu sa zahtevima, kao što su policija, carina, fitosanitarna i veterinarska služba, pomoćne i druge službe svake strane, obavljati kontrole odvojeno jedna od druge u okviru svog dela ZPT-a u skladu sa svojim primenjivim zakonskim obavezama i odgovornostima prema svojoj jurisdikciji, uz potpuno poštovanje ljudskih prava zagarantovanih evropskim i međunarodnim standardima;
4. Uspostavljanje PT-a u okviru ZPT-a će uprostiti i olakšati sprovođenje aktivnosti koje se odnose na kontrolu lica, robe i vozila na PT-ima a u interesu prelaska lica, robe i vozila, kao i prevencije, otkrivanja i istraživanja bilo kakve kriminalne aktivnosti;
5. Strane će početi sa uspostavljanjem i radom PT-a: Jarinje/Rudnica, Bela Zemlja/Končulj, Tabalije/Brnjak i Merdare/Merdare. Uspostavljanje i rad PT/ZPT-a Depce/Mučibaba i Mutivode/Mutivode će biti pokrenuto u kasnijem periodu;
6. U skladu sa i tokom njegovog mandata³ na PT/ZPT-ima Jarinje/Rudnica i Tabalije/Brnjak, ovo prisustvo će uključivati službenike EULEX-a. EULEX će takođe biti prisutan na PT-ima Bela Zemlja/Končulj, Merdare/Merdare, Mutivode/Mutivode i Depce/Mučibaba;
7. Evropska misija (Generalna direkcija za proširenje/DG ELARG) će, nakon konsultacija sa stranama i EULEX-om, istražiti mogućnosti za finansiranje izgradnje PT/ZPT-a. Štaviše, takođe će biti istražena mogućnost sufinansiranja PT/ZPT-a između strana;
8. Do okončanja finansijskih procedura predviđenih u stavu 8, strane će istražiti mogućnosti brzog uspostavljanja privremenih objekata za prisustvo službi navedenih u stavu 3. EU će uložiti sve napore za angažovanje strana za sprovođenje ovoga što je pre praktički moguće nakon stupanja na snagu tehničkog protokola;
9. Sloboda kretanja će se nastaviti kao što je dogovoreno u zaključcima dijaloga.

B. Implementaciona grupa

10. Nova, trostrana implementaciona grupa (u daljem tekstu IG), kao što je predviđeno za osnivanje u zaključcima dijaloga i pod predsedavanjem EU, će biti osnovana nakon zaključaka ovog tehničkog protokola i biće nadležna za sprovođenje ovog tehničkog protokola, će biti u stanju da predlaže mere ili rešenja u vezi pitanja koja se odnose na sprovođenje ovog tehničkog protokola i predloži mere za rešavanje sporova i/ili sukoba. IG će doneti svoje UR;
11. IG će se sastajati dva puta godišnje na najvišem nivou. Pored toga, sastanak IG na ovom nivou se može sazvati na zahtev bilo koje strane;
12. Drugi formati/nivou IG su navedeni u delu E ovog tehničkog protokola;

C. PT/ZPT

13. Ovim tehničkim protokolom strane će u okviru zajedno demarkiranih ZPT-a uspostaviti odgovarajuće objekte i infrastrukturu PT a za balansirano prisustvo svih nadležnih organa svake strane, u skladu sa operativnim zahtevima, za sprovođenje kontrola u skladu sa njihovim odgovarajućim zakonskim ovlašćenjima i nadležnostima;
14. Zajednička, integrisana, jedinstvena i bezbedna mesta će biti smeštena u okviru zajedničke oblasti prelaznih mesta IUG-a, koji su zajednički demarkirani, u kojima službenici obe strane sprovode relevantne kontrole. Uz posredovanje EU, IG će razraditi i složiti se o pojedinostima uspostavljanja PT/ZPT-a, uzimajući u obzir reljef i tehničke mogućnosti na terenu. Svaka strana će preduzeti odgovarajuće mere za obezbeđivanje lokacije ZP/ZPT-a na svojoj odgovarajućoj teritoriji;
15. ZPT će obuhvatiti delove puteva, objekata, pomoćnih objekata, kao što su toaleti, ograda, osvetljenje i bilo koji drugi prostor ili objekat potreban za sprovođenje odgovarajućih kontrola/procedura odgovarajućih nadležnih organa;
16. Dizajn svakog ZP/ZPT-a treba pratiti šablon ZP/ZPT-a o kojem su strane diskutovale, koji će biti usklađen sa uslovima/potrebama/saobraćajem/reljefom za/na svakom ZP/ZPT-u;
17. Svaka strana će pokriti troškove rada/održavanja svog dela PT/ZPT-a;
18. PT/ZPT će raditi 24/7. Strane će obavestiti jednu drugu o njihovim odgovarajućim procedurama za obradu lica, vozila i robe kao i o svim promenama istih;
19. Policija će raditi na svim PT/ZPT-ima u uobičajenom obrascu smeni od dvanaest (12) časova, koje će biti usklađene među stranama kako bi se obezbedio neometan tok lica, vozila i robe kroz PT/ZPT. IG će razraditi i dogovoriti se o više detalja rada. Carina će raditi u sličnom obrascu smena na svim PT/ZPT-ima, izuzev Mutivode/Mutivode, na kojem će jedini prisutni organ biti policija. Veterinarska i fitosanitarna služba će raditi samo u unutrašnjim terminalima za carinjenje uz odgovarajući obrazac smena od dvanaest (12) časova, koji će biti usklađen među stranama kako bi se obezbedio neometan tok lica, vozila i robe kroz PT/ZPT. Obrada/kretanje životinja i biljaka će se vršiti preko PT/ZPT-a Merdare/Merdare i Jarinje/Rudnica;
20. Obavljajući službenu dužnost na ZPT-ima službenici obe strane će uživati primenjive i relevantne privilegije i imunitete i odgovaraće samo svojim nadležnim organa;
21. Službenici bilo koje strane, na ulazu ili izlazu i tokom obavljanja svojih službenih dužnosti u njihovom ZPT-u su dužni da nose svoju službenu uniformu i značku;
22. Službenici obe strane će nositi službenu legitimaciju i službeno ovlašćenje, koje službeniku daje pravo ulaza i izlaza sa njihovog dela ZPT-a. Odgovarajuću legitimaciju trebaju izdati nadležni organi svake strane. Strane obaveštavaju jedna drugu o legitimacijama koje su validne za ulaz/izlaz sa ZPT-a;

23. Sa svoje strane ZPT-a, upotreba sile i drugih mera sprovođenja zakona svake strane se uređuje odgovarajućim zakonodavstvom strane;
24. U izuzetnim slučajevima, i ograničeno samo na ZPT-e, strane neće izlagati simbole svoje odgovarajuće jurisdikcije⁴;
25. Funkcionalne informacije na ZPT-ima će biti izložene na službenim jezicima. Pored navedenog, tekst će biti izložen takođe i na engleskom jeziku;

D. Funkcionisanje TP/ZPT-a

26. Unutar ZPT-a će obrada lica, vozila i robe od strane službenika izlazne teritorije će se nastaviti obradom od strane službenika teritorije ulaska. Nakon napuštanja teritorije izlaska, osobe, vozila i robe se više ne mogu obrađivati od strane službenika izlazne teritorije osim ukoliko im je zabranjen ulaz od strane službenika ulazne teritorije;
27. Lica i roba kojima je zabranjen ulazak na teritoriju ulaska se moraju vratiti na teritoriju izlaska;
28. Zakonodavstvo svake strane o azilu i migraciji je primenjivo;
29. Mogu se uspostaviti olakšane saobraćajne kontrole u slučaju vanrednih i nepredviđenih okolnosti, koje prouzrokuju neuobičajeni i povećani nivoi toka saobraćaja. U takvim slučajevima, nadležni organi svake strane će preduzeti relevantne i primenjive mere kontrole za smanjenje zakrčenja saobraćaja. Takve olakšane mere kontrole se mogu uspostaviti samo po privremenoj osnovi. IG će razraditi i dogovoriti dalje pojedinosti koje se odnose na okolnosti po potrebi;
30. Strane će izraditi nacрте i primenjivati planove za vanredne situacije kako bi se odgovorilo na nepredviđene i/ili nepredvidljive događaje. U takvim slučajevima, strane će na zahtev ponuditi uzajamnu pomoć jedna drugoj. Detalji će biti razrađeni i dogovoreni u IG-u;

E. Razmena, obrada i korišćenje informacija

31. Bez predrasuda prema obavezama u koje su strane stupile sa EU i/ili drugim međunarodnim organizacijama, strane će uspostaviti mehanizme u cilju razmene informacija i drugih podataka u oblastima koje su ili bi mogle biti od važnosti za prevenciju, otkrivanje i istraživanje kriminalnih aktivnosti kao i zaštitu života i zdravlja ljudi, životinja i biljaka, životne sredine i bezbednost hrane u njihovim oblastima odgovornosti, uključujući razmenu statistika o kretanju lica i robe kao i otkrivenih nezakonitosti;
32. Nijedna strana neće koristiti informacije i druge podatke koje dobije od druge strane za neka druga pitanja osim za ona predviđena u stavu 31, niti će takve informacije staviti na raspolaganje trećim stranama izuzev za relevantne organe EU. Celokupna obrada informacija će biti preduzeta u potpunom skladu sa standardima EU za zaštitu i obradu podataka;
33. IG, u formatu za ispunjenje relevantnih uslova kao što je propisano u ovom delu E, će biti nadležna za obezbeđivanje da se informacije razmenjuju, obrađuju i koriste;
34. Redovni sastanci će se održavati u redovnim vremenskim intervalima na svim odgovarajućim nivoima (lokalnom, regionalnom, centralnom). Učestalost ovih sastanaka će biti uređena i dogovorena na IG;
35. IG će izraditi nacrt/udvojiti detaljne odredbe za razmenu, obradu i korišćenje informacija i drugih podataka kao što je predviđeno u stavu 32, u punoj saglasnosti sa standardima EU;
36. EU će uložiti sve napore u posredovanju da strane u IG razmenjuju informacije kroz regionalne inicijative/projekte/ sisteme koje je osnovala EU (npr. Sistematska elektronska razmena podataka - Systematic Electronic Exchange of Data (SEED) itd);

F. Odgovornosti/obaveze

37. Za svaki prekršaj ili krivično delo kao i sva oštećenja ili štetu u vezi sa izvršenjem službenih dužnosti na ZPT-u, strana koja je rasporedila službenika koji je izvršio jedno takvo delo će snositi odgovornost a primenjivo je zakonodavstvo odgovarajuće strane/nadležni su odgovarajući organi za sprovođenje zakona;
38. Strana odmah obaveštava drugu stranu o slučaju prekršaja ili krivičnog dela počinjenog od strane jednog od njihovih službenika;
39. Uz posredovanje EU, strane će težiti ka uspostavljanju uzajamne pravne pomoći;

G. Konačne odredbe

40. Uz posredovanje EU, sprovođenje ovog tehničkog protokola će početi nakon potpisivanja tehničkog protokola. U tu svrhu, biće sazvan sastanak IG nakon potpisivanja tehničkog protokola;
41. Promene ovog tehničkog protokola će biti razrađivane i dogovorene u IG;
42. Nakon konsultacija sa EU, svaka strana ima pravo da izda obaveštenje o poništenju ovog tehničkog protokola, što se može učiniti prosleđivanjem obaveštenja svakoj od strana ovog tehničkog protokola. Poništavanje će stupiti na snagu dvanaest meseci nakon navedenog obaveštenja;
43. Nakon poništenja ovog tehničkog protokola, imovina koju su obezbedile strane će ostati u vlasništvu istih. Imovinom obezbeđenom preko EU sredstava će biti raspolagano u skladu sa odredbama odgovarajućih Uslova i rokova i/ili ugovora.

¹ Jedna strana priznaje liniju kao granicu; druga strana priznaje liniju kao administrativnu liniju.

² Kako je definisano posebno u Šengenskom graničnom zakoniku, Frontex propisu, Propisu o transgraničnom saobraćaju, VIS propisu i Zakoniku zajednice o vizama;

³ Kako je definisano u Zajedničkim akcijama Saveta 2008/124 CEFSP, član 3, stav a.

⁴ Navedeno je bolje definisano u pismu posrednika svakoj strani od dana 6. decembra 2011. god.

Konačni akcioni plan implementacione grupe (IG) za tehnički protokol o IUG, dostupan na: http://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/ZKM-ALB-IBM_Action_Plan_final_-_04_December_2012_(2).pdf	5. decembar 2012.
PROCEDURE ZA UZAJAMNU PRAVNU POMOĆ	9. januar 2013.
<p>Obaveštavajući dopis g. Fisnika Redžepija, kosovskog koordinatora za GI IUG, za g. Dentilinija Znajući da se naponi za podršku vladavine prava unapređuju saradničkim pristupom i u skladu sa Tehničkim protokolom za primenu dogovorenih zaključaka dijaloga o IUG-u1, strane se slažu da uspostave procedure kojima se olakšava obrada zahteva za uzajamnu pravnu pomoć (UPP):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Strane će uspostaviti kanal komunikacije za UPP između svojih nadležnih organa u skladu sa relevantnom jurisdikcijom svake strane; 2. Obim zahteva koji će biti preneti će se sastojati od: <ol style="list-style-type: none"> 2.1 Opštih zahteva za UPP 3. Strane su saglasne da se od EULEX-a, u skladu sa i tokom trajanja njegovog mandata, zahteva da deluje kao posrednik za posredovanje u komunikaciji samo u prenosu zahteva za UPP i odgovoru strana na iste. Strane se slažu da se EULEX, u skladu sa i tokom trajanja njegovog mandata, ni na koji način ne može smatrati odgovornim za štetu ili odgovornim za neuspeh u izvršenju zahteva. 4. Tehnički, posredovanje u komunikaciji između strana će se vršiti na sledeći način: organ koji podnosi zahtev dostavlja zahteve ili odgovore EULEX-u, u skladu sa i tokom trajanja njegovog mandata. Nakon prijema, EULEX, u skladu sa i tokom trajanja njegovog mandata, će priložiti prateći dopis u kojem se navode prilozi uz zahtev ili odgovor i po potrebi ga predati strani primaoca zajedno sa priloženim dokumentima. 5. Navedene procedure neće uticati na obaveze strana u vezi sa relevantnom primenjivom jurisdikcijom, traktatima ili drugim aranžmanima na snazi. 6. Strane će nastojati da reše svaki spor koji može nastati u vezi sa prihvatanjem, izvršenjem ili realizacijom ovih procedura. Uz posredovanje EULEX-a, u skladu sa i tokom trajanja njegovog mandata, strane će se sastajati najmanje jednom godišnje o navedenom i u cilju ocene i poboljšanja primene ovih procedura. Štaviše, strane se na zahtev mogu sastajati na bilo kom nivou nadležnosti strana, uključujući EULEX, u skladu sa i tokom trajanja njegovog mandata. EULEX, u skladu sa i tokom trajanja njegovog mandata, će voditi zvaničnu belešku, o kojoj će se strane složiti. 7. Strane će pokrivati svoje troškove i rashode koji mogu nastati u vezi sa prihvatanjem, izvršenjem ili realizacijom ovih procedura. 8. Nakon konsultacija sa EU svaka strana je slobodna da obavesti o raskidu ovih procedura, što će se sprovesti obaveštavanjem svih strana. Raskid stupa na snagu tri meseca nakon obaveštenja. 9. Nakon prijema ovih procedura u pisanom obliku od svake strane, EU će obavestiti strane o stupanju na snagu ovih procedura. <p>¹ Jedna strana priznaje liniju kao granicu; druga strana priznaje liniju kao administrativnu liniju.</p>	

ZAKLJUČCI, Sastanak o SEED-u, Rim, Italija	24. januar 2013.
<p>U skladu sa Tehničkim protokolom za primenu IUG-a1, zaključcima dogovorenim u Dijalogu 2. decembra 2011. i Konačnim akcionim planom za Izvršnu grupu (IG) za Tehnički protokol za IUG - 4. decembar 2012, doneti su sledeći zaključci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Obe strane (kao što je utvrđeno u Tehničkom protokolu za primenu IUG-a, zaključcima dogovorenim u Dijalogu 2. decembra 2011) su saglasne o primeni SEED sistema za elektronsku razmenu podataka. 2. Obe strane su se složile da razmenjuju podatke koji su trenutno u njihovoj carinskoj nadležnosti, u kom slučaju jedna od strana (Beograd) podrazumeva samo tranzitne deklaracije, uključujući TIR i ATA karnet. 3. Opcija za obradu podataka putem jednog posredničkog servera je opcija koju preferiraju obe strane. 4. Što se tiče lokacije posredničkog servera, obe strane su saglasne o drugim lokacijama osim Beograda i/ili Prištine: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Prvi predlog sa kojim su se obe strane složile je da lokacija posredničkog servera bude u Evropskoj komisiji u Briselu; ▪ Druga poželjna opcija za lokaciju posredničkog servera je da bude u okviru Italijanske carinske agencije (ICA) (agencija za implementaciju SEED projekta) u Rimu - ovaj predlog je u potpunosti podržao generalni direktor ICA, koji je osigurao obe strane da će biti pružena sva pomoć potrebna za garantovanje sigurnosti opreme i podataka; ▪ Treća opcija je razmatranje mogućnosti da posrednički server bude smešten u jednoj od kancelarija EU za delegacije u regionu, izuzev u Beogradu i/ili Prištini; <p>Odluku o lokaciji posredničkog servera doneće glavni posrednik EU za IUG i u diskusiji sa članovima IG tokom predstojećih poseta Beogradu i Prištini tokom sledeće nedelje.</p> 5. U roku od 7 dana od prijema odluke o lokaciji posredničkog servera, projektni tim SEED je saglasan da sastavi akcioni plan za sprovođenje, a koji će uključiti aktivnosti, vremenske periode i budžet. 6. Kako bi se obezbedilo finansiranje za sprovođenje razmene SEED podataka, zahteva se da posrednik Sporazuma EU o IUG podnese zvanični zahtev GD za proširenje. <p>¹ Jedna strana priznaje liniju kao granicu; druga strana priznaje liniju kao administrativnu liniju.</p>	

BRISLSKI SPORAZUM O DIZAJNU TRAJNIH PRELAZA IUG	4. septembar 2014.
<ol style="list-style-type: none"> 1. U okviru dijaloga između Beograda i Prištine koji posreduje EU, strane su se sastale kako bi razgovarale o sledećim koracima u primeni Tehničkog protokola o IUG-u, koji je dogovoren 2012. 2. Strane su se dogovorile o nacrtima projekata za trajne prelake IUG i potpisale odgovarajuće dokumente. 3. Strane su se takođe dogovorile o načinu nastavljanja koji je predložila Generalna direkcija za proširenje: <ul style="list-style-type: none"> • Ugovarač (Safage) će finalizovati FIDIC (Žuta knjiga) do kraja 2014. • Po završetku žute knjige, ugovori za projektovanje i izgradnju će biti stavljeni na tender. • Relevantna sredstva će biti obezbeđena iz odgovarajućih IPA, koje su već obavezana i biće zvanično izdvojena sledećeg meseca. • UNOPS će biti odgovoran za nadgledanje sprovođenja sledeće faze. 4. EK (Direkcija za proširenje) će blagovremeno obaveštavati strane o postignutom napretku. 	

ARANŽMANI U VEZI REGIONALNIM PREDSTAVLJANJEM I SARADNJOM, Dogovoreni zaključci	24. februar 2012.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Obe strane potvrđuju svoju posvećenost efikasnom i inkluzivnom regionalnom zastupanju i saradnji. 2. U cilju ispunjavanja navedenog „Kosovo“ je jedina denominacija koja se koristi u okviru regionalne saradnje. 3. Fusnota koja će se primenjivati za zvezdicu navedenu u stavu 2. je: „Ovaj natpis ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa rezolucijom 1244 i mišljenjem MSP-a o deklaraciji nezavisnosti Kosova.“ 4. „Kosovo“ učestvuje u svom interesu i govori u svoje ime na svim regionalnim sastancima. 5. Prilikom pokretanja i/ili potpisivanja novih sporazuma, predstavnik Kosova* se potpisuje kao što je navedeno u stavovima 2. i 3. 6. Što se tiče modifikacija postojećih sporazuma koje je potpisao UNMIK, u ovim zaključcima se ništa neće tumačiti da prejudicira zakonska prava UNMIK-a. Predstavnik Misije Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) će biti pozvan na sastanke organizovane u okviru sporazuma čiji je potpisnik. UNMIK će odlučiti da li želi da učestvuje na nekom od ovih sastanaka. 7. Domaćin sastanaka će biti podstaknut da izbegava prikazivanje državnih simbola osim svog i simbola EU, uzimajući u obzir statute relevantnih organizacija. 8. EU će, kao posrednik, informisati relevantne regionalne organizacije i subjekte o aranžmanima o denominaciji, zastupanju i potpisivanju. Isti se trebaju odraziti na raznim regionalnim sastancima. EU će nadgledati primenu ovih aranžmana. 9. Obe strane i EU će podstaći partnere da podrže ove aranžmane i pomognu u njihovoj primeni. 10. Regionalne organizacije o kojima se govori u ovim zaključcima su postojeće i one koje će biti osnovane, međuvladine organizacije ili aranžmani čiji je cilj promovisanje saradnje ili integracije u regionu Balkana. „Regionalni sastanci“, uključuju sastanke ovih organizacija, kao i ad-hoc sastanke ili neformalne sastanke sa sličnim ciljem. Navedeno takođe uključuje sastanke sa institucijama EU u kontekstu evropske agende. 11. Aranžmani su odobreni na privremenoj osnovi. 	

BRISELSKI SPORAZUM O UBIRANJU CARINSKIH PRIHODA

17. januar 2013.

Zaključci predsedavajućeg, Carinska radna grupa (RG), 10-17 januara 2013: *U skladu sa prethodno dogovorenim relevantnim zaključcima (posebno o IUG-u)*¹, CEFTA sporazumom, Lisabonskim ugovorom i relevantnim zakonodavstvom EU² i uzimajući u obzir da su obe strane deo agende EU za Zapadni Balkan, strane su se složile kako sledi:

A. Ubiranje carine, nameta i akciza i PDV-a;

1. Sva roba, bez obzira na vrstu, količinu i vrednost, može ući na Kosovo*³ preko IUG CP na Jarinju/Rudnici i Tabaviji/Brnjaku.
2. Za robu puštenu u slobodan promet i preodređenu za registrovane kompanije i preduzeća i/ili pojedince koji žive u Leposaviću, Severnoj Mitrovici, Zubinom Potoku i Zvečanu, sve carine i akcize, kao i PDV da se sakupljaju u skladu sa stavom 3. u prostorijama koje se nalaze na carinskim prelazima u zajedničkoj zoni IUG-a (u daljem tekstu „ZZCP“) ako je ova roba ušla preko CP Jarinje/Rudnica i Tabavija/Brnjak. Sva ostala roba koja je ušla preko CP Jarinje/Rudnica i Tabavije/Brnjak će biti usmerena na Terminal u Južnoj Mitrovici radi oslobađanja.
3. Procedure oslobađanja, uključujući sve neophodne kontrole, će na kosovskoj strani sprovesti kosovske vlasti u skladu sa svojim zakonskim odgovornostima i obavezama pod ovom jurisdikcijom (uključujući carinsku, akciznu stopu i PDV), u potpunosti poštujući njihova ljudska prava zagarantovana evropskim i međunarodnim standardima; EULEX će biti prisutan, u skladu sa i tokom trajanja njegovog mandata,⁴ i u skladu sa sporazumom o IUG.
4. Biće izvršena registracija kompanija i preduzeća navedenih u stavu 2. za potrebe ovog sporazuma. Registracija će biti zasnovana na postojećoj dokumentaciji i u skladu sa stavom 3.
5. Za kompanije i preduzeća u Leposaviću, Severnoj Mitrovici, Zubinom Potoku i Zvečanu osnovana pre stupanja na snagu ovog sporazuma, svi prethodni dokumenti o registraciji će se automatski smatrati važećim za registraciju. Nakon stupanja na snagu ovog sporazuma, kosovske vlasti će izvršiti registracije/preuzimanja obaveza za nove kompanije u kosovskom delu ZZCP-a u skladu sa svojim zakonskim odgovornostima i obavezama iz ove jurisdikcije, u potpunosti poštujući njihova ljudska prava zagarantovana evropskim i međunarodnim standardima; EULEX će biti prisutan, u skladu sa i tokom trajanja njegovog mandata.⁵ Sva relevantna dokumentacija se može koristiti za registrovanje i ubiranje prihoda.
6. Kao što je sklopljen dogovor u zaključcima o IUG, Strane će zajednički deliti sve informacije i dokaze prikupljene za sprovođenje gore navedenih operacija među sobom i prema dokumentima iz Sporazuma o IUG, uključujući i Tehnički sporazum.

B. Razvojni fond

7. Treba osnovati Razvojni fond (u daljem tekstu Fond) za promovisanje socio-ekonomskog razvoja i u korist lokalnog stanovništva u Leposaviću, severu Mitrovice, Zubinom Potoku i Zvečanu.
8. O funkcionisanju Fonda odlučuje Upravni odbor. Upravni odbor će se sastojati od tri člana, jednog predstavnika srpske zajednice koji živi u Leposaviću, Severnoj Mitrovici, Zubinom Potoku ili Zvečanu, jednog predstavnika kosovskih vlasti i Specijalnog predstavnika Evropske unije na Kosovu (SPEU). SPEU će pozvati gore navedene predstavnike u Fond nakon konsultacija sa zainteresovanim stranama. Upravni odbor će odlučivati konsenzusom. U slučaju ponovljene nemogućnosti postizanja konsenzusa, SPEU može iskoristiti odlučujući glas kako bi podržao svrhu Fonda, uključujući i usvajanje Privremenih projektnih zadataka.
9. Prihodi prikupljeni na ZZCP-ima Jarinje/Rudnica i Tabavija/Brnjak će biti preneti na račun Fonda otvoren u jednoj komercijalnoj banci u Prištini koju odredi EU.

C. Prelazne odredbe:

10. Strane se dalje slažu da u roku od 3 dana od stupanja na snagu ovog sporazuma, kosovski i službenici EULEX treba da imaju nesmetan pristup ZZCP-u, uključujući i drumskim putem, u vezi sa ovim sporazumom i prethodnim zaključcima o IUG-u. Svi mogući naponi, uključujući i javne izjave na najvišem političkom nivou, će biti na ovom nivou.
11. Na inicijativu SPEU, Fond će biti osnovan u roku od 7 dana od stupanja na snagu ovog sporazuma, koji će otvoriti i gore navedeni bankovni račun.
12. Ubiranje carinskih i akciznih nameta, kao i PDV-a na ZZCP-ima na Jarinju/Rudnici i Tabaviji/Brnjaku će početi odmah nakon osnivanja Fonda. Kosovske vlasti će osigurati da izdata dokumentacija (privremeni obrazac) za kompanije i preduzeća sadrži konkretne informacije o predodređenosti prihoda.
13. U roku od 30 dana od stupanja na snagu ovog sporazuma, strane će usvojiti propise potrebne za sprovođenje ovog sporazuma i ukinuti sve propise koje su u suprotnosti sa gorenavedenim sporazumom.
14. Neće biti nadoknađivani prihodi deponovani u Fondu dok Strane ne odluče drugačije.
15. Pripreme za registraciju su na privremenoj osnovi.

D. Završne odredbe:

16. Ovaj sporazum stupa na snagu 19. januara 2013. u 00:00 časova.
17. Sprovođenje sporazuma će revidirati radna grupa (RG) za praćenje kojom će predsedavati EU i u čijem sastavu su strane. RG će se uglavnom usredsređivati na osiguravanje postupka registracije prema stavovima 4. i 5. koji će biti korisni samo za ovaj sporazum.

(nezvanični prevod)

¹ Jedna strana priznaje liniju kao granicu; druga strana priznaje liniju kao administrativnu liniju.

² Posebno Uredba Saveta (EZ) br. 2007/2000 od 18. septembra 2000. koja predstavlja vanredne trgovačke mere za zemlje i teritorije učesnice ili povezane sa procesom stabilizacije i pridruživanja EU, sa izmenama i dopunama.

³ Ova odrednica ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa rezolucijom 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde deklaraciji nezavisnosti Kosova.

⁴ Kao što je definisano Zajedničkim aktom Saveta 2008/124 CEFSP, član 3, deo a.

⁵ Kao što je definisano Zajedničkim aktom Saveta 2008/124 CEFSP, član 3, deo a.

PRVI SPORAZUM O PRINCIPIMA KOJI REGULIŠU NORMALIZACIJU ODNOSA

19. april 2013.

1. Postojeće Asocijacija/Zajednica opština u kojima Srbi čine većinsko stanovništvo na Kosovu. Članstvo će biti otvoreno za svaku drugu opštinu pod uslovom da se o tome saglase članovi.
2. Ova Zajednica/Asocijacija će biti uspostavljena na osnovu Statuta. Do njenog raspuštanja može doći samo na osnovu odluke opština učesnica. Pravne garancije će pružiti merodavno pravo i ustavno pravo (uključujući i pravilo dvotrećinske većine).
3. Strukture Asocijacije/Zajednice će biti uspostavljene na istoj osnovi na kojoj počiva postojeći Statut Asocijacije kosovskih opština, npr. predsednik, potpredsednik, Skupština, Veće.
4. U skladu sa nadležnostima dodeljenim Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi i kosovskim zakonom, opštine učesnice će imati pravo da sarađuju u kolektivnom sprovođenju ovlašćenja kroz Zajednicu/Asocijaciju. Asocijacija/Zajednica će imati pun nadzor nad oblastima ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, urbanizma i ruralnog razvoja.
5. Asocijacija/Zajednica će vršiti i druge dodatne nadležnosti koje joj mogu delegirati centralne vlasti.
6. Zajednica/Asocijacija će imati reprezentativnu ulogu prema centralnim vlastima i u tom cilju biće predstavljena u konsultativnom veću zajednica. U cilju ispunjavanja ove uloge predviđena je funkcija monitoringa.
7. Na Kosovu će postojati jedinstvene policijske snage koje se zovu Kosovska policija. Sva policija na severu Kosova će biti integrisana u okvir Kosovske policije. Plate će isplaćivati samo Kosovska policija.
8. Članovima drugih srpskih bezbednosnih struktura biće ponuđena mesta u ekvivalentnim kosovskim strukturama.
9. Postojeće regionalni komandant policije za četiri opštine na severu u kojima Srbi čine većinsko stanovništvo (severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić). Komandant ovog regiona biće kosovski Srbin koga imenuje Ministarstvo unutrašnjih poslova sa spiska koji dostavljaju četiri gradonačelnika u ime Zajednice/Asocijacije. Sastav KP na severu će odlikovati etnički sastav stanovništva ove četiri opštine. (Postojeće još jedan regionalni komandant policije za opštine južna Mitrovica, Srbica i Vučitrn). Regionalni komandant četiri severne opštine će sarađivati sa drugim regionalnim komandantima.
10. Sudske vlasti biće integrisane i funkcionisaće u okviru pravnog sistema Kosova. Apelacioni sud u Prištini će uspostaviti veće koje će biti sastavljeno od većine sudija kosovskih Srba, koje će biti nadležno za sve opštine u kojima su Srbi većinsko stanovništvo. Odeljenje Apelacionog suda, koga čine administrativno osoblje i sudije, imaće stalnu kancelariju u severnoj Mitrovici (Okružni sud u Mitrovici). Svako veće spomenutog Odeljenja će biti sastavljeno od većina sudija kosovskih Srba. U zavisnosti od prirode slučaja o kome je reč, veće će činiti odgovarajuće sudije.
11. Opštinski izbori će biti organizovani u severnim opštinama 2013. godine uz posredovanje OEBS-a u skladu sa kosovskim zakonom i međunarodnim standardima.
12. Plan za implementaciju, uključujući vremenske rokove, biće sačinjen do 26. aprila. Prilikom implementacije ovog Sporazuma, poštovaće se princip transparentnog finansiranja.
13. Dve strane će intenzivirati razgovore o energetici i telekomunikacijama i okončati ih do 15. juna.
14. Dogovoreno je da nijedna strana neće blokirati, ili podsticati druge da blokiraju napredak druge strane na njenom putu ka EU.
15. Dve strane će, uz pomoć EU, osnovati Komitet za implementaciju.

Plan sprovođenja je dostupan ovde: http://kryeministri-ks.net/repository/docs/Plani_i_Zbatimit_te_Marrevshjes_se_Pare_per_Normalizimin_e_Marredhenieve.pdf

SPORAZUM O SLUŽBENICIMA ZA VEZU, Zaključci predsedavajućeg

31. maj 2013.

Obe strane su se sastale na sastancima održanim 28. i 29. januara, 5. februara, 14. februara, 5. i 6. marta, 11. marta, 9. maja i 30. maja 2013. kako bi razmenile stavove o sporazumima za vezu.

One su razmotrile modalitete koje je predložila EU u vezi sa prijemom službenika za vezu i njegovog osoblja u Delegaciji EU/Kancelariji EU.

Pored toga, složile su se da će se sledeće odredbe primenjivati na službenika za vezu i njegovo osoblje:

Preambula: U kontekstu evropske perspektive za Zapadni Balkan, Beograd i Priština su se angažovali za dalje korake koji vode ka normalizaciji odnosa između dve strane. Savet EU je u decembru 2012. takođe pozdravio odluku o imenovanju službenika za vezu koji bi trebali da budu smešteni u kancelarijama Delegacija EU u Beogradu i Kancelarija EU u Prištini i koji će pratiti sva pitanja u vezi sa normalizacijom odnosa i baviti se svakodnevnim problemima koji mogu nastati. Evropska unija pruža olakšice za postizanje ovih aranžmana i za pomoć u njihovoj primeni u skladu sa najboljom praksom EU.

Razmena službenika za vezu će početi 15. juna 2013.

1. Z1. Kancelarija koju koristi službenik za vezu i njegovo osoblje u okviru Delegacije EU/Kancelarije EU, kao i arhive i dokumenti koje koriste, uključujući zvaničnu prepisku, će uživati nepovredivost.
2. Privatna rezidencija službenika za vezu i njegovog osoblja će takođe biti nepovrediva. Obe strane će ponuditi zaštitu objekata 24/7.
3. Data strana će ponuditi službeniku za vezu i njegovom osoblju slobodu kretanja i putovanja, što je u skladu sa Sporazumom o slobodi kretanja postignutim u dijalogu 2. jula 2011.
4. Nepovredivost i lična zaštita. Obe strane će obezbediti ličnu zaštitu za službenika za vezu i njegovo osoblje 24/7.
5. Krivični, građanski i upravni postupak protiv službenika za vezu i njegovog pomoćnika će se voditi samo pred sudom i drugim organima jurisdikcije strane datog službenika za vezu i pomoćnika. Službenik za vezu i pomoćnik neće biti predmet pritvora, hapšenja ili biti primorani da svedoče kao svedoci.

Vozač će imati koristi od prethodnih odredbi, osim ako se ove odredbe koje se odnose na građanske i upravne postupke ne odnose na radnje izvršene van njegovih dužnosti.

6. Službenik za vezu i njegovo osoblje će plaćati sve poreze i prireze na dohodak koji se odnose na njihove dužnosti u svojoj datoj strani.
7. Data strana će dozvoliti unos grantova i osloboditi ih svih carina, poreza i nameta koji se odnose na:
 - a. artikle za službeni upotrebu službenika za vezu ili njegovog osoblja.
 - b. artikle za ličnu upotrebu službenika za vezu ili osoblja ili za članove njegove porodice.
8. Nakon 24-časovnog obaveštenja, obe strane će ponuditi preferencijalne procedure ulaska/izlaska, izuzeće od pregleda ličnog prtljaga, kao i ličnu zaštitu.
9. Članovi porodice službenika za vezu i njegovog osoblja (supružnik i deca do 18 godina starosti) koji su deo njihove porodice će uživati iste uslove kao što je navedeno u stavovima 3, 5, 6. i 8, izuzev lične zaštite. U tom smislu:

Krivični, građanski i upravni postupak protiv porodice službenika za vezu i njegovog pomoćnika koji su deo njihovih porodica će se voditi samo pred sudom i drugim organima u jurisdikciji njihove strane, osim u slučaju bilo kakve radnje u vezi sa bilo kakvom profesionalnom ili komercijalnom aktivnošću članova njihovih porodica.

Krivični postupak protiv porodice vozača koja je deo njegove porodice će se voditi samo pred sudom i drugim vlastima u jurisdikciji strane vozača.

10. Vozilo službenika za vezu će biti opremljeno registarskim tablicama ekvivalentnim onima koje su izdate Delegaciji EU/Kancelariji EU.
11. Osoblje predviđeno ovim odredbama sastojaće se od jednog službenika za vezu, jednog pomoćnika i jednog vozača.
12. Službeniku za vezu i njegovom osoblju, kao i članovima njihovih porodica će biti izdate posebne lične karte sa njihovim funkcijama, kao i referencom na ovaj sporazum.
13. U odsustvu službenika za vezu, njegove dužnosti će obavljati pomoćnik. Obaveštenje o odsustvu službenika za vezu će biti dostavljeno datoj strani.
14. Obe strane će održavati otvorene i direktne kanale komunikacije sa svojim službenikom za vezu.
15. Obe strane će osigurati da su ispunjeni svi neophodni praktični i administrativni uslovi kako bi službenik za vezu i njegovo osoblje mogli da izvršavaju svoje dužnosti.
16. Na zahtev bilo koje strane, ovi uslovi će se revidirati i, prema potrebi, izmeniti uz obostranu saglasnost.
17. Ovi uslovi će se primenjivati kroz zakonodavstvo svake date strane. Svaka strana može u tom smislu dostaviti belešku sa objašnjenjima.

ARANŽMANI ZA SLUŽBENE POSETE	14. novembar 2014.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Odgovarajuće strane će obavestiti drugu stranu o posetama njihovih zvaničnika. Obaveštavanje će se odvijati na sledeći način: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Institucija podnosilac zahteva će poslati obaveštenje direktno OV strane o mestu gde će biti poseta, kopirajući (cc) OV strane koja zahteva posetu. OV, primalac obaveštenja će odmah potvrditi prijem. ▪ Ukoliko u datom roku (u zavisnosti od kategorija ispod) nema nikakvog odgovora, poseta će se smatrati odobrenom. ▪ Ukoliko se u datom roku iznesu prigovori, isti se trebaju direktno preneti OV strane koja je poslala obaveštenje. EU (obe, Delegacija EU u Beogradu i Kancelarija SPEU u Prištini) će biti kopirana u komunikaciji i posredovati, po potrebi. 2. Obaveštenje je potrebno za sledeći nivo zvaničnika: <ol style="list-style-type: none"> a) Prva grupa se sastoji od predsednika, premijera, zamenika premijera, predsednika skupštine i ministara unutrašnjih poslova, spoljnih poslova i odbrane. Za ovu kategoriju se obaveštenje mora poslati najmanje 72 časa unapred i svi prigovori se moraju izneti u roku od prvih 48 časova. b) Druga grupa se sastoji od svih ostalih ministara, zamenika predsednika skupštine, direktora vladinih organa i bezbednosnih organa, predsednika ustavnih i vrhovnih sudova, državnih tužilaca kao i svih drugih lica, kao što su verski lideri, koja su pod režimom bliske zaštite. Za ovu kategoriju se obaveštenje mora poslati najmanje 48 časova unapred i svi prigovori se moraju izneti u roku od prvih 24 časa. 3. Rokovi teku bez obzira na radne ili neradne dane, ali obaveštenja se moraju poslati tokom redovnih radnih časova (ponedeljak petak do 17.00). 4. U slučaju vanredne situacije koja zahteva hitno putovanje, OV se mogu dogovoriti o ad hoc aranžmanima. 5. Sve moguće izmene programa poseta se moraju izvršiti najmanje 24 časa pre posete. U slučaju manjih kašnjenja tokom posete, strana domaćina će pokazati fleksibilnost. 6. Implementacija gorenavedenog će biti ocenjena i po potrebi revidirana nakon 3 meseca na zahtev bilo koje ili obe strane. <p>Ovi aranžmani se primenjuju od 1. decembra 2014. god.</p>	

ARANŽMANI U VEZI TELEKOMUNIKACIJA	8. septembar 2013.
<ol style="list-style-type: none"> 1. U kontekstu dijaloga uz posredovanje EU, obe strane su se dogovorile da će ITU (Međunarodna unija za telekomunikacije) dodeliti Kosovu trocifreni pozivni broj u skladu sa ITU standardima, principima i vremenskim rokovima. Obe strane su se složile da će u naredna tri meseca biti iznađen obostrano prihvatljiv modalitet u vezi sa ovim procesom, uz posredovanje EU ukoliko to bude potrebno. Cilj je da se period selidbe pozivnog broja okonča do januara 2015. godine. Nakon ovog datuma, ovaj pozivni broj dobijen od ITU će koristiti svi operateri na Kosovu. Operateri obeju strana će umanjiti cene usluga za građane na nivo lokalnih cena. 2. Regulatorna tela obeju strana će se dogovoriti o tehničkim sporazumima o usklađivanju upotrebe GSM spektra i televizijskog signala, uključujući i emitovanje digitalnog zemaljskog signala, radi obezbeđivanja neprekinutog pružanja usluga u skladu sa principima ITU, kao i radi izbegavanja štetnog ometanja signala usluga. Svaka strana se obavezuje da neće namerno preklapati granicu/administrativnu liniju druge strane. Regulatorna tela će takođe ohrabriti i omogućiti proces interkonekcija i sporazume o romingu između mobilnih operatera obeju strana sa ciljem smanjivanja cene usluge za građane. Takođe će započeti proces usklađivanja digitalnih frekvencija. 3. Po pitanju fiksne telefonije, puna licenca za fiksne telefonske usluge će se izdati NewCo, novoj kompaniji, kao filijali srpske kompanije registrovane u skladu sa kosovskim regulatornim okvirom. 4. Po pitanju mobilne telefonije, kosovske vlasti će izdati privremenu dozvolu novom preduzeću a u skladu sa kosovskim regulatornim okvirom, i to za postojeće usluge i prema postojećoj infrastrukturi na terenu . Ova privremena dozvola neće isteći pre januara 2015.godine. Privremena dozvola ističe onda kada kosovske vlasti izdaju punu, neograničenu licencu za mobilnu telefoniju prema rezultatima tendera/aukcije. Tender će biti organizovan u skladu sa EU standardima. 5. Iako poštanske usluge nisu bile deo ovih razgovora, obe strane će se o njima dogovoriti u kasnijoj fazi. 6. Formiraće se Grupa za implementaciju, uz posredovanje EU ukoliko to bude potrebno, kako bi izradila nacrt punog Akcionog plana za sprovođenje predmetnog sporazuma. Nakon što gore navedeni aranžmani stupe na snagu, Grupa za implementaciju može razmotriti, na zahtev bilo koje od strana, bilo kakva druga pitanja u vezi s ovim aranžmanima. Puni proces implementacije će otpočeti nakon dostavljanja pisane potvrde usvajanja Akcionog plana. 	
<p>Akcionni plan za telekomunikacije je dostupan ovde: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Plani_i_perbashket_i_vepimit_per_Telekomin_FINAL_-_25_Gusht_-_2015_-_perkthimi_zyrtar_Shqip.pdf</p>	

SPORAZUMI U VEZI SA ENERGETIKOM

8. septembar 2013.

1. Obe strane potvrđuju svoju posvećenost u ispunjavanju svih obaveza predviđenih Ugovorom o osnivanju Energetske zajednice i da će primenjivati pravne tekovine EU koje se tiču energetike. Ovi dogovori su u potpunosti u skladu sa oba ova akta.
2. KOSPT i EMS će potpisati bilateralni operativni sporazum u roku od 3 meseca koji će uspostaviti i urediti odnose između dva operatora prenosnog sistema. Osim toga, nekadašnji Privremeni sporazum o razmeni energije i Privremeni tehnički sporazum biće stavljeni van snage.
KOSPT će biti priznat kao operator prenosnog sistema za teritoriju Kosova u cilju učestvovanja u svim relevantnim mehanizmima (ITC, regulisanje zagušenja, itd).
EMS će pružati podršku KOSPT-u da postane član Evropske mreže operatera prenosnih sistema električne energije (ENTSO-E).
3. Regulatorni organi obe strane u oblasti energetike otvoriće direktne kanale za komunikaciju za diskusiju o pitanjima od zajedničkog interesa.
Regulatorni organi obe strane će, nakon prijavljivanja, bez odlaganja i u skladu sa zahtevima postojećeg okvira za licenciranje u njihovoj nadležnosti, izdavati licence koje obuhvataju trgovinu (uvoz, izvoz, tranzit) i snabdevanje KEK-u, KEDS-u i EPS-u.
4. Obe strane će ubrzati proces otvaranja tržišta do 1 jula 2014, u skladu sa rasporedom koji je utvrđen Ugovorom o osnivanju Energetske zajednice, čime će dozvoliti da se osnuje novo preduzeće za snabdevanje potrošača električnom energijom. Obe strane su takođe saglasne da će ovo preduzeće biti osnovano u skladu sa kosovskim pravnim i regulatornim okvirom.
5. To novo preduzeće će snabdevati potrošače električnom energijom i može pružati usluge distribucije (kao što je izdavanje i naplata računa, održavanje i fizičko povezivanje novih potrošača) potrošačima u četiri opštine na severu sa većinskim srpskim stanovništvom, i moći će da kupuje i prodaje električnu energiju na otvorenom tržištu. Kako bi moglo da posluje u skladu sa tačkom 4, ovo novo preduzeće će potpisati sporazume sa KOSTT-om kako bi moglo da učestvuje na kosovskom tržištu električne energije i kako bi postalo strana sa jednakom odgovornošću.
Odmah nakon osnivanja ovog novog preduzeća, ona će nastaviti razgovore sa KEDS-om i KOSTT-om o svim ostalim pitanjima od zajedničkog interesa, uključujući i obezbeđivanje pristupa trećoj strani.
Zaposleni u JP Elektrokosmet će ili biti uključeni u ovo novo preduzeće ili će im se ponuditi zaposlenje u KEDS-u.
KOSTT će ponovo povezati dalekovod od 110 kV do mesta Valač. Trenutni operateri u podstancima u Valaču će poštovati uputstva koja budu dobijali iz kosovskog dispečerskog centra.
6. Obe strane su se dogovorile da će postići zajedničko rešenje za namirivanje potraživanja KOSTT-a i EMS-a. KOSPT smatra da se ova potraživanja odnose na neplaćenu naknadu za tranzit električne energije i prihode od međuveznog raspoređivanja i potraživanja EMS-a za sekundarnu regulaciju. EMS smatra da se ova potraživanja odnose na usluge za sekundarnu i tercijarnu regulaciju. Ako ne bude bilo moguće da se u roku od 6 meseci postigne zajednički dogovor, obe strane se slažu da iznesu ove zahteve za potraživanja pred međunarodnom arbitražom.
7. Obrazovaće se grupa za sprovođenje u cilju izrade potpunog Akcionog plana za sprovođenje budućeg Sporazuma. Potpun proces sprovođenja će započeti nakon prijema pisanog usvajanja Akcionog plana.

ZAKLJUČCI EU POSREDNIKA O IMPLEMENTACIJI ENERGETSKOG SPORAZUMA IZ 2013

25. avgust 2015.

U cilju izvršenja obaveza prema „Aranžmanima u vezi energije“, koje su potpisala oba premijera u septembru 2013, obe strane su saglasne o sledećem:

Osnivanje novog trgovačkog preduzeća

1. Kosovo će dozvoliti EPS-u da osnuje preduzeće za trgovanje energijom na Kosovu, u skladu sa njenim nediskriminišućim obavezama prema okviru Energetske zajednice i u skladu sa zakonodavnim i regulatornim okvirom Kosova.
2. EPS će Kosovskoj službi za registraciju preduzeća dostaviti dokumente za podnošenje zahteva za potvrdu registracije preduzeća pre kraja avgusta 2015.
3. U skladu sa pravilima i rokovima Kosova, ova potvrda o registraciji preduzeća će biti odobrena u roku od 7 dana.
4. Ovo preduzeće će podneti zahtev i biće odobren za licencu koja pokriva uvoz, izvoz i tranzit.

Osnivanje novog preduzeća za snabdevanje i distribuciju

5. Kosovo će dozvoliti EPS-u da osnuje preduzeće za snabdevanje na Kosovu, u skladu sa njenim nediskriminišućim obavezama prema okviru Energetske zajednice i u skladu sa zakonodavnim i regulatornim okvirom Kosova.
6. EPS će Kosovskoj službi za registraciju preduzeća dostaviti dokumente za podnošenje zahteva za potvrdu registracije preduzeća pre kraja avgusta 2015.
7. U skladu sa pravilima i rokovima Kosova, ova potvrda o registraciji preduzeća će biti odobrena u roku od 7 dana.
8. Naziv ovog preduzeća će biti „ElektroSever“.

Licenca za snabdevanje

9. Ovo preduzeće će podneti zahtev Regulatornoj upravi za energetiku (RUE) za neophodnu licencu za snabdevanje potrošača, kupovinu i prodaju struje na otvorenom tržištu i uvoz i izvoz električne energije. Ova licenca će biti izdata u skladu sa zakonodavnim i regulatornim okvirom Kosova.
10. Licenca za snabdevanje će biti operativna kada KOSTT postane član ENTSO-E.
11. ElektroSever će potpisati sporazume kako bi učestvovao na tržištu struje na Kosovu i kako bi postao balansno odgovorna strana.
12. ElektroSever će imati pravo da se bavi fakturisanjem i naplatom, pošto su to uobičajene aktivnosti preduzeća za snabdevanje.
13. Biće obezbeđen pristup KOSTT-a, KEDS- i RUE-a u prenosnu i distribucionu infrastrukturu kao i podaci o potrošačima. Podaci će biti obezbeđeni preko EU.
14. ElektroSever će otpočeti razgovore sa KEDS-om i KOSTT-om kako bi se obezbedio pristup trećoj strani.

Distribucione usluge

15. Obe strane će nastaviti da rade, uz moderaciju EU, sa stavom da se ElektroSeveru dozvoli obezbeđivanje distribucionih usluga na osnovu načela „Aranžmana u vezi energije“.

Ostala pitanja

16. Srbija, i EMS, će podržati zahtev KOSTT-a za sklapanje sporazuma o interkonekciji sa ENTSO-E, uključujući žalbeni postupak.
17. Obe strane se slažu da sve tačke ovih Zaključaka budu sprovedene nezavisno od napretka po tački 15.

Odricanje odgovornosti: Kosovo smatra da shodno Ustavu i zakonima Kosova, međunarodnom pravu, odnosno RSBUN 1244 i odgovarajućim uredbama UNMIK-a, imovina na teritoriji Kosova je u vlasništvu Republike Kosovo. Srbija smatra da shodno domaćem i međunarodnom pravu, odnosno RSBUN 1244, imovina na teritoriji Kosova je u vlasništvu Srbije, pod posebnim pokrajinskim uređenjem i u potpunom skladu sa Ustavom Srbije.

SPORAZUM O PRAVOSUĐU

9. septembar 2015.

9. Pravosudne institucije će primenjivati kosovske zakone u skladu sa Prvim sporazumom.
 10. Postojeće jedan Osnovni sud i jedno Osnovno tužilaštvo za region Mitrovice.
 11. Osnovni sud u Mitrovici će se nalaziti u više objekata.
 12. Osnovni sud u Mitrovici ima 4 ogranka u regionu Mitrovice (Zubin Potok, Leposavić, Srbica, Vučitrn).
 13. Najveći deo predmeta iz opština gde se ogranci nalaze, sudiće se u ovim ograncima, u skladu sa zakonom.
 14. Na Kosovu, predsednik Osnovnog suda odlučuje o raspodeli predmeta.
 15. Raspodela predmeta tužiocima je bazirana na ekspertizi, specijalizaciji, ličnom iskustvu i poznavanju lokalne sredine, u skladu sa kosovskim zakonom.
 16. U najvećem broju predmeta u Osnovnom sudu sudi sudija pojedinac, u skladu sa kosovskim zakonom.
 17. Obe strane će biti zastupljene u svim objektima Osnovnog suda Mitrovice, Kancelarije osnovnog tužilaštva i odeljenju Apelacionog suda u Mitrovici.
 18. U delu Osnovnog suda Mitrovica u Severnoj Mitrovici većinu će činiti Srbi.
 19. Osnovni sud, deo u Severnoj Mitrovici, će se sastojati od:
 - Odeljenja Apelacionog suda u Mitrovici, koje će činiti 5 kosovskih srpskih i 2 kosovskih albanskih sudija,
 - Odeljenja za teška krivična dela za ceo region Mitrovice, koje će činiti 4 kosovskih srpskih i 4 kosovskih albanskih sudija,
 - Dela opšteg odeljenja za suđenje za sva krivična dela za severni deo Mitrovice, južni deo Mitrovice i Zvečan.
 20. Drugi deo Osnovnog suda Mitrovica u južnoj Mitrovici, će se sastojati od:
 - Odeljenja za maloletnike za ceo region Mitrovice,
 - Dela opšteg odeljenja za suđenje u parničnim postupcima, nespornim zahtevima, prekršajima za severni deo Mitrovice, južni deo Mitrovice i Zvečan.
- Ovaj deo Osnovnog suda u južnom delu Mitrovice će se nalaziti u zgradi takozvane „Jugobanke“, ili nekoj drugoj zgradi na osnovu dogovora obeju strana.
21. Predsednik Osnovnog suda u Mitrovici je kosovski Srbin iz severnog dela Kosova.
 22. Glavni tužilac u kancelariji Osnovnog tužilaštva u Mitrovici je kosovski Albanac. Prostorije se nalaze u Administrativnoj kancelariji Severne Mitrovice (MNAO), u Bošnjачkoj Mahali ili nekoj drugoj zgradi na osnovu dogovora obeju strana.
 23. Kosovski Srbin će biti šef odeljenja Apelacionog suda koji se nalazi u severnom delu Mitrovice. Potpredsednik Apelacionog suda će biti kosovski Srbin u Prištini.

PROCES INTEGRACIJE/SPORAZUM O RASPUŠTANJU TAKOZVANE „CIVILNE ZAŠTITE“

26. mart 2015.

I. Integracija osoblja Civilne zaštite (CZ)

Proces integracije pojedinaca će biti sproveden u skladu sa Briselskim sporazumom i kosovskim Zakonom o civilnoj službi.

1. Beograd je predao spisak od 751 člana CZ koji treba da se integrišu u kosovske institucije.
2. Priština je ponudila ukupno 483 radnih mesta na severu, od kojih je 80 u Agenciji za upravljanje vanrednim situacijama i 25 u Kazneno-popravnoj službi Kosova; i 50 mesta koja je se islačivati iz Fonda za nepredviđene izdatke, što znači da će ti ljudi primati platu ali će konačna radna mesta u javnom sektoru biti utvrđena u roku od tri godine.
3. Podobnost: Od 751 lica, samo će oni koji poseduju važeću kosovsku ličnu kartu ili dokaz da su podneli prijavu za dobijanje kosovske lične karte, oni koji još uvek nisu na platnom spisku neke od kosovskih institucija i oni koji prođu bezbednosnu proveru, biti podobni na integraciju. Bezbednosnu proveru će vršiti KP i EULEX, a u slučaju negativnog mišljenja, komisija će kandidatu dati obrazloženje na individualnoj osnovi.
4. Nakon utvrđivanja podobnosti, komisija će izvršiti odabir pojedinačnih kandidata za određena mesta na osnovu iskazane zainteresovanosti (više od jedne opcije), obrazovanja i profesionalnog iskustva.
5. U principu, komisija će biti sastavljena od četiri člana. Dva člana iz kosovskih institucija; jedan predstavnik bivše Civilne zaštite, i jedan predstavnik EU. Konkretno, za radna mesta koja se odnose na versku i kulturnu baštinu (ukupno 20), Srpska pravoslavna crkva (SPC) sa Kosova i kosovsko Ministarstvo za kulturu, omladinu i sport će biti konsultovani pre konačnog izbora. Imena članova komisije će biti dostavljena EU posredniku do 8. aprila 2015. godine.
6. Gore navedena komisija će biti formirana 27. aprila 2015, kada će biti održan i prvi sastanak. Sastanci komisije će se održavati u Prištini, u prostorijama koje će odrediti prištinska strana.
7. Komisija će svoj rad zaključiti najkasnije do 14. avgusta 2015, a svi ugovori o radu će biti potpisani do 1. septembra 2015, kada će biti okončan i ceo proces integracije.
8. Komisija će odlučivati o načinu izbora, uključujući i moguće intervjuje koje će voditi sa određenim kandidatima, ako i kada to bude potrebno. Obaveza kandidata i njihovog aktuelnog poslodavca je da na zahtev komisije dostave sve dodatne podatke.
9. Komisija će najpre odlučivati o izboru kandidata u oblasti upravljanja vanrednim situacijama (80 radnih mesta) i kazneno-popravnoj službi (25 radnih mesta). Izbor za ova mesta će biti završen do 15. juna 2015, a ugovori potpisani do 1. jula 2015. godine.
10. Nakon pojedinačnog izbora i pismenog obaveštavanja od strane komisije, kandidati će imati 15 dana da potpišu ugovor o radu i izjavu (nacrt u aneksu). Prištinska strana će učiniti sve što je potrebno da ubrza izdavanje dokumenata. U slučaju da izabrani kandidat ne potpiše ugovor o radu i izjavu u roku od 15 dana od dobijanja obaveštenja od komisije, radno mesto će biti ponuđeno drugom kandidatu, a osoba će biti uklonjena sa spiska osoba koje ispunjavaju kriterijume za integraciju. U slučaju da kandidati izabrani od 15. jula do 14. avgusta 2015. godine ne potpišu ugovor o radu i izjavu, biće omogućeno dodatnih 30 dana (do 15. septembra) da komisija izvrši novi odabir i ponudi nepopunjena radna mesta drugim podobnim kandidatima.
11. Sva ponuđena mesta biće popunjena podobnim kandidatima, bivšim članovima CZ.

II. Postupanje sa prostorijama i opremom CZ-a

12. Beogradska strana je EU posredniku dostavila spisak lokacija prostorija i „osmatračkih punktova“ na kojima su trenutno članovi CZ-a.
13. Tri osmatračka punkta na putu između Mitrovice i Jarinja će biti uklonjena sa puta do 20.04.2015, a punkt koja se nalazi na severnoj strani glavnog mosta u Mitrovici će biti predat KP-u, takođe do 20.04.2015. Proces će nadgledati i verifikovati KP i EULEKS.
14. Na osnovu predatog spiska prostorija, prištinska strana će izvršiti procenu koje će prostorije nastaviti da se koriste u svrhe otvaranja relevantnih kosovskih institucija, a u kojima će raditi integrisano osoblje. Prištinska strana snosi odgovornost kada je reč o obezbeđivanju, opremanju i renoviranju ovih i ostalih neophodnih dodatnih prostorija najkasnije do 01.09.2015. godine. Predaja prostorija će početi nakon što komisija bude mogla da EU posredniku potvrdi potpunu integraciju 105 članova CZ-a. Proces će se odvijati postepeno, a okončaće se najkasnije do 20.07.2015.
15. Svaki vid prismotre, uključujući i tehničku opremu i situacioni centar, će biti uklonjen i/ili predat KP-u do 20.04.2015

16. Beogradska strana je obavestila da CZ poseduje oko 500 zvaničnih jakni. Beogradska strana će u pisanoj formi obavestiti EU posrednika o prekidu zvaničnog korišćenja ovih jakni na dan integracije 105 odabranih kandidata. Tokom i nakon integracije, bivšim članovima CZ-a neće biti dozvoljeno da nose bilo kakve uniforme niti civilnu odeću koja nalikuje uniformama sa oznakama CZ-a. Nakon integracije, poslodavac će odlučiti o pravilima odevanja, uključujući i o nošenju uniforme kada i ako je to prikladno, u zavisnosti od institucije u koju se osoblje integrisalo.
17. Beogradska strana će do 24.04.2015. godine dostaviti EU posredniku popis sve opreme koju CZ trenutno koristi i poseduje. Prištinska strana će odlučiti koju opremu će nastaviti da koriste kosovske institucije u severnim opštinama, a preostala oprema će biti prebačena beogradskoj strani, što će potvrditi KP i EULEKS.
18. Beogradska strana je dostavila pisanu potvrdu da CZ i njeni članovi ne poseduju nikakvo zvanično oružje. Ukoliko prištinska strana bude mogla da dostavi pouzdane dokaze da CZ poseduje zvanično oružje, ona će o tome obavestiti EU posrednika, a EULEKS i KP će zajedno sprovesti operacije pretresa bez prethodne najave.

III. Obaveštenja:

19. Beogradska strana će do 24.04.2015. godine u pisanoj formi obavestiti EU posrednika o prekidu isplate zarada i pružanja bilo kakve finansijske pomoći CZ-u na Kosovu do 01.09.2015, izuzev osoba koje potpadaju pod tačku 10 do 15.09.2015, i usvojiti neophodnu internu uredbu radi sprovođenja ove odluke. Kopija ove uredbe će biti dostavljena EU posredniku do 01.09.2015.
20. Beogradska strana će do 24.04.2015. pisanim putem obavestiti EU posrednika da od 01.09.2015. godine CZ na Kosovu više neće postojati unutar srpskog sistema.

MEMORANDUM o razumevanju/Sporazum o uzajamnom priznavanju polisa (osiguranja) vozila

23. jun 2015.

U duhu sporazuma u Briselu od 19. aprila 2013. godine i Između Udruženja osiguravača Srbije (UOS) i Kosovskog Biroa za Osiguranje (KBO), kao ovlašćenih lica odgovornih za pitanja osiguranja vozila u nadležnosti svake strane u Savetu biroa (COB),
O uzajamnom priznavanju motor osiguranja autoodgovornosti (AO) i aranžmana za preradu i isplatu zahteva.

UZEVŠI U OBZIR DA:

UOS i KIB žele da obezbede aranžmane za:

- a) Uzajamno priznavanje i priznanje važećeg TPL, i
- b) Obradu i isplatu za zahtev za naknadu zahteva kao rezultat nesreća izazvanih vozilima sa važećim osiguranjem pod jurisdikcijom svake strane.
- c) Sprovođenje ovog Memoranduma o razumevanju u nadležnosti svake strane.

UOS i KIB dogovaraju na sledeći način:

- I. Definicije
- II. Uzajamno pokriće – TPL
- III. Upravljanje i nadoknada zahteva
- IV. Rukovanje zahtevima
- V. Korespondent
- VI. Savet biroa – KOB
- VII. Garancija
- VIII. Komitet za implementaciju
- IX. Stupanje na snagu i završetak MR
- X. Monitoring i nadzor
- XI. Jezik

Potpisano u Briselu, 23. juna 2015, sa tri (3) originalna primerka na engleskom jeziku.

U ime Kosovskog Biroa za Osiguranje (KBO)

G. Faton Abazi

Direktor [potpisano] [pečatirano]

Kao svedoci:

[potpis]
Gđa Greet Floré
Generalni sekretar
saveta biroa

[potpis]
Gđa Edita Tahiri
Ministarka za dijalog
Kosovo

[potpis]
G. Rrahim Pacolli
Šef Skupštine
kosovskih osiguravača

Aneksi:

- I. TPL+ i TPL
- II. Ograničenja odštete osiguranje
- III. Spisak naziva i adresa osiguravajućih društva članova odgovarajućih KBO i UOS.

Ceo dokument je dostupan ovde: <https://www.bks-ks.org/static/uploads/documents/MOU/MoU%20Serbia%20Shq.pdf>

ASOCIJACIJA/ZAJEDNICA OPŠTINA SA VEĆINSKIM SRPSKIM STANOVNIŠTVOM NA KOSOVU – OPŠTE ODREDBE/KLJUČNI ELEMENTI

25. avgust 2015.

Pravni okvir

- 1) Asocijacija/Zajednica opština sa većinskim srpskim stanovništvom na Kosovu se uspostavlja kao Asocijacija/Zajednica opština sa većinskim srpskim stanovništvom, kao što je predviđeno Prvim sporazumom, Zakonom o ratifikaciji Prvog sporazuma i zakonima Kosova.
- 2) Na osnovu Prvog sporazuma koji priznaje njen poseban karakter, Vlada Kosova će usvojiti uredbu koja će se neposredno primenjivati i koju će razmotriti Ustavni sud. Asocijacija/Zajednica će biti pravno lice definisano svojim Statutom, koje će sadržati najmanje doleđene elemente.
- 3) Statut će usvojiti konstitutivna skupština, koju će činiti izabrani članovi skupština opština članica.

Ciljevi

- 4) U skladu sa Prvim sporazumom, glavni ciljevi Asocijacije/Zajednica su obavljanje javnih funkcija i usluga s ciljem:
 - a) jačanja lokalne demokratije;
 - b) vršenja punog nadzora radi razvoja lokalne privrede;
 - c) vršenja punog nadzora u oblasti obrazovanja;
 - d) vršenja punog nadzora radi unapređenja primarne i sekundarne zdravstvene i socijalne zaštite;
 - e) vršenja punog nadzora radi koordinisanja urbanog i ruralnog planiranja;
 - g) usvajanja mera radi poboljšanja lokalnih uslova života povratnika na Kosovu;
 - h) sprovođenja, koordinisanja i omogućavanja istraživačkih i razvojnih aktivnosti;
 - i) promovisanja, širenja i zastupanja pitanja od zajedničkog interesa opština članica, kao i njihovog predstavljanja, uključujući i pred centralnim vlastima;
 - j) pružanja usluga njenim članicama u skladu sa zakonima Kosova;
 - k) procene pružanja javnih usluga njenim članicama i njihovim stanovnicima radi pružanja podrške Zajednici/Asocijaciji u formiranju stavova od zajedničkog interesa za učešće u radu centralnih vlasti;
 - l) vršenja monitoringa, prema potrebi, radi sprovođenja njenih ciljeva;
 - m) uspostavljanja odnosa i zaključivanje ugovora o saradnji sa drugim asocijacijama opština, domaćim i međunarodnim.
- 5) Asocijacija/Zajednica će obavljati i druge dodatne nadležnosti koje joj mogu poveriti centralne vlasti.

Organizaciona struktura

- 6) Asocijacija/Zajednica će imati sledeće organe:
 - a) Skupštinu, kao najviše telo sačinjeno od predstavnika koje imenuje svaka skupština opština članica iz redova izabranih odbornika. Skupština ima pravo da usvoji izmene i dopune Statuta, poslovničke o radu i sve neophodne akte i administrativne odluke u skladu sa svojim Statutom i shodno svojim ciljevima. Sve izmene i dopune Statuta, poslovnika o radu i svih neophodnih akata i odluka koje je usvojila Skupština važiće za sve članice sem ukoliko neka opština članica formalno ne izrazi drugačiju odluku.
 - b) Predsednika, koji predstavlja Zajednicu/Asocijaciju, uključujući i pred centralnim vlastima i van Kosova. Predsedniku pomaže potpredsednik. Predsednika i potpredsednika bira Skupština iz redova odbornika opština članica i njihovih gradonačelnika.
 - c) Savet, koji je sastavljen od najviše 30 članova iz redova stanovnika opština članica, uključujući sve gradonačelnike opština članica; Savet je savetodavno telo koje daje smernice za rad Zajednice/Asocijacije.
 - d) Odbor, koji se sastoji od sedam članova koje bira Skupština iz redova gradonačelnika i stanovnika opština članica; Odbor ima pravo da donosi odluke neophodne za svakodnevno upravljanje Asocijacijom/Zajednicom, a njegov tačan sastav biće određen Statutom. Rad članova Odbora podržavaju profesionalni kolegijumi sačinjeni od stručnjaka iz oblasti koje su obuhvaćene ciljevima i obavezama Asocijacije/Zajednice. Statutom se određuje broj profesionalnih kolegijuma i njihove obaveze prema članovima Odbora.
 - e) Administraciju, na čelu sa šefom Administracije koga postavlja Odbor i koji podnosi izveštaje Odboru, pruža podršku u radu Asocijacije/Zajednice, a posebno Odboru i Predsedniku. Administrativno osoblje će imati status zaposlenih lica, u skladu sa zakonima Kosova, uključujući Zakon o radu i Zakon o državnoj službi, što im omogućava da obavljaju svoje administrativne dužnosti. Članice Asocijacije/Zajednice mogu da odluče da angažuju izvestan broj zaposlenih radi pružanja podrške Asocijaciji/Zajednici u izvršavanju njenih ciljeva.
 - g) Kancelariju za žalbe, koja će imati mandat da preispituje žalbe u vezi sa ciljevima.
- 7) Sedište Zajednice/Asocijacije se određuje Statutom.

Odnosi sa centralnim vlastima

- 8) Asocijacija/Zajednica će raditi sa centralnim vlastima u skladu sa načelom međusobne saradnje i razmene informacija.
- 9) Asocijacija/Zajednica će u svojim odnosima prema centralnim vlastima promovisati interese srpske zajednice.
- 10) Asocijacija/Zajednica ima pravo da predlaže, u skladu sa zakonima Kosova, izmene i dopune zakona i drugih propisa koji su od važnosti za ostvarivanje njenih ciljeva.
- 11) Asocijacija/Zajednica ima pravo da pokrene ili učestvuje u postupcima pred nadležnim sudovima, uključujući i pred Ustavnim sudom, protiv svih akata ili odluka svake institucije koje utiču na vršenje nadležnosti Asocijacije/Zajednice, u skladu sa njenim Statutom.
- 12) Asocijacija/Zajednica ima pravo da predlaže predstavnike u nadležnim organima/telima centralnih vlasti, uključujući i u Savetodavnom veću za zajednice. U vršenju funkcije monitoringa koja je predviđena Prvim sporazumom, predstavnik Asocijacije/Zajednice ima pravo na pristup i na dobijanje informacija od centralnih organa u skladu sa zakonima Kosova.
- 13) Postupajući u ime Asocijacije/Zajednice, četiri gradonačelnika severnih opština dostaviće Ministarstvu unutrašnjih poslova spisak kandidata za imenovanje na mesto regionalnog komandira policije, kako je naznačeno u članu 9. Prvog sporazuma.

Pravna sposobnost

- 14) Asocijacija/Zajednica će imati pravnu sposobnost koja joj je u skladu sa zakonima Kosova neophodna da ostvaruje svoje ciljeve, uključujući i pravo da poseduje pokretnu i nepokretnu imovinu, da bude suvlasnik kompanija koje pružaju lokalne usluge iz delokruga Asocijacije/Zajednice, i da zaključuje ugovore, uključujući i ugovore o radu.
- 15) Na osnovu Prvog sporazuma, Asocijacija/Zajednica se smatra uspostavljenom, nakon usvajanja uredbe, za potrebe njenih ciljeva.

Budžet i podrška

- 16) Asocijacija/Zajednica ima svoj budžet, kojim upravlja u skladu sa principima transparentnosti i odgovornosti, kao i odredbama zakona o javnim nabavkama. Ovi principi se naročito primenjuju na usmeravanje sredstava, uključujući i shodno članu 17d. Rashodi podležu reviziji nadležnih organa, uključujući i generalnog revizora.
- 17) Asocijacija/Zajednica se finansira preko:
- a) Doprinosa njenih članica;
 - b) Prihoda i sredstava od usluga koje pruža Asocijacija/Zajednica, njena preduzeća ili iz sredstava proisteklih iz njene pokretne ili nepokretne imovine;
 - c) Transfera sredstava centralnih vlasti;
 - d) Priloga, bespovratnih zajmova, donacija kao i putem finansijske podrške drugih asocijacija i organizacija, domaćih i međunarodnih, kao i iz Republike Srbije; u realizaciji svojih ciljeva, Asocijacija/Zajednica je oslobođena plaćanja carina i poreza, po istom osnovu kao i opštine članice.

Opšte i završne odredbe

- 18) Asocijacija/Zajednica je otvorena za svaku drugu opštinu pod uslovom da se sa time saglase opštine članice.
- 19) Asocijacija/Zajednica se može raspustiti samo odlukom njene Skupštine, koja je usvojena dvotrećinskom većinom njenih opština članica.
- 20) Asocijacija/Zajednica ima pravo na svoje zvanične simbole (grb i zastavu) u skladu sa zakonima Kosova.
- 21) Statut Asocijacije/Zajednice će sastaviti Upravljački tim i predstaviće ga Dijalogu na visokom nivou u roku od četiri meseca od datuma postizanja sporazuma o ovim principima/elementima, uz posredovanje, ukoliko to bude neophodno, uključujući i Ministarstva za lokalnu upravu. Statut će biti potvrđen uredbom, nakon postizanja sporazuma u okviru Dijaloga. Asocijacija/Zajednica će predstaviti sve izmene i dopune, koje će biti potvrđene uredbom i razmatrane od strane Ustavnog suda.
- 22) U roku od godinu dana od usvajanja Statuta Asocijacije/Zajednice, razmotriće se njegova implementacija, uključujući i u odnosu na član 5. Prvog sporazuma.

RADNA GRUPA, SLOBODA KRETANJA, Zaključci o mostu

25. avgust 2015.

1. Obe strane su tražile od EU da revitalizuje most u Mitrovici i okolinu mosta, u skladu sa preporukama tehničke ocene i na osnovu arhitektskog dizajna od 29. jula 2015. god, dogovorenog između obe strane.
2. Dana 15. oktobra 2015. god. ugovarač će zatvoriti obe strane mosta fiksnim barijerama za mostove i ogradom za gradilišta. Građevinski radovi na mostu će biti obavljani pristupajući gradilištu sa prilaznog puta na južnoj strani. Most će biti otvoren za sve vrste saobraćaja do leta/ne kasnije od kraja juna 2016.
3. U skladu sa ovim rasporedom, opština će revitalizovati njenu glavnu ulicu (ulicu Kralja Petra) u pešačku zonu. Ulica će biti otvorena za pešake do leta/ne kasnije od kraja juna 2016. god.
4. RG će zajedno sa oba gradonačelnika redovno pratiti i razmatrati prevladavajuće političke i bezbednosne uslove u opštinama tokom procesa revitalizacije.
5. Do dana 10. oktobra 2015. god. će mape administrativnih granica u naseljima Suvi Do/Suhadoli i Kroi i Vitakut/Brđani biti rešene kroz Memorandum o razumevanju o opštinskim razvojnim planovima, opštinskim mapama zona i detaljnim regulatornim planovima između relevantnih ministarstava i obe opštine.

VIZUALNI PLAN ZA REVITALIZACIJU MOSTA U MITROVICI

25. avgust 2015-

PLAN EU ZA IMPLEMENTACIJU SPORAZUMA O MOSTU U MITROVICI

5. avgust 2016.

Brisel, 05/08/2016

Nakon opširnih razgovora održanih 2. avgusta, ministar za dijalog Edita Tahiri i glavni pregovarač Marko Đurić dogovorili su se danas o poslednjim detaljima za sprovođenje Sporazuma o mostu u Mitrovici postignutog u dijalogu između Beograda i Prištine 25. avgusta 2015. uz posredovanje EU.

Sada kada je na pomolu puna implementacija, most u Mitrovici će postati simbol normalizacije odnosa između kosovskih Srba, kosovskih Albanaca i drugih zajednica. Obnova mosta, kao i Ulice Kralja Petra, će umnogome doprineti boljoj komunikaciji među svim ljudima u Severnoj i Južnoj Mitrovici, a time i boljoj razmeni i razumevanju.

Dogovoreno je izdavanje građevinske dozvole koja nedostaje i početak obnove mosta u Mitrovici i okoline 14. avgusta 2016. Most u Mitrovici će biti otvoren za pešake i vozila u oba smera u skladu sa preporukama tehničke ocene i arhitektonskog projekta o kojima su se dve strane dogovorile u junu 2015.

Građevinski radovi na mostu će se obavljati tako što će se gradilištu pristupiti sa južnog pristupnog puta. Most će biti otvoren za sav saobraćaj 20. januara 2017.

Prema istom rasporedu, opština Severne Mitrovice će obnoviti glavnu ulicu, Ulicu Kralja Petra i pretvoriti je u pešačku zonu. Ova ulica će se otvoriti za pešake 20. januara 2017. Radovi će početi i završiti se istog dana kao i radovi na mostu i oko njega.

Radna grupa će redovno pratiti i ispitati zajedno sa oba gradonačelnika političke i bezbednosne uslove koji prevladavaju u opštinama tokom i nakon procesa revitalizacije. Prvi sastanak te grupe će se održati 9. septembra 2016. Kosovska policija, EULEX i KFOR će u skladu sa svojim nadležnostima obezbediti sigurno i bezbedno okruženje. Oni će se konsultovati o odgovarajućim bezbednosnim merama i sa oba gradonačelnika.

Po pitanju sprovođenja člana 5 Sporazuma o mostu u Mitrovici, rešenje će naći nadležna ministarstva i dve opštine do 14. oktobra 2016.

EU pozdravlja ishod današnjih razgovora i ohrabruje obe strane da nastave sa daljim sprovođenjem i u svim drugim oblastima, naročito u oblasti telekomunikacija, Asocijacije/Zajednice srpskih opština na Kosovu i energetike.

BRISELSKI SPORAZUM O UZAJAMNOM PRIZNAVANJU ADR SERTIFIKATA /
Zaključci predsedavajućeg EU od 19. aprila 2016.

19. april 2016.

1. Strane se zalažu za slobodno kretanje roba, uključujući opasne materije, bez ometanja i u skladu sa međunarodnim/evropskim standardima.
2. Strane su saglasne da recipročno priznaju sve međunarodne/evropske standarde o transportu/prevozu opasnih materija, uključujući i svu dokumentaciju u skladu sa ADR konvencijom (sertifikati vozača i vozila).
3. Ovaj sporazum neće uticati na međunarodne obaveze svake od strana.
4. Ovaj sporazum stupa na snagu 25. aprila 2016 godine.
5. Grupa za implementaciju će biti formirana od strane EU u cilju praćenja implementacije.

Balkanska grupa za politička istraživanja je nezavisan istraživački centar sa sedištem u Priština, Kosovo. Mi pružamo blagovremene analize politika i preporuke za širok spektar pitanja državnosti; institucionalnu i demokratsku konsolidaciju; integraciju manjina i dobrosusedske odnose; evropske integracije i promene politika. Imamo decenije iskustva u izveštavanju i razvoju politika, strateškog razmišljanja i zagovaranja pri vladinim, međunarodnim i nevladinim organizacijama.

Naše rigorozno, detaljno, nepristrasno izveštavanje, uvek zasnovano na dubinskom terenskom radu, predstavlja srž našeg rada. Mi idemo dalje od mejnstrim pozicija i težimo da napravimo promene kroz preporuke o politikama koje su kreativne, izvodljive, dobro izmerene i usmerene na budućnost kako bi pomogli u izradi snažnih, vibrantnih demokratija, prosperitetnih država i društava zasnovanih na vladavini prava na Zapadnom Balkanu.

Mi se bavimo zagovaranjem na visokom nivou, na domaćem, regionalnom i međunarodnom nivou, utičući na diskusije o politikama i opcijama u vezi sa unutrašnjim poslovima i evropskim politikama prema zapadnom Balkanu.

Balkanska grupa je razradila druge alate i platforme za postizanje ove promene:

Dijalog o politikama promovise unutrašnji kosovski dijalog, koheziju i agendu za izradu reformi.

Forum za politiku (forum visokog nivoa istraživačkih centara za zagovaranje) posvećen je unapređenju dijaloga između civilnog društva i institucija.

Grupa za zagovaranje politika Kosovo–Srbija (forum za prekograničnu saradnju civilnog društva), koja ima za cilj komuniciranje, promovisanje i unapređenje dijaloga ka potpunoj normalizaciji između Kosova i Srbije i njihovih društava.

Žene u politici promovise osnaživanje žena i devojaka; njihovu sigurnost i inkluziju; i zalaže se na jačanju uticaja kluba poslanica i dosegne širom Kosova.

Platforma dijaloga promovise proces dijaloga između Kosova i Srbije informisanjem šire javnosti i pokretanjem debate o sporazumima, prednostima i izazovima dijaloga.

Norwegian Embassy